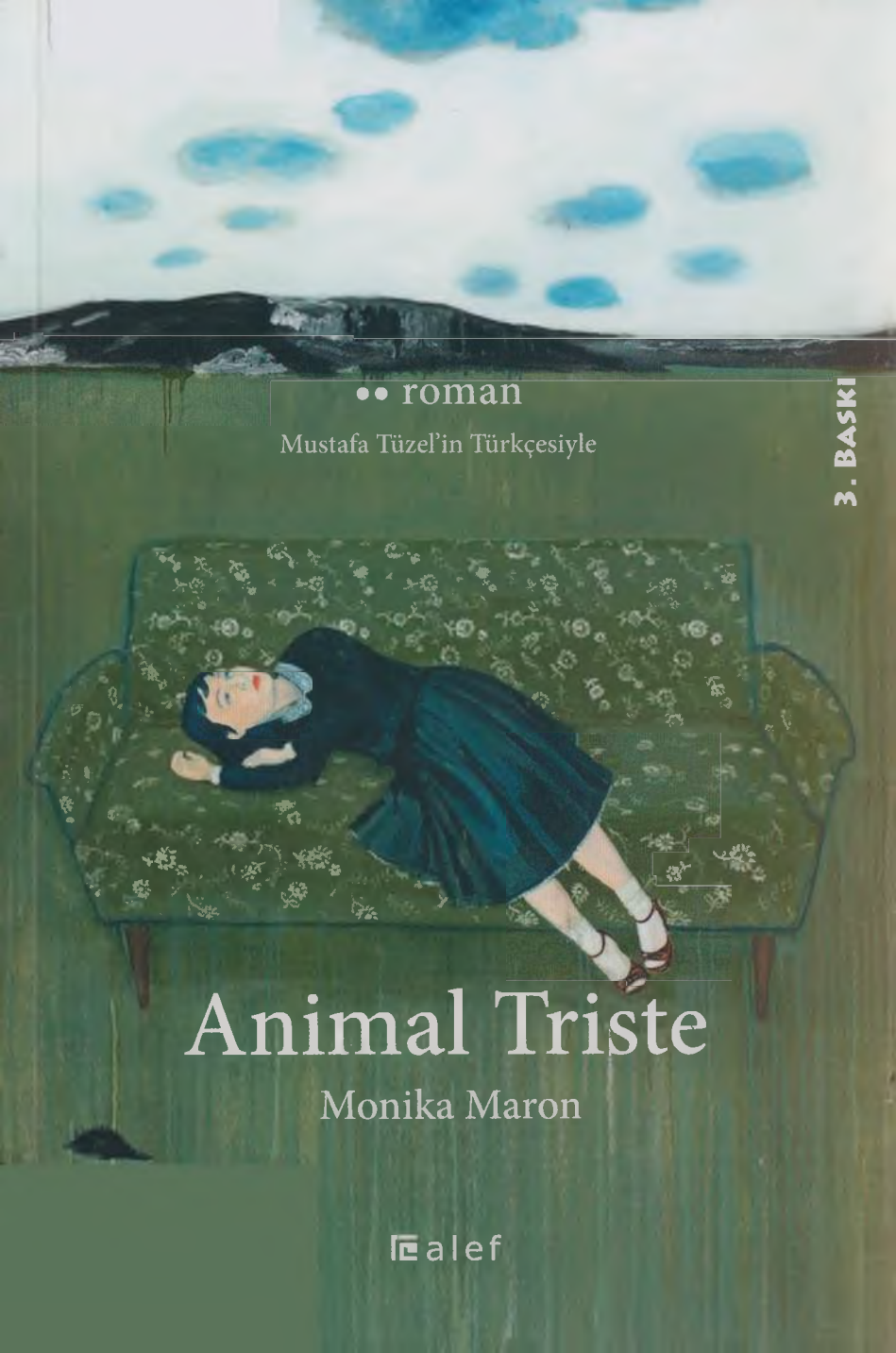

•• roman
Mustafa Tüzel'in Türkçesiyle
3. BASKI
Animal Triste
Monika Maron
alef

Monika Maron

1941'de Berlin'de doğdu. 1951'den 1988'e kadar Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde yaşadı. Tiyatro ve sanat tarihi eğitimi gördü, gazetecilik yaptı. 1981'de yayımlanan ilk romanı *Uçucu Kül* ile kazandığı başarıyı *Animal Triste* ve *Acayip Bir Başlangıç*'la sürdürdü. Yazdığı çok sayıda roman, deneme ve öykü Danca, Felemenkçe, Fince, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, İsveççe İtalyanca ve Türkçenin de aralarında bulunduğu pek çok dile çevrildi. Eserleriyle Grimm Kardeşler Ödülü, Kleist Ödülü, Friedrich Hölderlin Ödülü, Alman Ulusal Ödülü ve Lessing Ödülü gibi çok sayıda önemli ödül kazandı.

Mustafa Tüzel

1959 İstanbul doğumlu. Bir süre İsviçre'de yaşadı. İTÜ Elektrik Fakültesi ve İÜ Basın Yayın Yüksekokulunda okudu. Düzenli olarak Almancadan çeviri yapıyor. Peter Handke, Thomas Bernhard, Friedrich Dürrenmatt, Friedrich Nietzsche, Walter Benjamin, Jürgen Habermas, eserlerini Türkçeye kazandırdığı yazarlardan bazıları.

Ealef

KURGU KİTAPLIĞI DİZİSİ 17

Animal Triste

Monika Maron

Orijinal adı: *Animal Triste*

Üçüncü basım: Nisan 2018

İkinci basım: Haziran 2016

Birinci basım: Nisan 2010

ISBN 978-9944-494-37-3

© S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main. 1996

© Alef Yayınevi, yayıncılık sertifika no: 24965, İstanbul, 2016

İzinsiz çoğaltılamaz

Almanca aslından çeviren: Mustafa Tüzel

Yayına hazırlayan: Çiçek Öztek

Kapak tasarımı: Sinan Kılıç

Kapak resmi: Banu Bireciklioğlu,

Yer ve Gök Arası, t.ü.y., 155 x 200 cm, 2009

Baskı: Mutlu Basım Yayın (sertifika no: 18569)

Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 256 Topkapı/İstanbul

tlf. (212) 577 72 08

Alef Yayınevi

Cemal Nadir Sokak Büyük Milas Han no: 24/17 Cağaloğlu/ İstanbul

tlf. (212) 245 56 27 • info@alefyayinevi.com

MONIKA MARON

Animal Triste

•• Roman

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN:
Mustafa Tüzel

alef yayınevi

25 Haziran 1955'te vefat eden
Günther Busch'un anısına
şükranla

Gençliğimde, genç insanların çoğu gibi ben de genç ölmem gerektiğine inanmıştım. İçimde öyle çok gençlik, öyle çok başlangıç vardı ki, ancak şiddetli ve güzel bir son düşünülebilirdi; ben yavaş yavaş ölüp gitmek için yaratılmış değildim, çok iyi biliyordum bunu. Şimdi yüz yaşındayım ve hâlâ yaşıyorum. Belki daha doksanımdayımdır, tam olarak bilemiyorum ama herhalde yüze varmışımdır. Benim hâlâ var olduğumu, hesabımın işletildiği banka dışında kimse bilmiyor. Ayda bir kez banka gişesine gidiyorum ve küçük bir meblağı alıp geliyorum. Çok tutumlu yaşıyorum. Yine de her defasında, gişedeki memur artık param kalmadığını söyleyecek diye korkuyorum. Bir miktar tasarrufum vardı, ama bu paranın uzun yıllar boyunca yaşamama yetmiş olabileceğini hiç sanmam. Belki herhangi birisinden küçük bir gelirim vardır. Belki henüz doksanımdayımdır, hatta daha da gencimdir. Artık dünyayı kendime dert etmiyorum ve şu anda hangi zaman diliminde olduğunu da bilmiyorum. Evimde yiyecek bir şey kalmadığında alışveriş etmek için sokağa çıkıyorum. Bazen pazar kuruluyor, en çok o zaman alışveriş etmekten hoşlanıyorum, çünkü insanlar arasında en az o zaman dikkat çekiyorum. Hiçbir zaman tanıdıklara rastlamıyorum, zaten onları tanıyabileceğimden de emin değilim. Muhtemelen hepsi de çoktan ölmüşlerdir. Bir tek ben hâlâ yaşıyorum. Bu yaşımda hâlâ böyle iyi yürüyebildiğime şaşırıyorum. Her zaman iki üç haftalık alışveriş ettiğim için hatırı sayılır ağırlıkta oldukları halde, stoklarımı eve taşımak da beni fazla yormuyor. Bu yüzden kimi zaman yaşımdan

kuşkulanıyorum, evimde şimdiye kadar geçirdiğim zamanı yanlış ölçmüş olabilirim, diye düşünüyorum.

Evimde, kırışıklarımı sayabileceğim ve yaşımı buna göre tespit edebileceğim bir ayna yok. O zamanlar, elli veya kırk veya altmış yıl önce, sonbahardı, çok iyi biliyorum, hayatımın dönemlerine yenilerini eklememeye karar verdiğimde evdeki bütün aynaları kırdım. Gözümün keskinliğini kasten bozmamış olsaydım, akşamları veya sabahları, üstümü değiştirirken çıplak vücuduma bakıp cildimin durumunu tespit edebilirdim.

Uğruna dünyadan el çektiğim son sevgilim beni terk ettiğinde gözlüğünü bende unutmuştu. Yıllar boyunca bu gözlüğü kullandım ve ona yakın olmak için son bir fırsat olarak, sağlıklı gözlerimi onun göz kusuruyla sembiyotik bir bozukluk halinde kaynaştırdım. Günün birinde gözlük tam da tavuklu şehriye çorbası pişirdiğim sırada, mutfağımın taş zeminine düşüp camları kırıldığında, gözlerim doğuştan gelen keskinliklerini zaten unutmuş bulunuyorlardı; dolayısıyla artık gözlüğün eksikliğini hissetmiyordum. Gözlük, o günden beri yatağımın yanındaki küçük masada duruyor; kimi zaman, giderek daha nadir olsa da, sevgilimin onu taktığında hissettiklerini hissetmek için takıyorum onu.

Sevgilimi çok iyi hatırlıyorum. Evimden içeri girerken nasıl göründüğünü biliyorum, tereddüt içinde, ölçülü adımlarla, hız alan ve doğru noktayı kaçırmadan sıçraması gereken bir yüksek atlamacı gibi; sanki odadan az önce çıkmış gibi duyabiliyorum kokusunu; hava kararkdığında ve yorulmaya başladığımda, kollarının sırtıma dolanışını hissedebiliyorum. Sadece adını ve beni niye terk ettiğini unuttum.

Günlerden bir gün, sonbahardı, çok iyi biliyorum, gitti ve bir daha geri dönmedi. O zamanlar ölmüş olması mümkündür. Kimi zaman, otuz veya elli veya kırk yıl önce telefonu-

mun çaldığını ve bir sesin, muhtemelen onun karısının sesinin, bana sevgilimin öldüğünü söylediğini hatırladığımı sanıyorum. Daha önce, sevgilimin adıyla aynı olan adını söylemişti; o zamandan beri unuttum adını. Tabii tüm bunları kafamda kuruyor da olabilirim. Burada çok uzun zamandan beri oturuyorum, onun o zamanlar bir sonbahar gecesinde—yağmur yağmıyordu—evine geç dönüşüne mantıklı bir açıklama getirebilmesi için, zaten biraz geç olduğundan evimden neden telaşla çıkıp bir daha geri gelmeyişini açıklayabilecek hikâyeler uyduruyorum.

Onu beklemiştim. Haftalarca evden ayrılmaya cesaret edemedim, tam da o saatte geri gelir de, evde olmadığım için, bir daha hiç gelmemek üzere gider diye korktuğumdan; geceleri telefonu yastığımın yanına koyuyordum. Onu beklediğim sürece, sadece onu düşünüyordum. Her karşılaşmayı, bana söylediği her kelimeyi, geceleyin birbirimize sarılmalarımızı, tekrar tekrar canlandırdım. Sevgilimin bana o kadar yakın olduğunu düşünebiliyordum ki, saatlerce, bizzat buradaymış gibi mutlu olabiliyordum. Zamanla, boş yere bekliyor oluşuma alışmaya başladım. Hiç kavuşma ümidi olmadan beklemek mümkünse, işte ben onu yaptım, aslında bugün hâlâ bekliyorum. Beklemek benim tabiatım haline geldi, nafilelik uzun süredir incitmiyor beni. Sevgilimi gerçekte ne kadar uzun süre tanıdığımı bilmiyorum, uzun veya çok uzun değil, kırk veya elli yılı anılarla dolduracak kadar uzun, çok uzun.

Hayatımı, sonu gelmeyen devamlı bir aşk hikâyesi olarak sürdürmeye karar verdiğimde artık genç değildim. Vücudum, özellikle tehdit altındaki kısımlarında, kocamanın başladığını belli eden o çöküş aşamasına girmişti.

Dermansız kalça kırışıkları, karında ve uylukların iç kesiminde yumuşak, dalgalanan et, derinin altında küçük to-

paklar halinde çözülen bağ dokusu. Vücudum elverişli ışık koşullarında yine de gençliğinin hatlarına sadıktı ve ten ile eti geren bir duruş aldığımda gençliğe yaşlılıktan daha uzak olmadığım yanılsamasına izin veriyordu.

Ne mutlu ki vücudumun şu sıralar sergilediği sefil görüntüyü bilmiyorum. İyice zayıfladım ve yatakta yan yattığımda sert kemikler canımı acıttığı için yorganı dizlerimin arasına kıstırmam gerekiyor. Aslında sokaklarda yürüdüğüm ender zamanlarda insanlara nasıl bir görüntü sunduğum beni hiç ilgilendirmiyor. Benim yaşımda, etrafındakilerde tiksinti uyandırmamak bile güzellik kabul ediliyor. Hâlâ düzenli olarak duş alıyorum ve burnumun akmamasına dikkat ediyorum.

Sevgilim beni terk ettikten sonra, son kez beraber yattığımız yatak takımını kaldırdım ve yıkamadan dolaba koydum. Bazen dolaptan çıkarıp yatağa seriyorum ve bu arada sevgilimin tek bir kılının, tek bir deri keseğinin kaybolmamasına dikkat ediyorum. Nevresimin üstüne canlı kırmızı, yeşil ve leylak renginde çiçekler basılmış, bana etobur bitkileri hatırlatıyorlar. Çarşaf ise siyah, bu yüzden sevgilimin spermleri hâlâ açıkça ve güzelce fark edilebiliyor, oturan bir kanişi andıran, pek de iri olmayan bir leke ve onun yanında ikinci, daha büyük, hatları biraz belirsiz bir figür, tıpkı gökyüzünde dolaşan bulutlar gibi her bakışımda yorumlamak için yeni olanaklar sunuyor.

Giysilerimi çıkarıyor, yatağa uzanıyorum. Sevgilim etobur bitkilerin arasında oturuyor, sırtı dik vaziyette duvara yaslanmış, ensesini de çok dik tutuyor, bu da ona bir kararlılık ifadesi veriyor, ama aslında sadece omurgasını rahatlatmaya yarıyor, çünkü sevgilim benden daha genç değil, hatta birkaç yaş daha büyük. Sadece siluetini seçebiliyorum, oda *handiyse* karanlık. Piposundan bir nefes çektiğinde ağzını şapırdata-

rak açışını duyuyorum; sonra hep bir cümle söylemesini bekliyorum, belirli bir cümle değil, sadece bir cümle ama söylemiyor. Beni görmüyor, karanlığın içinden kapalı perdelerin ardındaki pencereye bakıyor. Bir sigara yakıyorum ve bir biçimde ellerinin altına sokuluyorum. Kırk ya da altmış yıl önceki bu akşamda, birbirimizi sadece iki haftadır tanıyorduk.

Yanlış hatırlamıyorsam, bir zamanlar biyoloji okumuştum, ama jeoloji ya da paleontoloji de olabilir, her halü kârda, sevgilimle karşılaştığımda zaten çok uzun süredir kadim zamanlardan kalma hayvan iskeletlerini araştırmakla meşguldüm ve Berlin Doğa Bilimleri Müzesinde çalışıyordum, sevgilimi de ilk kez orada görmüştüm. Müzede o zamanlar, belki bugün bile, bir müzede görülebilecek en büyük dinozor iskeleti bulunuyordu. On iki metre yüksekliğinde ve yirmi metre uzunluğunda bir *Brachiosaurus*'tu bu. Tıpkı bir tapınaktaymış gibi duruyordu, erkek cinsiyetini yakıştırdığım bir iskelet, sütunlarla süslü salonun ortasında, cam kubbelerin altında, hantal ve yüce, gülünesi küçüklükteki kafasıyla tanrısal bir iddia gibi, aşağıya doğru bana, rahibesine sırıtıyordu. Her sabah, sessiz bir duayla onunla ibadet etmeye başlıyordum. Yarım ya da bir dakika boyunca önünde duruyor, böylece onu harika, hafif kemik tokalarının biçimlendirdiği göz oyuklarının içinden görebiliyor ve onunla iskeleti hâlâ elli ton etle kaplıyken ve yüz elli milyon yıl önce bir sabah öldüğü ve muhtemelen de yaşadığı yer olan Tendaguru yakınlarında hep aynı güneşin altında yiyeceğini ararken karşılaşmış olmayı arzu ediyordum.

Brachiosaurus'u düşünmekten hoşlanıyorum. Sevgilim ve *Brachiosaurus* dışında düşünmekten hoşlandığım fazla bir şey yok. Yılların akışı içinde, unutmak istediğim şeyi bir daha hatırlamamayı öğrendim. İnsanların yaşamış olmaya bile değ-

meyen önemsiz olaylardan oluşan dağları belleklerine neden yığdıklarını ve neden onları yüz defa belki de daha fazla eşeleyip durduklarını ve sanki yaşamaya değmiş bir yaşamın kanıtı olmaya uygunlarmış gibi sunduklarını da anlayamıyorum. Benim yaşamımda, unutulmayı hak etmemiş olan çok fazla şey yoktu ve benim için korunmaya değer versiyonuyla, oldukça kısa bir ömür olmuştu. Bugün bu konuda nasıl düşünüldüğünü bilmiyorum, ama kırk elli yıl önce, henüz başka insanlarla beraber yaşadığım sıralarda, unutmak günah kabul edilirdi, daha o zamandan benim aklım buna yatmamıştı, bunun yaşam için tehlikeli bir saçmalık olduğunu düşünmüştüm. İnsanlara unutmanın yasaklanması gibi, çok büyük bir bedensel acı karşısında bayılmak da yasaklanabilirdi, oysa ölümcül bir şok ya da ömür boyu sürecek bir travma ancak bayılmakla önlenebilir. Unutmak ruhun bayılmasıdır. Hatırlamanın, unutmamakla hiçbir ilgisi yoktur. Tanrı ve dünya *Brachiosaurus*'u unuttu. Yüz elli milyon yıl boyunca yeryüzünün, hatta muhtemelen kozmosun belleğinden silindi, ta ki Profesör Janensch Tendaguru'da onun birkaç kemiğini buluncaya dek. Bundan sonra onu hatırlamaya başladık, yani onu yeniden icat ettik, küçük beynini, beslenmesini, alışkanlıklarını, onunla aynı çağda yaşayanları, türüne özgü uzun ömrünü ve ölümünü. Şimdi o yeniden var ve her çocuk onu tanıyor.

Sevgilimin sırtı dik, duvara yaslandığı ve etrafında etobur bitkilerle yatağımda oturduğu o kırk elli yıl önceki akşamı, o gittiğinden beri ben uyduruyorum, tıpkı sevgilimle yaşadığım tüm öteki akşamlar gibi. Vakit böyle geçiyor, ama yine de geçmiyor.

Adını unuttuğumdan beri Franz diyorum sevgilime, çünkü hayatımda bir başka Franz tanımadığıma eminim. Ona daha güzel bir isim vermeyi denedim ama hoşuma giden,

sevgilim için uygun gibi görünen her ismin ardında, yaşamımda uzaktan da olsa tanıdığım, aynı ismi taşıyan ve sevgilimle yalnız kalmak istediğimde yanlışlıkla aklıma düşebilecek birisi ortaya çıktı. Franz ismini telaffuz etmek de çok güzeldir, "a" harfi olabildiğince yayılır, derinden başlar, sonunda hafifçe yukarı çekilir, asla çok sert değil, yoksa kulağa aptalca gelir, sadece bir nüans, böylece isimdeki yegâne sesli harf dört sessiz harfin arasında ezilmemiş olur. Ayrıca Franz da mezar ya da tabut gibi güzel, karanlık bir kelimedir.

Franz'ın burada dik oturup, karanlığın içinde, kapalı perdelerin ardındaki pencereye bakarken, bir cümle söylemek istermiş gibi nefes almaya çalışırken ne düşündüğünü asla öğrenemeyeceğim. Sadece, hep yeniden dudaklarından fırlama tehdidinde bulunan bu cümleden nasıl kaçınabileceğini düşündüğünü tahmin ediyorum. Korkunç bir cümle olmalı; ya da harika bir cümle.

Sokak lambasının beyaz perdelerden süzülen solgun ışığında Franz kısa pozlandırılmış bir siyah beyaz fotoğraftaymış gibi görünüyor, soluk ve hayalet gibi, çevresindeki gri karanlığın içinde erimiş. Netliği olmayan mat görüntü yüzündeki yaşlılığı siliyor ve bu saatte ona gençliğini geri veriyor. O zamanlar kırk elli yıl önce olduğu gibi, sevgilimin uzanmış bacaklarının arasına yarı yarıya oturarak yerleşiyorum, sırtımı onun sağlam ve sıcak *hayvansı* karnına yaslıyorum, onun gibi kapalı perdelerin ardındaki pencereye bakıyorum ve sigaramdan bir nefes çekiyorum.

Bu akşam birbirimizi iki haftadır tanıyorduk. Yanlış anımsamıyorsam, o zamana kadar oldukça ortalama bir hayat geçirmiştim. Evliydim ve hatta bir çocuğum, güzel bir kızım vardı, şimdi o da yetmiş yaşında olmalı ya da altmış. Kızımın bana hâlâ mektup yazıp yazmadığını bilmiyorum. Bazen mektup-

lar geliyor ama bozulmuş gözlerim yüzünden gönderenin kim olduğunu bile seçemiyorum. Kızım, hâlâ okuyabildiğim son mektubunda, bir Avustralyalıyla ya da Kanadalıyla evlendiğini, onunla Avustralya'ya ya da Kanada'ya gitmek istediğini ve mutlu olduğunu yazıyordu. Bana başka haber ulaşmadı. Belki o da öldüğüme inanıyordur ve bana yazmayı bırakmıştır.

Kocam, benim Franz'la karşılaşmamdan sonra, dikkat çekmeyecek bir biçimde hayatımdan çıkmış olmalı. Franz'ın beni eskiden beri yaşadığım bu evde her an ziyaret edebilmiş olması başka türlü açıklanamaz. Kocam, hatırlayabildiğim kadarıyla, sempatik ve sakin bir insandı. En azından yirmi yıl beraber yaşamış olmalıyız. Her halü kârda, Franz'la karşılaştığımda kızımız çoktan yetişkin olmuştu, çünkü o zaman hiçbir insanı dikkate almam gerekmemişti. Elbette, dikkate almam gerektiği halde almamış da olabilirim. Ancak, benden daha hassas bir insan olan Franz, kızımı onun yüzünden evden uzaklaştırmama hiçbir zaman izin vermezdi.

Kimi zaman, nadiren bu yirmi yılın herhangi bir günü geliyor aklıma. O zamanlar mutsuz olmam gerekmiştiyse, bunun bilincinde değildim; ta ki, birinin—kim olduğunu bilmiyorum—beynimdeki elektriği kestiği o nisan gününe kadar. Akşamüstü Friedrichstraße'den banliyö trenine doğru yürüyordum, ansızın dilimde bir hissizlik fark ettim, bu hissizlik hızla öteki duyularıma da yayıldı. Sonraki yirmi dakikayı, ben sancılar içinde kıvranırken ve ağzımdan köpükler çıkararak kaldırım taşlarının üstünde yatarken benimle ilgilenen genç bir kadının anlattığı kadarıyla biliyorum.

Yaklaşık üç dakika süren bir baygınlıktan uyandıktan sonra, bir on beş dakika daha korkunç bir dalgınlık halinde kalmışım. Hastabakıcı beni ambülansa taşımak istediğinde deli gibi etrafıma saldırmışım, bu yüzden beni sakinleştir-

mek için gidiyormuş gibi yapmışlar, birkaç dakika sonra geri gelmişler ve nihayet beni hastaneye götürmüşler. Bana orada eşlik eden genç kadın, bir an gelinceye kadar acıma uyandıracak kadar korkmuş göründüğümü, o anda ise yüzümün birdenbire gevşediğini ve benim bitkin de olsa aklı başında bir tavırla olan biteni sorduğumu anlatmıştı. Duyularımın körelmeye başlamasından kendimi bir evin giriş koridorunun basamaklarında bulduğum ana kadar geçen süreyi hiç hatırlamıyorum. O sıralar beni modern tıbbın işkencelerine maruz bırakmışlar, içimde bu nöbete yol açabilecek herhangi bir organik sapmaya rastlayamamışlardı.

Birkaç hafta sonra zaman zaman, kafamda bazı şeylerin geçirdiğim nöbetin öncesinde olduğundan farklı, sanki birisi kutupları değiştirmiş gibi ters yönde işlediği izlenimine kapılmıştım. Örneğin insanların isimleri daha sonra soyadları gibi geliyordu aklıma, ya da otuz iki yazmak istediğimde yirmi üç yazıyordum, ya da kendi evimde, açmak istediğim kapının sağda olduğunu bildiğim halde, sola yöneliyordum. Elbette, bir doğabilimci olarak, bu tür semptomların mantıksal, hatta benim durumumda çok basit açıklamalarının bulunduğunu biliyordum. Yine de bu nöbet ve sonuçları üzerinde ne kadar uzun düşünürsem o kadar tekinsiz geliyordu bana. İlk kez evrim teorisinin neden daha yüksek bir aklın varlığına karşı bir kanıt olarak kabul edilebildiğini, bal gibi de o aklın bir uydurmacası olabileceğini soruyordum kendi kendime. Friedrichstraße'deki o akşam yabancı bir şeyin beni on beş dakikalığına *devredışı* bıraktığı ve bilmediğim bir nedenle beynimin işleyiş planını biraz değiştirdiği düşüncesi, ciddi ciddi inanmasam da, bu açıklanamaz olayın bende bıraktığı duyguya en uygun düşen fikrisabit haline geldi. Bu yabancı, daha sonra beynimde anı olarak küçük bir şaşkınlık bırakarak beni

yeniden uyandırmak üzere ölümümü simüle ettiyse, faniliğimi bana böyle gaddarca göstermek istediyse, tüm bunların ardında *Hippocampus*'ta ya da *Amigdala*'da çılgına dönmüş birkaç nörondan başka bir bağıntının olduğu düşünülmeliydi.

Bu nöbetin beni içine düşürdüğü huzursuzluğa, ancak tüm bu olan bitene sonradan anlam verdiğim ve işaretleri yorumladığım zaman tahammül etmeye başladım. Belki kendime şu soruyu sormak ve buna bir yanıt vermek için sadece bir işaret beklemiştim: Bu nöbet benim ölümümün simülasyonu olmasaydı, o akşam gerçekten ölmüş olsaydım, hayatta neyi kaçırmış olacaktım? Hayatta aşktan başka bir şey kaçırılmış olamaz. Yanıt buydu ve ben bu yanıtı, bu cümleyi nihayet telaffuz etmeden çok önce biliyor olmalıydım.

Franz'la bundan bir yıl sonra karşılaştım. Onu aramadım, onu beklemiyordum da. Bir sabah yanımda duruyordu, *Brachiosaurus* her zaman yalnız bana nasıl sırıtıyorduysa o sabah ikimize de öyle sırıtıyordu; Franz usulca ve unutulmaz bir şekilde, "Güzel bir hayvan," dedi.

İnsan birden derisini acıtan suyun kaynar sıcaklıkta mı yoksa buz gibi soğuk mu olduğundan nasıl bir anlığına emin olamazsa, ben de o an başıma gelenin ne olduğunu birkaç saniye boyunca anlayamamıştım; bu yabancı yumuşak ses, iskeletle kurduğum diyalog yüzünden benimle alay mı ediyordu, yoksa bu ses benim sırrımı, *Brachiosaurus*'un bir ton ağırlığındaki kalbinin atışını yüz elli milyon yılın ötesinden duyduğumu ve çürümüş etlerini canlandırabildiğimi bilen birisine mi aitti?

Gerçek ismini o zaman unutmuş olamam, çünkü o zaman henüz tanımadığım Franz'ın gözleri küçük ve turnabalığı grisiydi, Modigliani'nin kadınlarının gözleri gibi, masmavi griydi, kirpiklerinin arasında bir milimetrecik beyazlık bile yoktu. Bugüne kadar düzeltemediğim bir yanılgıydı bu. Franz'ın kü-

çük, turnabalığı grisi, küçük bir göz için normal sayılacak kadar beyazla çevrili gözleri vardı. Hatta daha sonraları, kimi zaman Franz'ın küçük gözlerinde tehditkâr olacak kadar beyaz bulunduğunu düşündüm. Yine de, ne zaman Franz'la ve gözleriyle ilk karşılaşmamızı düşünsem, bu her şeye ve hiçbir şeye yönelmemiş olan, tamamen gri bakışları üzerimde hissediyorum hâlâ.

O sabah karşımda duran soluk tenli, zayıf, kollarında gri bir palto tutan Franz'ı neden orta yaşlarda, ciddi bir meslek sahibi sıradan ciddi bir adam olarak görmediğimi sık sık soruyorum kendime. Franz'ın, *Brachiosaurus*'un güzel bir hayvan olduğuna işaret etmesini, bir kehanet sözü duymuş gibi sarsılmak yerine, benimle dinozorların soyunun tükenmesi hakkında bir sohbet başlatmak için söylenmiş, tumturaklı bir söz olarak da algılayabilirdim. Dinozorların soyunun tükenmesi, kırk elli yıl önce gazetecilerin ve her yaş grubundan gazete okurlarının, hatta çocukların en sevdiği konulardandı. O zamanlar, hiç kimsenin dinozorların yaşamıyla ilgilenmeyip sadece ölümüyle ilgilenmesini tuhaf buluyordum. Hiç kimse, bu devlerin nasıl olup da yüz milyon yıl ya da daha uzun süre hayatta kalabildiklerini sormuyordu, oysa benim için asıl bilmece buydu. Sanki yeryüzünde bu kadar uzun bir süre yaşayan bir şeyin günün birinde ortadan kaybolması normalmiş gibi. Muhtemelen insanları dinozorların ölümüne mantıklı, bir defalık, hiçbir surette tekrarlanamayacak, kendileri için söz konusu olamayacak bir neden bulmaya zorlayan, tam da bu sezgiydi. Çünkü insanlar aslında sürekli olarak kendilerinin kâh atom bombasıyla kâh yeni türden hastalıklarla, sonra erimeye başlayan kutuplar yüzünden yok olacaklarından korkmakla meşguldüler; sanki kendi ölümleri ve hayatta kalmaları buna bağlıymış gibi insanlığın yok oluşundan müthiş korkuyorlardı.

Kendi kendilerine tekinsiz gelmeye başlamışlardı. Türlerinin ölçüsüzce yiyen ve ölçüsüzce hazmeden bir canavara dönüşmesini korku içinde seyrediyorlardı ve bu canavarın çatlamasını ya da başka bir biçimde kendi kendine yok olmasını bekliyor gibiydiler; ya da bir mucizenin gerçekleşmesini. Bu ölçüsüzlükte, açıkça dinozorlarla akraba olduklarını hissediyorlar ve bu yüzden dinozorların yazgısını, kendilerini bekleyen tehlike için bir mesel olarak görüyorlardı. En çok da, dinozorların ölümünden bir meteorun sorumlu olduğuna inanmayı seviyorlardı. Bela gökyüzünden gelmiş olmalıydı; bu arada, nasıl bir felaket yaşanmış olursa olsun, kaplumbağaların bu felaketten sağ kurtulduklarını dikkate almıyorlardı.

O sabah, *Brachiosaurus*'un iskeletini güzel bir hayvan olarak adlandırdığında, onu bir an için bile, teselli arayan o kıyametçilerden biri zannetmeyişimin nedeni, Franz'ın yumuşak, belirlenemeyen bir lehçeyle konuşan sesi ve küçük, turnabalığı grisi gözlerindeki hedefsiz ciddiyet olmalıydı. *Brachiosaurus* karşısındaki sabah ibadetim yüzümden benimle alay etmediğinden emin olduktan sonra yanıt vermiştim: Evet, güzel bir hayvan.

O zamandan beri bu dakikayı, iki bin kere, belki daha sık yaşadım; hayatımdaki bu en kıymetli anın, dizginleyemediğim, yeniden ve yeniden yaşamak tutkusu yüzünden büyüsünü yitirmesinden korktuğum için, bunu çok daha sık yasaklamıştım oysa. Ancak ne zaman Franz'ın yanında, müzemizin cam kubbesinin altında durup ona, "Evet, güzel bir hayvan," yanıtını verme hakkını kendimde görsem, o zamanki gibi harika bir müzik, ışığın cam çatıdan düşmesi gibi, salonun her noktasından yankılanıyor ve *Brachiosaurus*'un kemiklerini titretiyor. İlahi sesler "En yüce varlığa övgüler ve saygılar olsun" diye terennüm ediyor ve Franz gülümsüyor.

Daha sonra Franz, salona girdiği ve beni hayvanın karşısında dururken gördüğü anda, açıklanamaz bir beklenti içine düştüğünü ve kendi beklentisinin sürüklemesiyle, benimle konuşmak zorunda kaldığını, oysa gençliğindeki birkaç münasebetsizliği saymazsa, daha önce bir kadına böyle damdan düşer gibi yaklaştığını hiç hatırlamadığını söylemişti.

Yüz yaşında mı yoksa ancak seksen yaşında mı olduğumun, "Seviyorum" dediğimiz bu duruma düşmemizle aslında neyin olup bittiğini kırk, otuz ya da altmış yıldır mı düşünüyor olduğumun hiç önemi yok. Bir elli yıl daha kafamı bununla meşgul etsem, bulup da anlayacak değilim. Aşkın içimize mi girdiğini, yoksa içimizden mi çıktığını bile bilmiyorum. Kimi zaman bize aylarca, hatta yıllarca pusu kurmuş başka bir varlık gibi içimize girdiğine, bizim günün birinde, anılara ya da düşlere kapılmışken, özlemle gözeneklerimizi açtığımıza, sonra bu gözeneklerden içeriye girmesinin saniyeler aldığına ve derimizin altındaki her şeyle karıştığına inanıyorum.

Ya da içimizde yuvalanmış, sessizce bekleyen bir virüs gibi giriyor içimize, ta ki günün birinde bizi hastalığa yatkın ve yeterince korumasız bulunca, iflah olmaz bir hastalık gibi çıkıveriyor ortalığa. Doğuşumuzdan itibaren, bir tutsak gibi içimizde yaşadığını da tasavvur edebilirim. Kimi zaman bizim oluşturduğumuz hapishaneden dışarı çıkıp kurtulmayı başarıyor. Onu dışarıya çıkmış bir müebbet hapis mahkûmu olarak düşündüğümde, ender özgürlük anlarında neden böyle azdığını, sanki onu bıraktığımızda neler yapabileceğini ve onun hüküm sürmesine izin vermediğimiz için hangi cezayı hak ettiğimizi göstermek istermişçesine bize neden böyle acımasızca eziyet ettiğini, bizi her türlü adanmışlığın ve hemen ardından her türlü mutsuzluğun içine soktuğunu daha iyi anlayabiliyorum.

Aşkımın Franz'la karşılaşmamdan önce, çok uzun bir süredir kurtuluşunu hazırladığına inanıyorum. Kendime bu soruyu sorduğumdan ve buna bir yanıt verdiğimden bu yana, insanın hayatta aşktan başka hiçbir şeyi kaçıramayacağını bildiğimden bu yana, aşkım kaçış tünelini kazmış olmalı. Franz'la ilk kez karşılaştığımda, aşkım özgürdü. Baştan beri benim ne yapmam gerektiğine o karar vermişti. Franz meselesinde en küçük bir şeye bile kendim karar vermiş olduğumu hatırlayamıyorum. Aşkım bunu bana yasaklamış değildi ama karar verilecek bir şey yoktu, çünkü ilk dakikadan itibaren her şey zaten belirlenmişti. Beni içine sürüklediği tartışmasızlık gurur kırıcı olduğu halde, aşkımın dayatmasına karşı koymak için uzun süre çaba göstermedim. Ne ki, ona sınırlarını göstermek için yaptığım az sayıda denemeden her biri onun zaferiyle ve benim için yeni, daha büyük bir gurur kırıklığıyla sonuçlandı; her defasında bana, onun planına boyun eğmem gerektiğini, yapacak başka bir şey olmadığını öğretti.

Ancak Franz'ın beni terk etmesinden ve benim de geri döneceğini umut etmeden onu beklemeye başlamamdan sonra, aşkımla sulh içinde yaşıyorum. Artık onunla kendim arasında bir ayrım yapmıyorum, ayrıca o zamandan beri başıma gelen her şeyin öyle olmasını ben istedim.

Elbette o zamanlar, elli altmış yıl önce, tüm mutluluğumun ve mutsuzluğumun Franz'dan kaynaklandığına inanıyordum.

Tuhaf bir dönemde yaşamıştım; Franz'la karşılaştığımda bu dönem henüz sona ermişti. Artık gazete okumuyorum ve bankamdaki gişe memurundan başka, ara sıra iki çift laf edebileceğim kimseyi tanımıyorum. Bu yüzden, bu dönem hakkında hangi görüşün oluştuğunu ve bu dönem hakkında neler konuşulduğunu bilmiyorum. O zamanlar uluslararası bir özgürlük hareketi kılığına bürünmüş bir haydutlar çetesinin, na-

sıl olup da iç denizler, öndeki birkaç ada ve işgal edilmiş karasuları dahil tüm Doğu Avrupa topraklarını dünyanın geri kalanından sıkı sıkıya ayırıp, kendini bu ülkelerin yasal hükümetleriymiş gibi gösterebildiğini bugün bile herhangi bir kimsenin anlayabileceğini sanmam. Bütün bunlar, ulusal yani bir Alman haydutlar çetesinin başlattığı ve kaybettiği bir savaşın sonunda gerçekleşmişti. Savaşın galipleri arasında zaten birkaç onyıldan beri sözü edilen özgürlük çetesi tarafından yönetilen bir Batı Asya cumhuriyeti de bulunuyordu; kendisine galibiyet ödülü olarak, Almanya'nın yarısı ve bahtsız annemin beni patlayan bombalar altında doğurduğu Berlin şehrinin yarısı da dahil olmak üzere Doğu Avrupa verilmişti.

Gençliğimde bir kitap okumuştum, adı bir yıldan oluşuyordu, bin dokuz yüz bilmem kaç, bu kitapta içinde yaşadığımız durumlar yaklaşık olarak betimlenmişti, ancak bizde olup bitenler daha anlamsızdı ama muhtemelen organizasyonun aptallığından kaynaklanıyordu bu. Bu kırk yıla ait birçok şeyi Tanrı'ya çok şükür unuttum. Zaten çoğu da akılda tutulamayacak kadar saçmaydı. Bunları, zaten üzerinde çalıştığım ve en azından ilgimi çeken kemiklerin adları ya da bulundukları yerler gibi ezberlemem gerekiyordu. Benim gibi, milyonlarca yıl boyutunda düşünmeye alışmış birisi için, kırk yıl süren haydutlar iktidarını, hayatta kaldığı süre dünya tarihi içinde *Brachiosaurus*'un ayağını yerden kaldırması için gereken süreye bile denk düşmeyecek, ölüme mahkûm bir mutasyon olarak görmek muhtemelen daha kolaydı. O dönemde yapılıp edilenleri ağırlıklı olarak doğabilimsel bir ilgiyle izlediğimi, mantıkdışı ve çoğu insan türünü tehlikeye sokacak taleplere kendi verdiğim tepkileri de çok yakından gözlemlediğimi, hatta ara sıra not ettiğimi öne sürebilirim, ama artık okuyamadığım için bunun bana ne yararı ne de zararı var, bu

yüzden onlarca yıllık unutma eserimi, düşüncesizce bir meraka kapılarak mahvetmeye girişmedim.

Doğu Avrupa'daki her yaşam gibi benim yaşamım da saçmalığın keyfiliğine maruz kaldı ve gaddarca düzenlendi. Müzemiz *Brachiosaurus* dışında dünyada görülebilecek en harika dinozor koleksiyonlarından birine sahipti. Müzemizde *Dicraeosaurus, Dysalotosaurus, Kentrurosaurus, Plateosaurus* ve *Bradysaurus* vardı; özellikle de ilk kuşlarımız, çok güzel, değerli ilk kuşlarımız vardı. Ne var ki, onların sevgilisi ve kâşifi olmak isteyen beni, onların temizlikçi kadını yapmışlardı. Onların işlerini idare etmeye ve kanatlarındaki kırık yerleri araştırmaya iznim vardı, ama onların Montana, New Jersey, Connecticut Valley'deki ya da Red Deer River vadisindeki kız ve erkek kardeşlerini arama iznim yoktu. Massaschusetts'in South Hadley kentinden Pliny Moody'nin, kendi bahçesinde bulduğu kuş izine benzeyen tuhaf ayak izlerini görme iznim yoktu. Tüm bunları görmüş olan insanlarla karşılaşabileceğim kongrelere bile gitme iznim yoktu.

Yaşamında bir konuyla başka her şeyden daha çok ilgilenmemiş, bu konu hakkında öğrenilebilecek her şeyin izini sürme, görme, kavrama arzusuyla yanıp tutuşmamış hiç kimse, bahtsızlığımı anlayamayacaktır. Müzemizin yaklaşık üç yüz metre uzağından, Doğu Almanya'nın ortasında kalan Batı Avrupa parçasının, Berlin'in batı bölümünün çevresinde inşa edilen duvar geçiyordu. Duvarın var olduğu onyıllarda, bu haydutlar çetesinin başarıya ulaşması ve şehrin dört milyon sakininin, sanki Andreas fayının günün birinde nihai olarak kırılmasını California'lıların kabullenmeleri gibi, bu taştan küstahlığı kabullenmek zorunda kalmaları beni müthiş şaşırttığı halde, duvarın beni şehrimin büyük bir bölümünden ayırmasını ikincil önemde duyumsamıştım. Bu

konu üzerinde düşündüğüm anda sonsuzluğu tasavvur etme denemesi kadar başımı döndüren ise, üç metre yüksekliğindeki bu çirkin beton duvarın, beni yalnızca dünyanın geri kalanından değil, dünyanın tüm kadim tarihinden de koparmış olduğu şeklindeki akıl almaz düşünceydi. Bu duvar benden Paleozoik çağı, Mezozoik çağı, tebeşir kayaçlarını ve Jura dağlarını da çalmıştı, yaşamımı adamak istediğim her şeyi çalmıştı. Benim gibi dinozorlar bölümünde çalışan ve yıllarca *Brachiosaurus*'un tepesindeki cam çatıdan, duvarın öbür yanına kadar olan üç yüz metreyi aşacağı balon uçuşunun başlama alanı olarak yararlanmayı düşünen bir genç adamı anımsıyorum. Bunun için tek ihtiyacı, çok ender esen ve sağı solu belli olmayan doğu rüzgârıydı. Öte yandan bu niyeti, dikkat çekici hazırlıklar yapmasını da gerektiriyordu. Geceleri, çok uzaklardan görülebilecek brülör alevi nedeniyle, bir sıcak hava balonu uygun olmazdı; çünkü bu genç adam elbette sadece gece uçabilirdi. Bir hidrojen balonu için ise, bir buçuk metre yüksekliğindeki çelik tüplerden en azından on tanesini, kimseye görünmeden cam çatıya taşımak gerekiyordu. Yine de bir gün bu genç adam, tıpkı kızım gibi gözden kaybolmuştu. Bize Roma'dan bir kart gönderdi. Onu çok iyi anımsıyorum, çünkü o zamanlar geceleri karanlık salonda *Brachiosaurus*'un yanında durduğumu, cam çatının ardından, balonun yavaş yavaş dolduğunu, yüzeyinin gerildiğini ve genç adamın çatıdan yükseldiğini sık sık gözümde canlandırmıştım. Gencin ayak tabanlarının camdan ayrılışını, bacaklarının havada yürüyebiliyormuş gibi gidip gelişini görmüştüm. Gerçekten de tuhaf bir dönemde yaşadım. Acaba izlerini dünyanın dört bir yanında takip etme hakkım olsaydı, dinozorları daha iyi anlayabilir miydim? Onlar hakkındaki bütün bilgim bir ders kitabındaki tek cümleyi geçmezken,

hepsinin adına sevdiğim bir tanesiyle kurduğum sonsuz diyalog, beni onların sırrına yaklaştırmış mıydı? Bilmiyorum.

* * *

Franz'ın benim yanımda akşamdan sabaha kadar kalması sık yaşanan bir durum değildi. Genellikle saat yarımda bana saati sorardı, aslında bu gereksizdi, çünkü saat yarımda, saatin yarım olduğunu ve eve gitmek üzere yola koyulması gerektiğini her zaman çok iyi bilirdi. Franz'ın neden saat ikide, üçte değil de daima saat birde evinde olması gerektiğini bilmiyorum, ama bu eksik ya da fazla saatlerin bir şeyi değiştirmeyeceğinden eminim. Franz'ın karısıyla bölüşmek zorunda olmadığım, çünkü kadının tek başına iki ya da üç günlüğüne bir akrabasına gittiği ender gecelerde, Franz'ın gitmesinden sonra daima uzun uzun uyurdum. Uyuduğunda nasıl göründüğünü çok iyi biliyorum; titreşen güve kelebeği kanatları gibi narin kirpikleri, küçük turnabalığı grisi gözlerini örttüğünde; gündüzleri kendisine ihanet edeceğinden korkarak içeri çektiği yumuşak altdudağı bu denetimden kurtulduğunda; bitkinlikten sere serpe uzanmış bir halde, hafifçe açılmış ağzıyla, kovalamaca sonunda yakalanmış bir çocuk gibi kısa kısa ve telaşla nefes aldığında. Onu üşüyerek yastığın altına gömülmüş ve yaz gecesinin sıcağında yayılmış, etobur bitkilerin arasına uzanmış, Matisse'in dans resimlerindeki bir figür gibi çelimsiz ve dağınık haliyle seçiyorum.

Franz'ın *sıradışı* yanı, başlangıçtan itibaren ondan korkmayışımdı. Sevdiğim bütün erkekler arasında Franz kendisinden korkmadığım tek erkekti. Artık çok genç olmadığım halde, yabancı erkek etinden duyduğum korkuyu aşmamı ve yavaş yavaş çöküşünü yıllardır duygulanarak ve paylaşarak gözlemledi-

ğim çıplak bedenimi bir gün ansızın, Franz'ın çıplak bedeninin yanına uzatmamı başka türlü açıklamak mümkün değil. Böyle bir açığa çıkmanın hazzına ve dehşetine bir daha maruz kalmama kararlılığımı hangi sözün ya da hangi jestin basitçe yok ettiğini daha ertesi gün anımsayamaz olmuştum. Franz biliyordu ama bu konuda konuşmuyordu. Bir defasında, bellek kaybımın ardında derin bir neden bulunduğunu tahmin ettiğim için onu uzunca bir süre sıkıştırdıktan sonra, işaret ve ortaparmağının tersiyle yanağımı okşamış ve "İşte buydu," demişti.

Belki de oydu. Kırk ya da altmış yıldır, bu saniyeleri unutuşumun sonsuzluğu içinden bulup çıkarmayı hep yeni baştan denedim. Bu saniyeler kayıp kaldılar. Sadece simülasyonu biliyorum: Yüzümü ciddi bir söz gibi vurguyla ve geri alınmış bir vaat gibi eğretilikle okşayan Franz'ın parmakları. Ya da, çocukken ilk kez gizlice *Brachiosaurus*'a dokunuşum gibi, sadece dokunuş bile bana onun sırrını verecekmiş gibi karşı koymadan bir çekime kapılmışlık. Parmaklarım onun ayağına değdiği anda, bir ürpertiye kapılarak çektim. Onun ve benim yaşamım arasında vefat eden herkes, bir an için benim parmağımın ucu ile onun taşlaşmış ayak başparmağı arasında canlandı. Onun parmaklarının sırt derisi ile benim yanak derim temas ettiğinde ve aşkın açıklanamaz şifresini saniye hızıyla ilettiklerinde Franz'ın ve benim hissettiğimiz, anlatması imkânsız şey bu olmalıydı.

O andan itibaren unutmaya başladım. İlkin, Franz'dan önce tanıdığım erkekleri unuttum. Önceleri onları gerçekten unutmuyordum; isimlerini, mesleklerini, dış görünüşlerini hatırlıyordum, onlarla karşılaştığımız tarihi de, hatta bedenlerini de hatırlıyordum. Yalnızca dokunuşlarını unutuyordum. Artık öyle olması gerektiğini çok iyi bilmeme rağmen, Franz'ın elinden başka bir elin bedenimi keşfetmesini zevkli, hatta sadece

hoş bulmuş olabileceğimi bile tasavvur edemiyordum. Nisan ayının akşamüstünde, Friedrichstraße'nin ortasında birisi ya da bir şey bana ölümlülüğümü gösterdiğinden beri, aşkı kaçırma şüphesi beni terk etmediği halde, Franz'la karşılaşmadan önce yaşamımda en azından iki ya da üç erkeği samimiyetle ve hararetle sevdiğimden emin olduğum halde, Franz'dan önce bir erkeği sevmiş olduğumdan kuşku duyuyordum.

O sıralar bana öyle geldiği halde, aslında başlangıçta erkekleri unutmuyordum. Ancak şimdi, benim Franz'la geçirdiğim, sonsuzca kendini yineleyen yaşamımın yirmi beş ya da kırk beş yılından sonra, hatırlamak ve unutmak hakkında, o zamanlar ilk önce kendimi unuttuğumu bilmeye yetecek kadar şey öğrendim. Her türlü tutkuyu ve şehveti, her türlü sevecenliği ve hırsı, Franz'a olan aşkımın eşsizliğini kuşkulu hale sokabilecek her şeyi, sanki onları yaşamamışım gibi hafızamdan sildim.

Geçen haftalarda ya da yıllarda bunlardan bazıları zaman zaman aklıma yeniden geliyor; bu da yalnızca, uğruna evimde yıllarımı geçirdiğim Franz'a olan aşkımın, şimdi yavaş yavaş hafiflediği anlamına gelebilir. Oysa benim yaşamak için Franz'ı sevmekten başka nedenim olamaz; bu yüzden, çok geçmeden öleceğime inanıyorum. Belki de zaten çok geçmeden ölmem gerekiyordu ve tükenmekte olan aşkım belki de yalnızca kaybolan yaşama enerjimin bir işaretiydi; tıpkı, söylendiğine göre, insanın yaşlanmanın son aşamasında bir kez daha gençliğini yaşadığı, sonra çocukluğunu orada daha öncesinin ve daha sonrasının ölümle kaynaştığı başlangıç noktasına kadar yaşadığı doğruysa, hafızada çoktan kaybolup gitmiş kişileri ve olayları hatırlamamın çok geçmeden öleceğime işaret etmesi gibi. Yanılmıyorsam, bu mümkündür, çünkü on ya da yirmi yıl önce zaten kendi-

mi öyle bitkin hissediyordum ki, önümüzdeki ayı sağ çıkaramayacağıma inanıyordum, yani yanılmıyorsam ve bu defa gerçekten öleceksem, Franz'la olan zamanı son kez yaşıyorum ve bu yüzden en önemli ve en güzel günleri—ki çoğu da geceydi—unutmamak için tam olarak hatırlamam gerekiyor.

* * *

Franz'ın yanında yatıyorum. Mevsimlerden yaz, Franz ve benim birlikte geçirdiğimiz ilk, belki yegâne yaz mevsimi, belki de iki ya da beş yazdı, bilmiyorum. Franz'ın yanında ona dokunmadan yatıyorum ve ona dostum Emile'in cenaze törenini anlatıyorum. Franz benim yaşadığımdan başka bir dönemde yaşadı; Ulm'dan geliyor. Benim geldiğim tuhaf dönemi sadece gazetelerden biliyor. Emile'in başka hiçbir yılda—birkaç ay önce ya da sonra bile—mümkün olamayacak bu komik cenaze törenine nail oluşunu Franz'a açıklamak için çaba gösteriyorum. Bu yaz tam yarım yıl geride kalan o tuhaf dönemimde iki Saarlandlıyı tanıdım. Diplomalı bir çatı kaplamacısı olan Saarlandlılardan biri, bizim uluslararası özgürlük çetemiz tarafından görevlendirilmiş devlet başkanıydı. Öteki Saarlandlı ise Emile'di. Muhtemelen daha başkaları da vardı ama ben yalnızca bu ikisini tanıdım. Hükümetin başında bir Saarlandlı olması gerekiyorduysa, ben her hâlü kârda Emile'in olmasını tercih ederdim. Çatı kaplamacılarına bir itirazım yok, ama kiremidi bir çatının üstüne ustalıkla yerleştirme yeteneğini, bir diktatörlükte bile olsa bir devleti yönetmek gibi karmaşık bir formasyon için yeterli bulmuyorum; keyfilik bile zamanla eğitilmiş bir zekâ gerektirir. Emile zekiydi, eğitime ve eğitim üzerinde yetki sahibi olduğuna inandığı insanlara saygı duyardı. Emile öğrencileriyle birlik-

te müzemizi ziyaret ettiği ve onlara *Brachiosaurus* hakkında küçük bir konferans verdiğim zaman tanıştım. O günden beri ara sıra müzenin yakınındaki bir kafede buluşurduk, ya da Emile beni evimde ziyaret eder, bazı geceler kocamla Maginot Hattı yer altında değil de Berlin çevresindeki duvar gibi üç metre yükseklikte inşa edilmiş olsaydı, yalnızca Detmold ile Mézières arasında, dağlar yüzünden zaten hiçbir akıllı insanın savaşmayacağı yerde değil de, Felemenk sınırı boyunca uzansaydı, hele ki Almanlar Birinci Dünya Savaşında da Felemenk köşesi yakınına kadar gelmişlerken Almanları durdurabilir miydi, durduramaz mıydı diye tartışırlardı. Tüm bunları çok iyi aklımda tutmuştum, çünkü bunlar beni hiç ilgilendirmiyordu ve ikisi ne zaman Maginot Hattını inşa etmeye başlasalar, bir insanın böyle bir şeyle ilgilenmek için nasıl bir yapıda olması gerektiğini sorardım kendime.

Daha sonra Emile okuldan ayrıldı. Terfi etti ve tıkanmış kalp damarlarının, bacağından alınma toplardamar parçacıklarının yardımıyla tamir edilmesi için, göğsünün testereyle kesilmesi gerekene kadar, kendisinin daha sonra tanımladığı gibi, iktidarın bekleme odalarında avarelik etti.

O zamanlar bütün Saarlandlıların çatı kaplamacısı ve Emile kadar hırslı olup olmadıklarını bilmiyorum, ancak Emile gerçekten dürüst bir insandı, yoksa bir yıldan fazla bir süre bir çatı kaplamacısı vekilinin sağ kolu olarak yaşamayı da içeren bekleme odası avareliği yüzünden ölümün eşiğine gelmezdi.

Emile'in testereyle kesilen göğüs kemiği yeniden kaynadı. Kıyısından döndüğü ölümden geriye kalan tek iz, köprücük kemiği ile kaburga yayı arasındaki bir dikişti, bunu her gösterişinde bana dikilmiş bir kazı çağrıştırıyordu. Emile malulen emekli oldu ve Mainz Cumhuriyeti dönemi Jakobenleri hakkında bir kitap yazmaya karar verdi. Hastalanmasay-

dı, aptal olarak kalacağını söylerdi, bu sözüyle, üyesi olduğu uluslararası özgürlük hareketinin bir caniler çetesi olduğunu anlayamayacağını ve hastalığı sayesinde bundan kurtulmuş olmasaydı, muhtemelen bu çeteye hizmet etmeyi sürdüreceğini anlatmak istiyordu.

Elbette tam tersiydi, çünkü Emile Saarlandlı yükselme hırsının kendisinden istediği kadar aptallığı ortaya koyamadığı için hastalanmıştı, ama Emile, Felemenk'ten Basel'e uzanan Maginot Hattınınkinden farklı bir mantıktan kaynaklanan bu bağlantı konusunda ikna olmuyordu.

Emile şimdi bir emekliydi ve düzenli bir işe gidemeyecek kadar yaşlı ya da hasta olan tüm insanlar gibi, o zaman Friedrichstraße'deki tren garında, camlı yayvan bir binada bulunan dünya kapısı ona da açıldı. Her pazartesi günü Ku'damm'a gidiyordu, kendine bir *Spiegel* dergisi alıyor ve Kempinski'de bir fincan kahve içiyordu. Bu keyif için, emekli aylığının hatırı sayılır bir bölümünü feda ediyordu, çünkü her ay gereken elli Mark için, karaborsada, ülkemizin para birimiyle altı kat para ödemesi gerekiyordu. Geri döndüğünde, gördüğü çiçekçileri ve kitapçıları, sanki Sistina Şapelinden ya da Niyagara Şelalesi'nden söz ediyormuş gibi övgüyle anlatırdı. Emile, dünyaya çıktığı seyahatlerde Sibylle ile tanıştı; Sibylle eski bir dansçıydı ve bacağındaki feci bir kırık yüzünden genç yaşta dansı bırakmak zorunda kalınca, dans sevgisinden tamamen mahrum kalmamak için bale kıyafetleri satan bir dükkân işletmeye başlamıştı.

Emile elli dokuz, Sibylle kırk dokuz yaşındaydı; galiba hayatımda gördüğüm en güzel sevgili çiftiydiler. Bir sohbet sırasında ansızın birbirinin gözlerinin derinliklerine dalabilirlerdi, onlarla aynı masada oturan herkes bu durumdan etkilenerek kendi yaşamlarındaki benzer mutlu bir anın hatırasına

dalmak için sözünü yarıda keserdi. İkisi de aleni aşk ilişkilerinde daha ziyade ihtiyatlı ve utangaç davransalar da, birbirine geçici olarak sürtünmek ya da bir saniyeliğine tesadüfmüş gibi yaslanmak için her fırsattan yararlanırlardı, sanki öbürünün gerçekliğine hep yeniden ikna olmaları gerekiyormuş, sanki o muazzam, daha fazlası beklenmeyen mutluluklarına inanmıyorlarmış gibi. Birkaç ay sonra Emile, şehrin batı tarafına yerleşmesi durumunda ne kadar emekli aylığı alacağını hesaplattı ve Sibylle daha büyük bir ev aramaya başladı.

Sonra bir gecede o tuhaf dönem sona erdi. Özgürlük çetesi iktidardan düşürüldü, Berlin'deki duvar yıkıldı, artık Sibylle'in Emile'i ziyarete geldiğinde, şehrin bize ait olan tarafını gece on ikide terk etmesi gerekmiyordu ve Emile'in evi artık ikisine yetecek kadar büyüktü.

Ancak Emile'in içinde, Sibylle'in bilmediği, anlamadığı, Emile'i uzun süredir tanıdığım için iktidarın bekleme odalarına yeniden özlem duyduğunu öğrendiğimde çok şaşırmasam da, benim de anlayamadığım bir şeyler kıpırdıyordu. Emile doktora iyileştiğini onaylattırmıştı ve yeni kurulan partilerden birine katılmıştı, şimdi bu partinin seçim zaferi için gece gündüz savaşıyordu. Yine birisinin, bu defa yeni partinin kadro açığı sayesinde yüksek bir mevkiye çıkmış bulunan diplomalı bir terzi ustasının sağ kolu olmuştu, bu adamın bürosunu yönetiyordu. Emile nihayet Maginot Hattını inşa edebilecekti; bu defa uzun süre önce kaybedilmiş bir savaştan çok sonra değil, gerçek bir zamanda ve gelecek için. Emile dört aylığına, tarih yazan bir adam oldu. Partisinin zaferine ve sağ kolu olduğu adamın belediye başkanlığına yükselişine üç hafta dayanabildi. Öldüğünü gazeteden öğrendim: Belediye başkanının bürosunun yöneticisi, Emile P. sabahın erken saatlerinde yaşam arkadaşının evinde üçüncü kalp krizine yenik düştü.

Sibylle'i aradım ve daha ben bir şey soramadan, sanki hiç anlamadan sonsuzca kendi kendine konuşuyormuş gibi, "Benim yanımda ölmedi," dedi. Sibylle ve Emile bundan önceki aylarda zaten çok ender buluşuyorlardı. Emile için bale butiğini bile feda etmiş olan Sibylle'in, Emile'in yeni makamına duyduğu tutkuyu kavraması zor olmuştu, ama bunu Emile'in içinde yaşadığı ve kendisinin belki de hiçbir zaman tam olarak anlayamayacağı o tuhaf döneme bağlamıştı; dans düşünden de vazgeçmesi gerektiği halde, demişti bir defasında.

Tanıklık ettiğim bütün cenaze törenlerini birazcık komik bulurum. Ölüden hoşlanılsın hoşlanılmasın, matem konusundaki uzlaşı, baştan savma ritüeller, profesyonel mezar vaizlerinin sıkılmadan söyledikleri yalanlar, bana yalnızca bu telaşlı veda sahnelerini komik ya da sefil bulma seçeneği bırakır. Buna karşılık Emile'in cenaze töreni muazzam komiklikteydi. Ani ölümüne rağmen, şehrin en ünlü mezarlığına, Hegel ve Brecht'in hemen yakınına, böyle bir isteğin gerçekleşmesi için en küçük bir ümit bile yokken, her zaman istediği bu yere gömülmeyi nasıl başardığını bilmiyorum. Ancak, Emile'in bu iki metrelik mezarlıktan başka bir şeyi istememiş olmasını, aşkına ve Sibylle'e ihanet etmiş olmasını, ömrünün geri kalan beş on yılını, bir daha ele geçiremeyeceği, ölümsüzlüğün yakınına kaynak yapma fırsatı için feda etmesini tasavvur edebilirim. Emile, görevini üstlendiğinde karşı karşıya kaldığı ölüm tehlikesinin bilincindeydi. Bu yüzden bir vasiyet hazırlamış ve bu vasiyette Dorotheenstädt Mezarlığına gömülmeyi ısrarla arzuladığını ifade etmiş olmalıydı; Emile gerçekten de kendisi uğruna öldüğünde belediye başkanının bu isteği reddetmesi kötü olurdu. Düşünüyorum da, Emile, ünlü mezarlıktaki sonsuzluğun, Sibylle ile yaşanacak sayılı günlere tercih edilebilir olduğunu anladığında bunu düşünmüş ol-

malıydı. Aklına, ölümcül hastalığı sırasında kendisine bakan ve şimdi seçim kampanyasının uykusuz gecelerinde ve görevi almasının hemen ardından gelen dönemde fiziksel yaşamının organizasyonunu üstlenen eski bir sevgilisi gelmişti: Kadın Emile'in gömleklerini yıkıyor, ona geceleri de çorba pişiriyordu, Emile öldüğünde doktoru çağırmıştı. Böylece Emile'in açık mezarının başında iki dul kadın duruyordu: Elinde bir kırmızı gül demetiyle, donup kalmış Sibylle ve elinde bir beyaz gül demetiyle, Sibylle'in adı anılmazken konuşmacıların "Bayan Wagner" diye hitap ettikleri eski sevgili. Bayan Wagner cenaze töreninde ilk sırada oturuyordu. Sibylle geç gelmişti. Sibylle şapelden içeriye sessizce girerken yeni partinin başkan vekili bir konuşma yapıyordu, ama sonra Sibylle kapıyı öyle şiddetle çarpmıştı ki herkes dönüp ona bakmış ve kapı eşiğinde, elinde kırmızı güllerle ve çilleri bile renksizleşecek kadar solmuş yüzüyle durduğunu görmüşlerdi. Sibylle'i daha önce hiç görmemiş olan Bayan Wagner, kapıda duranın kim olduğunu bir anda anladı ve dehşete kapılmış ya da aşağılayıcı, geride kalmış hayat arkadaşı rolünün mahvedilmesine izin vermemeye kararlı bir tavırla, başını yeniden öne çevirdi. Partinin başkan vekili, Emile'i sadece birkaç aydır tanıdığını, ama bu aylarda ondan çok etkilendiğini söyledi. Belediye başkanının bürosunda çalışan genç bir adam olan ikinci konuşmacı da benzer şeyler söyledi. Belli ki orada bulunanların çoğu Emile'i yalnızca birkaç aydır tanıyordu, bu da Bayan Wagner'e büyük bir rahatlık vermiş olmalıydı. Bayan Wagner'in, Emile'in mezarının başında durup yüz kere belki daha da fazla, kayıtsızca el sıktığını görmek çok garipti.

Sokaktaki su oluğunda bir oyuncak bebeğin kafasını bulduğumda dört beş yaşındaydım. Savaştan sonraki ilk ya da ikinci yıldı. Israrla bir oyuncak bebeğim olsun istiyordum,

ama bebek yoktu, annemin parası yoktu ve böylece beklenmedik bir anda bulduğum kafayla yetindim, boynunu bir bedene bağlıymış gibi örttüm; hödüğün teki çıkıp da bana gülmeseydi bir oyuncak bebeği gezdirme hayaliyle mutlu olacaktım. Bayan Wagner'e, en azından kulaklarının işitebildiği sürece kimse gülmedi, hatta belki de hayatının geri kalanını mutlu bir dulluk konumunda sürdürdü ve belki de Emile'den söz ettiğinde "benim merhum kocam" dedi. Cenaze töreninde, yeni rolüne henüz alışamamış görünüyordu, tıpkı belediye başkanı gibi. Çiçek demetini hizmetindeki birine taşıtmak ve sonra da yere bıraktırmak, Sibylle ve Bayan Wagner'in gül demetlerinden daha büyük olmayan bu büyük hacimli demeti kendisinin taşımaması için bir neden bulunmadığından belediye başkanına sıkıntı vermiş olmalı. Belediye başkanı, öteki davetlilerden uzakta, yalnız başına ileri geri yürüyor, iki adım gerisinden de çiçek demetini taşıyan hizmetlisi geliyordu. Belediye başkanı hedefsiz adımlarının yönünü değiştirdiğinde, ikisi de, gerekli düzeni yeniden kurmakta zorlanıyordu: Belediye başkanı önde, hizmetlisi arkada. Bu eski terzi ustası, öteki siyasal liderleri televizyonda gözlemlemek dışında, yeni makamının şerefine neyin uygun olduğunu nereden bilebilirdi. İktidarla ilişkilerde deneyimli olan Emile muhtemelen bunu ona söyleyebilirdi, ama o da ölmüştü.

Franz sessizce yanımda yatıyor, sokak lambalarının soluk ışığı beyaz perdelerin arasından yüzüne vuruyor. Turnabalığı grisi küçük gözlerini kapatıp kapatmadığını göremiyorum.

İşte bu yaz diyorum, Franz'a, yalnızca bu yaz, hiç kimsenin artık bir önceki yaz olduğu kişi olmadığı bir yaz. Terzi ustası şimdi belediye başkanı, eski sevgili şimdi Emile'in dulu, Emile'i bir yıl öncesine kadar tanımayan insanlar şimdi onun en yakın arkadaşları, ona mezar konuşmaları yapıyorlar, hiç

kimsenin tanımadığı eski arkadaşları ise bir kenarda duruyor. Sanki Emile sadece bu bir yılda yaşamış gibi. Sanki hepimiz ancak bir yıldır yaşıyormuşuz gibi. Sadece Sibylle bale butiğine geri gidiyor ve yine, Emile ile karşılaşmadan önce olduğu kişi oluyor; sadece ona artık daha sık ihanet ediliyor.

Şimdi Franz, bana otuz ya da kırk beş yıl önce de sorduğu şeyi soracak, peki sen neydin önceki yaz, diye soracak ve ben yine ona ne cevap vereceğimi bilemeyeceğim, çünkü Franz olmadan ne olmuş olmam gerektiğini tasavvur edemiyorum artık. Sadece kim ya da ne olmadığımı söyleyebilirdim. Bir yıl önce Franz'ın sevgilisi değildim. Sonradan, sanki onu, Franz'ı tek ve uzun bir bekleyiş olarak anladığımda, doğumumdan itibaren bütün hayatımın yalnızca bir anlamı varmış gibi geldi bana. Hatta kimi zaman, Berlin'deki duvarın da, Franz'ın beni nihayet bulabilmesi için yıkıldığına inanıyorum. Her sabah olduğu gibi *Brachiosaurus*'un önünde, kaçırdığım her şey için bir teselli bulmak üzere huşuyla durmasaydım, hayatım daha az mutsuz geçerdi ve Franz benimle orada karşılaşamasaydı bu yüzden *Brachiosaurus*'un altındaki yer bana aynı zamanda Montana, New Jersey ve South Hadley, Massachusetts'teki Pliny Moody Bahçesi olamazdı.

Ne ki, Franz bana bir yıl önce kim olduğumu sormuyor. Belki o zaman da sormamıştı da, akla yakın gelen bu soruyu ben beklemiş ve bu sırada bunu bana gerçekten soracak olsa, yanıtı bilmediğimi keşfetmiştim. Aslında Franz'ın bu soruyu sormuş olması imkânsızdır, çünkü benzer soruları kendisi asla yanıtlamamıştı, en azından gerçekten yanıtlamamıştı. Böylesi itiraf gerektiren sorulara Franz'ın verecek üç cevabı vardı: "Belki", "Öyle olacak", "Bilmiyorum ki", bu

sonuncusu—"Bilmiyorum ki"—bir bilgi paylaşmaya hazır olmayı içeriyordu, "belki" ve "öyle olacak" sözleri ise Franz'ın kesin reddinin işaretiydiler. Franz'a önceki yaz kim olduğunu sormuş olsaydım, muhtemelen "Bilmiyorum ki" diye yanıtlardı; bu cümlenin üzerine hafif, hem sorunun anlamsızlığı hem de kendisinin bu soruya yanıt verecek durumda olmadığı anlamına gelecek muğlak bir kuşku sererdi. Bu gibi sorulardan nefret mi ettiğini sorduğumda, Franz "Belki" derdi ve bu sözcüğe şu dikkatli, ürkek uyarıyı karıştırırdı: "Başka sorma." Yine de, belki insanlardan nefret mi ettiğini soracak olsaydım, "öyle olacak" derdi. Franz kabalıklardan nefret ederdi ama bütün insanlar gibi onlarsız da edemezdi. Başkalarının kabalıklarını, tıpkı Perseus'un Medusa'nın korkunç bakışını aynada yakalaması gibi "öyle olacak" sözünde yakalamayı, onları sahiplerine geri fırlatmayı öğrenmişti.

Franz'a böyle budalaca bir soruyu onlarca yıl nasıl sorabildiğimi ne kadar uzun düşünürsem, o kadar az anlıyorum. Çünkü bu akşamı her yeniden yaşayışım, Franz'ın, "Bir yıl önce sen kimdin?" sorusuyla sona erdi. Hakikat, bu sorunun sorulmuş ve yanıtlanmamış olması olsa gerek, benim tarafımdan sorulmuş ve benim tarafımdan yanıtlanmamış, kırk elli yıldır hep yanıtsız kaldı. Elbette bu yanıtı artık uzun süredir aramıyorum da. Hayatta, en az yapabildiğimiz şeyin kendimizi tanımak olduğunu kabullendim. Nasıl göründüğümüzü bile bilmiyoruz. Kendi ayna görüntümüzü biliyoruz, kendimizi fotoğraflardan ya da filmden tanıyoruz, hepsi bu kadar. Birisi çıkıp da başka birisine benzediğimizi ileri sürdüğünde, bunun nedenini bile anlayamıyoruz. O zamanlar, kendi dış görünüşümle hâlâ ilgileniyorken, gri gözlerim, kemerli bir burnum ve hep küçük bulduğum bir ağzım olduğunu biliyordum. Kendimle tesadüfen karşılaşsaydım, kendime sempatik gelir miydim, bilmi-

yordum. Bu yüzden, asla göremeyeceğimiz şeyi bize açıklayacak olan kendi fotoğraflarımıza böyle doymazcasına gözlerimizi dikip bakıyoruz: Biz, hareket halinde, başkalarının arasında gülerken ya da düşüncelere dalmış, biz gözlerimiz kapalı, hatta uyurken, her durumda, bizim kusurlu ve aldatıcı ayna görüntülerimizden farklı. Kendimizi bir defacık olsun başkalarının bizi gördüğü ve bizim de onları gördüğümüz gibi görebilmek için kendimizle resimlerimiz arasındaki yabancılığı birkaç saniyeliğine aşabileceğimizi umuyoruz. Bunu başaramıyoruz.

Çıplak bedenimi Franz'ın bakışlarına ve dokunuşlarına teslim ettiğimden beri, Franz'ın beni gördüğünde ne gördüğünü sorup durdum kendime.

Uzanmış yatıyorum Franz'ın önünde; mevsimlerden kış ya da sonbaharın son demleri, pencerenin önündeki akçaağaçlar beyaz sokak lambası ışığının perdelerin arasından engelsizce ışımasına izin veriyorlar. Özenle bedenimin hatlarının üstünden geçen, parmak uçlarıyla çatlakların ve yara izlerinin, beklenmedik yumuşaklıktaki göğsün üstünden geçen ve beni, güzel olduğum iddiasıyla olağanüstü bir utangaçlığın içine düşüren Franz'ın karşısında korumasızca yatıyorum. Peki, Franz beni gördüğünde ne görüyor? Franz'ın küçük turnabalığı grisi gözlerindeki güzelliğim, onun görme bozukluğundan kaynaklanıyor olabilir, çünkü Franz, birlikte yatağa yattığımızda elbette gözlük takmıyor. Ben hâlâ iyi görüyorum, sadece çok yorgun olduğumda bazen okumak zor geliyor ve bu yüzden Franz'la karşılaşmamdan birkaç hafta önce bir gözlük yaptırdım ama asla Franz'ın yanında takmıyorum. Franz'dan birkaç yaş daha genç olduğum ve hâlâ iyi göründüğüm halde, Franz'ı da güzel buluyorum. Franz o zamanki güzelliğine pek inanmaz görünüyor, benim kendi güzelliğime inanmayışım gibi, ama benim gibi, eski güzelliğine işa-

ret ediyor. Onun bedeninin bir bölümünü, sütun gibi uzun uyluklarını ya da özellikle geniş olmasa da güçlü omuzlarını övdüğümde, Franz, sen beni otuz yıl önce, disk fırlattığım zamanlarda görmeliydin, diyor. Ve ben, Franz benim güzelliğimden söz ettiğinde diyorum ki: Evet öyle, eskidendi. Şimdi yüz yaşındayım ve Tanrı'ya şükür Franz beni, etimin kemiklerimden nasıl sarktığını artık göremez. Ancak ben Franz'ı hâlâ görüyorum. Kollarını başının altında kavuşturmuş, gözlerini tavana dikmiş, yazın bir çayırda yatar gibi yatıyor etobur bitkilerin arasında, ve ben, otuz ya da kırk yıl önce olduğu gibi, onun on yedi yaşındayken nasıl göründüğünü çok iyi biliyorum ya da on sekiz yaşındayken.

Sen benim gecikmiş gençlik aşkımsın, diyorum Franz'a, Franz, demek öyle, diyor, bu söz kulağa bir soru gibi geliyor ve açıkça beni yeni açıklamalara teşvik ediyor.

Gençlik aşkım, en azından mutlu bir gençlik aşkım yoktu. Sevdiğim hiç kimse beni sevmemişti; beni seven hiç kimseyi sevmemiştim. Bir arıza ya da kibir. Mutluluk ulaşılamaz olandı. Ulaşılabilen ise, sahte mutluluk olmalıydı.

Evet, diyor Franz, evet.

Franz'ın o akşam evet dediğini çok iyi biliyorum, özlem dolu, kendi içinde sona eren bir evet ve onun donuk yankısı; on ya da yirmi yıldır yeniden biliyorum. O akşam duymuş ve unutmuştum onu. Birçok şeyi bilip aynı zamanda bilmiyor oluşumuz tuhaftır. Elbette gençlik aşkımın olmadığını her zaman biliyordum. Bilmiş olmalıydım, çünkü onları o zamanlar, gençliğimde boş yere beklemiş ve aramış olan bendim. Etrafımdaki âşık olma, nişanlanma ve düğünden oluşan, anlaşılamaz bir biçimde, karakter yapım nedeniyle ya da açıklanamayan başka bir nedenle dışlanmış olduğum, kolay ve sorunsuz mutluluğa kıskançlıkla bakardım. Mutluluğu özler, aynı

zamanda hor görürdüm. Muhtemelen mutlu kişileri de hor görüyordum, bu kederi ruhuma kimin ya da neyin üflediğini bugüne kadar sorup durdum kendime, beni içine doğurdukları savaş mı, yoksa annemin yaşama duyduğu katlanılmaz öfke mi, kimse bilemez. Öyle veya böyle benim gençlik aşkım yoktu, Franz'la karşılaşmamdan önce de bu yokluk dikkatimi çekmemişti. Ancak Franz'ı tanıdığımdan beri bu cümlenin bir anlamı var. Gençlik aşkım yoktu, bir şeyleri kaçırmıştım.

Franz'ın bir gençlik aşkı vardı. Bana anlatmıştı. Bana bir fotoğraf da göstermişti: Franz bir sahilde ya da bir çayırda bir kızla, yüzlerinde birbirine ait olmanın muzafferane eminliği. Birbiri için doğduklarından, sonsuza kadar birbirinin yanında kalacaklarından hiç kuşkuları yok. Bunu telaffuz edebilirler de. Franz bedeniyle bir oyuk oluşturmuş, bu oyuğun, kavuşturduğu kolları ve bacaklarının içinde kız oturuyor. Franz'ın sağ eli kızın göğsü üstünde, ona dokunmadan duruyor.

Bir başka fotoğrafta Franz yalnız, küçük gözleri, üzerindeki turnabalığı grisi gökyüzünü sanki o hüzünlü rengi emerek içlerine çekmek istermiş gibi, bakışlarıyla deliyor.

Evet, diyor Franz, evet ve ben unutuyorum bunu. Unutmasam, evet'inin ne anlama geldiğini Franz'a şimdi soracak olsam, mutluluğu ulaşılamaz olan olduğunu düşüncesizce iddia ederken haklı olduğumu, aşkın yalnızca gerçek hayatın dışında yaşayabileceğini, bunun da kaçınılmaz olarak âşıkların yok olmasıyla sonuçlanacağını söyleyecek. Tristan'ın, bunu bildiği için engel üstüne engel kurduğunu söyleyecek. Orpheus'un, Eurydike'yi aslında hiç de kurtarmak istemediği için, bilerek arkasına baktığını; onu sevmek değil, sadece ona olan ölümsüz aşkını ölene kadar terennüm etmek istediğini söyleyecek. Evet demesinin ne anlama geldiğini kendisine sorduğumda bunları söyleyecek Franz, bense bilmeyeceğim.

Çevremdeki insanları hatırladığım kadarıyla, genellikle yetişmiş çocukların hatta belki de torunların, yüksek kolesterolün ve kalp krizi tehlikesinin söz konusu olduğu yaşlardaki birisinin, şimdi gençlik aşkını telafi ettiğini öne sürmesini mutlaka komik bulurlardı. Belki de nisan ayının bir akşamında beynimdeki kutupların karışmasından önce ben de öyle düşünürdüm. Aşk da dinozorlar gibidir, bütün dünya onların ölümünü düşünerek oyalanır: Tristan ile İsolde, Romeo ile Juliette, Anna Karenina, Penthesilea, her zaman yalnızca ölüm, her zaman olanaksız olana duyulan bu şehvet. İnsanların, iddia ettikleri gibi, aşka yeteneksiz olduklarına inanmıyorum. Gençlik aşkı yaşamamış, zamanını bilemeyecek kadar erkenden ölüm korkusuyla aşklarını haykırmış mutsuz ruhlar tarafından buna inandırılıyorlar.

* * *

Çocukluklarını hatırlamayı sevdiklerini öne süren insanlar, daha o zamanlar onlarla karşılaştığımda, kendilerine haksızlık ettiğimi sezinlediğim halde, bana her zaman sevimsiz gelmişlerdir. Güzel bir çocukluk yaşamış olan bir insan neden bunu hatırlamaktan hoşlanmasın ki? Ben çocukluğumu hatırlamayı sevmiyorum, gençliğimi hatırlamayı bile sevmiyorum, genellikle bu yüzden hiç hatırlamıyorum. Kimi zaman engel olamıyorum, o zaman ansızın Hansi Petzke'nin yanında kaldırımda otururken buluyorum kendimi, mevsim yaz, ayakkabı giymemize gerek yok, Hansi bir çiklet çiğniyor ve ben de ona, yarısını bana vermesi için yalvarıyorum. Hansi vermek istemiyor, ama sonra yine de bu gri beyaz şeyi ağzından çıkarıyor, kirli başparmağı ve işaretparmağıyla ortasından iki yana doğru çekiştiriyor, değerli iplikçikleri diliyle yakalıyor, ba-

na küçük parçayı veriyor ve ben de, Hansi'nin salyasıyla yumuşamış olan bu pis çikleti çiğniyorum. Hansi ile ben evlenmek istiyoruz. Bir defasında, kışın, Hansi bana karın üstüne işeyerek tavşan çizebileceğini gösteriyor. Daha sonra, penis kıskançlığı duymam gerektiğini okuduğumda, bunu hatırladım. Ne var ki hayatım boyunca penis kıskançlığı duymadığımı düşünüyorum, Hansi o güzel uzun tavşan kulaklarını işediğinde bile. Hansi, çiklet ve tavşan, mutlu hatıralarımın arasındalar. Hangi döneme ait olduklarını tam bilemiyorum, ama artık savaş yoktu ve daha okula gitmiyorduk. Savaş ile okul arasındaki dönem, çocukluğumun en mutlu dönemidir. Daha sonra köşedeki bombalanmış kilisenin pencere ve kapılarına duvar örüldü ve biz artık ölü tavşanlarla oynayamadık, aslında zehirlenmiş sıçanlardı bunlar ve bunu öğrendiğimizde de bu durum bizi rahatsız etmemişti. Onları bezlere sarıyor ve evcilik oynuyorduk; Hansi baba oluyordu, ben anne oluyordum, sıçan da çocuk. Yaz mevsimi tozluydu; yıkılan binalardan yükselen ince, kireçli toz. Böyle tozlu bir yazı sadece bir kez daha yaşadım, New York'ta. Fırın gibi sıcak bir günün akşamında Manhattan'ın güneyinde bir yerde metrodan indim ve daha ilk anda anlaşılmaz bir aşinalığın baş dönmesine kapıldım. Çürük kokusu, uçuşan kâğıt parçaları, insanlar ve şeyler arasında gözle görülür bir düzenin olmayışı, her şey aynı anda hem aceleci hem üşengeç, daha sonra da bu sıcak toz, bu titrek sükûnet. Bu sokakta az önce bir çarpışmanın sona ermiş olması gerektiğine inanmıştım, az önce mutlu sonla bitmiş bir kavga ve oyuna katılmama izin verilecek olsa nereye gideceğimi bildiğim bir şeyin içine düşmüştüm. O zamanlar hava sığınağından çıktığım gibi, metrodan dışarıya, şehrin boğucu, hayatta kalmaya aç kaosunun içine çıkmıştım ve bir zamanlar gerçekten ben olduğuna genellikle inanamadığım

çocuk, bu anı yeniden tanıdı. New York'a Franz'ın beni terk ettiği ve bir daha gelmediği o sonbahar gecesinden kısa bir süre önce gitmiştim. Muhtemelen daha o yaz, hayatımın geri kalanını evimde, Franz'ın hatırasıyla geçireceğimi biliyordum ve daha önce New York'u görmek istemiştim.

Önce kilisenin kapılarına ve pencerelerine duvar örüldü, sonra babalar geri döndü. Hansi'nin babası ilk önce geldi. Başında bir top mermisi parçası vardı ve Hansi artık onlara gidemeyeceğimi, çünkü babasının sessizliğe ihtiyacı olduğunu söylemişti.

Top mermisi parçaları savaşın geride bıraktığı gizemli şeylerdendi. Erkeklerin bedenlerinde, küçük canlı düşmanlar gibi duruyor, orada kendi hayatlarını sürdürüyorlardı, sakin duruyorlar ya da ağrılara yol açıyorlar, bazen de, en kötüsü, birdenbire gezinmeye başlıyorlardı. Böyle bir top mermisi parçası gezinmeye başladığında, genellikle kalbe doğru yol alır, diye anlatmıştı Hansi ya da bir başkası; bütün dünya o zamanlar gezinen top mermisi parçalarını konuşuyordu. Muhtemelen Almanya'da sağlıklı ve zarar görmemiş gibi duran ve savaşın böyle gizli bir artığı bedenlerini ya da kafalarını deldiği için yaşadıklarına sevinemeyen milyonlarca erkek dolaşıyordu. Hansi'nin babasının keyfi genellikle yerinde olmazdı.

Benim babam da geldi, en azından, annemin benim babam olduğunu öne sürdüğü bir adam geldi. İkimiz de inanmamıştık anneme, o adam da, ben de. Elbette, ona inanmamak için farklı farklı nedenlerimiz vardı, onun nedenini bilmiyordum ama ben, onun hiçbir şeyi hoşuma gitmediği için, babam olduğuna inanamamıştım.

Daha sonra da, muhtemelen hoşlanmama nedenlerim de değiştiği ve yıllarla birlikte üst üste yığıldıkları halde, bu durum değişmedi, bu yüzden bunlardan hangisinin bende bu

adamın çocuğu olmadığıma ilişkin kesin duyguyu uyandırdığını artık söyleyemem. Baştan beri, her zaman hatta nadiren de olsa yemeği övdüğünde bile keyifsizliğin de aşırı bıkkınlığın da beraber çınladıkları sesinden mi hoşlanmadığımı bilmiyorum. Sesi her cümleyi berbat ediyordu. "Çorba lezzetli" derken aslında "eh işte nihayet çorba da bir defa lezzetli olmuş" diyordu. Böyle de bakıyordu. Gözleri her zaman kötü bir sürprize yakalanmış gibi görünüyorlardı. Muhtemelen nahoş bir görüntünün eksikliğine değil de bir optik yanılsamaya inanıyordu. Sadece sevindirici bir şey gördüğüne inansa bile, gözlerinde, yaşamın kısa süre sonra kendisine hak vereceğinden ve bu sevincin de kalıcı olmayacağından emin oluşu parıldıyordu. Bu arada, ne kafasında ne de başka bir yerinde bir top mermisi parçası vardı. Çoğu zaman mutfak masasında oturur, gazete okurdu. Kahve ya da çorba içerken ağzını öyle gürültüyle şapırdatıyordu ki, sanki anneme ve bana, böyle yüksek sesle şapırtı çıkarmaya hakkı olduğunu kanıtlamak ister gibiydi. Annemin bir kere bile ona "ağzını böyle gürültüyle şapırdatma," dediğini hatırlamıyorum. Bunun yerine, adam bize yemek yerken konuşmayı yasakladı, böylece bir tek onun şapırtısı duyulur oldu. Bugün bile onun babam olduğuna inanmıyorum. Bir baba değil de daha ziyade evlilik vaadiyle kadınları kandıran bir dolandırıcı, bir üçkâğıtçı, gezgin bir makas bileycisi, barlarda kadınlara dans eskortluğu yapan birisi, bir panayır boksörü olabilirdi.

Belki de durum başkaydı, hoşuma gidip gitmediği onu ilgilendirseydi, bu yontulmamış herif her şeye rağmen hoşuma gidebilirdi. Ama onu ilgilendirmedi ve yetmiş seksen yıldan beri değilse, en azından elli ya da altmış yıldan beri ona bu yüzden şükran duyuyorum. Bildik anlamda iyi bir baba olduğunu, Hinrich Schmidt'in, üniversitedeki ilk yıllarımdan tanıdığım ve kendini bir gazete haberi yüzünden Berlin-Leipzig

D-Treni'nin altına atan bir okul arkadaşımın babası gibi olduğunu düşündüğümde, birlikte çıktığımız bisiklet turları ve anlayışlı konuşmalar sayesinde benden sadece babalığının kabul edilmesini değil, orta ölçekte bir kız çocuğu sevgisini kopardığını, bunu da benim onu beğenme, yani hayatta onunla aynı başarıyı elde etme çabamın hiç kuşkusuz kolaylaştırdığını düşündüğümde, o zaman bu baba hayatım için belki de gerçekten bir felaket olmuştu. Bu yüzden o bir hayal kırıklığı olarak kaldı. Hinrich Schmidt boynunu Schönefeld'deki demiryolu raylarının üstüne, gelen ilk trenin kafasını omzundan koparması için koyduğundan beri, ki bunun yalnızca Hinrich Schmidt'in babasını sevdiği için gerçekleşmiş olması gerektiğine kesinkes inanıyorum, onu sevmemin olanaksızlığı yüzünden babama şükran borcu duyabiliyorum.

Hinrich Schmidt'in babası uluslararası özgürlük hareketinin ulusal ayağının önemli bir üyesiydi ve polisten ya da gizli polisten veya ordudan, her halü kârda silah taşıyan bir yapılanmadan sorumluydu. Buna rağmen oğlunun gözünde sevgi dolu bir baba olmuş ya da tohumlarıyla, böyle bir babaya sevgi duymayı sağlayan özellikleri aktarmış olmalıydı. Hinrich Schmidt'in ölümünü hayal meyal hatırlayabiliyorum: Güçlü, ağırkanlı bir genç, isyan için intihar etmeseydi herhalde ilgimi çekmezdi. Cesedinin yanında bir gazete kupürü bulunmuştu, kupürde yer alan ve özgürlük çetesinin en iç çevresinden dışarıya sızmış bir bilgi gibi verilen habere göre, General Kurt Schmidt, askeri birlikleri üniversiteye gönderip ideoloji dersinde öğrenme gönülsüzlüğü gösteren öğrencilerin kafalarının ezilmesini talep etmişti. Bu talebi hükümetteki bir yoldaşı tarafından eleştirilmiş, bunun üzerine General Schmidt böyle bir şey söylediğini hararetle reddetmişti; kendisinin aslında öğrencilerin kemiklerinin kırılmasını önerdiğini söylemişti.

Hinrich Schmidt'in Almanca olsa da yabancı bir gazetedeki bu haber kupürünü nasıl ele geçirdiği aydınlığa kavuşmadı.

Hiç kimse ondan böyle ölçüsüz bir eylem beklemezdi. Yine de, meseleyi öğrendikten ve muhtemelen doğruluğunu sınadıktan sonra, daha fazla yaşayamamasını anlamıştım. Hatta hap yutmak ya da babasının beylik tabancasıyla şakaklarına ya da ağzına ateş etmek yerine, kendini öldürmek için seçtiği gaddarlığı bile anlamıştım. Dünyaya ve babasına kendisinden geriye kopmuş, idam edilmiş başın korkunç görüntüsünü bırakması gerektiğini anlamıştım.

Tam da babasını sevdiği için, onunla eşit olmak istediği için, bu duygusunu tutarlı bir biçimde uyduğunda, babasının istediği gibi ve kendisinin de buna uygun olarak istemesi gerektiği gibi kendisini yok etmesi gerekiyordu.

Annemin, beni babam olduğunu söylediği adamdan peydahladığına inanmış olsaydım bile, o adamın hiçbir sözü ve hiçbir eylemi yüzünden, en iğrençleri yüzünden bile, ölmezdim. Merhametsiz bir kız çocuğu olduğumu iddia etmek istemiyorum, ama Hinrich Schmidt'in ölümünden beri, gerçi anneyi örnek alarak büyümek zorunda olmanın utanç verici ve gülünç olabileceğine, ama oğulların baba imgesinde kıyaslanamayacak büyüklükte bir tehlikeyle karşı karşıya olduklarına inanıyorum.

Çocukluğunda yaşadığı, günün birinde baba olarak kendini yaymak zorunda olma korkusu, her erkeği, ya kendi içindeki çocuğu susturmaya ya da babalıktan vazgeçmeye zorluyor. Çünkü yumuşak, katlanabilir bir baba bile olsa üzerinde zayıflık lekesi kalıyor ve oğlunun bunun karşıt imgesi olarak yetişmesi gerekiyor—ve elbette bunu istiyor da.

Geri dönememeliydiler. O zamanlar Hansi Petzke ve ben zehirlenmiş sıçanlarla evcilik oynadığımızda, bizi anneleri-

mizle yalnız bırakmalıydılar, Hansi'yi ve beni ve diğer bütün çocukları da. Kendilerine başka herhangi bir yerde, oğullarından uzakta, yaralı bedenlerini ve dağlanmış savaşçı ruhlarını iyileştirebilecekleri bir yer bulmalıydılar. Tıpkı, bir yerde okuduğuma göre, Büyük İskender'in Pers köleliğinden kurtardıktan sonra, evlerine, Yunanistan'a ve karılarına geri dönmeyi reddeden sakat kalmış savaşçıları gibi. Persler onların ellerini veya ayaklarını koparmış, kulaklarını ya da burunlarını kesmişti ve bu talihsizlerden biri olan Kymeli Euktemon diğerlerine yalvarmıştı: Zaten çoktandır hayata ait olmayan bizler, yarı sakat organlarımızı gömeceğimiz bir yer bulalım kendimize. Savaşçıların çoğu onu dinlemiş ve gurbette kalmışlardı.

O zamanlar anlayışlı olsalardı ve çocukları için artık tek bir şey yapabileceklerini, onlara mevcudiyetlerini dayatmamaları gerektiğini anlamış olsalardı, hayatımızın ne kadar farklı olacağını bugün bile düşünmekten hoşlanıyorum. Onların olmadığı bir hayatın en büyük zorluğu, hayatı idame için zorunlu bilgiyi tamamen kendilerine saklamış olmaları ve bizim onlardan el sanatlarını, duvarcılığı, marangozluğu, boru döşemeyi öğrenmek için en azından yaşlı adamlara, büyükbabalara katlanmak zorunda kalışımız olurdu. Öğrencileri yaşlı mühendislerin eğitmesi gerekirdi. Ya da komşu ülkelere gider, gerekli bilgileri öğrenir, geri gelirdik. Hayatı ise çelimsiz, erzak istifleyen annelerimizden öğrenirdik, kafalarında top mermisi parçaları bulunan mahvolmuş savaşçılardan değil. Ben Hansi'lere gitmeye devam edebilirdim, annem ve ben yemek yerken babamın tiranca şapırtılarına katlanmak yerine sohbet edebilirdik ve Hinrich Schmidt babası olacak bir generalin uğursuz yargısından kurtulabilirdi.

Her şeyden önce, annelerimizin akıl almaz değişimini yaşamamış olurduk. Her şeyin artık başka türlü olduğunu fark

etmemden önce, annemin başka türlü, eskisinden ve benden başka türlü güldüğü dikkatimi çekmişti. Daha önce öylesine doğallıkla gülerdi ki kimi zaman gülmeye doyamazdı. Günün birinde kahkahası birdenbire rahatsız edici bir koloratur soprano sesi gibi çınlamaya başladı; ağzını da artık palyaçolar veya çocuklar gibi rahatça sonuna kadar açmıyor, ölçülü bir oval oluşturuyor, dudakları dişlerini yarı yarıya örtüyordu. Hayatım boyunca kadınlardaki bu gülüş tarzını aşağılamıştım. O zamanlar annemin neden sürekli olarak en basit düzenlemeler için bile beceriksiz olduğunu iddia etmesini hiç anlamıyordum, oysa bunun doğru olmadığını çok iyi biliyordum. Hatta, sigortaları gümüşlü kâğıt ve telle tamir etmeyi bile öğrenmiştim ve annem, sigortanın nasıl değiştirileceğini bile bilmiyormuş gibi yapıyordu. Evin içi birdenbire karanlık olduğunda, sanki ölecek kadar korkmuş gibi bağırıyordu. Oysa yıllarca karartmalarla ve elektrik kesintileriyle yaşamıştık. Bir defasında bir kadın arkadaşına, erkeklere yeniden özgüven kazanmaları için yardım etmek gerektiğini söylediğini duydum. O zaman, sanırım Hansi Petzke'ye ilk kez, "Annem aptal," demiştim ve Hansi de "Benimki de," demişti.

O zamanlar annelerimiz eskisi gibi gülmeye devam etselerdi ve sigortaları tamir edebileceklerini itiraf etselerdi, ne olurlardı acaba? Ne var ki mutluluğa ilişkin düşleri barış zamanlarından kaynaklanıyordu, gülüşleri de Marika Rökk'ten veya Zarah Leander'den geliyordu; bir kadın, gerçek bir kadın, diye şarkı söylüyorlardı ve elbette buna inanıyorlardı da. Bu lanetli yüzyılın fırsatını kaçırmışlardı. Bir defa zinciri koparmak, bir defa oğullarını babalarından ayırmak, savaşçı duruşunun, iktidar sözünün taklit edilebileceği kimse bulunmadığında neler olacağını bu bir defalığına görmek onların elindeydi; oğullar ve kızlar akıllarını, yaşam enerjilerini ve

gülüşlerini kocalarının özgüvenine yem etmemiş olan anneleri tarafından eğitildiklerinde ne olacağını görmek.

Bir kadının yaşamına dahil olan, doğal olarak dahil görünen gülünçlükleri; eş bulma ve çocuk yapma savaşı için bağışlanabilir olsalardı, böyle uysallıkla kabulleneceğimizi düşünemiyorum. Oysa annelerimiz hayatta kalmış savaşçıları yeniden kabul ettiklerinde, ipek çorapların da gıda maddeleri kadar zor bulunduğu ve güzel bacakların teşhir edilmesinin de bir erkeğin kalbinin gönüllü mutfak sanatı yoluyla fethedilmesi kadar masraflı satın alma eylemleri gerektirdiği savaş sonrası bir dönemin ağırlaşmış rekabet koşullarına da boyun eğdiler; bir erkeğe iki buçuk kadının düştüğü söyleniyordu o günlerde. Muhtemelen annem sırf birinci kattaki savaş dulu Burkhardt'ın, babama duyduğu sempatiyi açıkça sergilemesi ve hatta ona bir defasında kendi pişirdiği bir parça üstü şekerli çöreği hediye etmesi yüzünden babama ağzını şapırdatmayı yasaklamaya asla cesaret edememişti.

Savaşlar olmasaydı erkekler de kadınlar gibi yalnızca insan olurlardı, erkeklere atfedilen ölümden korkmama ve şövalye sadakati gibi belirli özelliklerin yalnızca savaş aracılığıyla yüceltilmesi değildir bunun tek nedeni; savaş, erkeklerin kökünü kazıyarak onları çok kıymetli kılmıştır. Böylece bu en korkunç eylemleri karşılığında kadınlar tarafından en hararetle sevilmişlerdir, bu yüzden savaşçı özelliklerinin en iyi özellikleri olduğuna inanmak zorunda kalmışlardır. Yoksa nasıl olur da Hansi'nin ve benim babalarımız ve daha sonraki General Schmidt, bütün savaşların en kötüsü olan bu sonuncu savaştan eve döndüklerinde, yorgunluktan ölmek üzereyken ve kanla, kendilerinin ve yabancıların kanıyla kirlenmişken, nasıl olur da gelecek kuşağı eğitmek için tam da kendilerinin görevlendirildiğini varsayabilirlerdi? Erkeklere özgüvenlerini

yeniden kazanmaları için yardım etmek gerektiğini söyleyişini duymamın üstünden birkaç ay, babamın polis olmasından birkaç gün sonra annemin, aynı arkadaşının kulağına, "Ona en çok üniforma yakışıyor," diye fısıldayışını çok iyi hatırlıyorum. Babamın, üniforma içinde benim babam olabilecek bir adama benzemekten daha da uzak olduğunu düşünüyordum.

Annemin çocuğu olduğumdan kuşku duymak için mantıklı bir neden yoktu, kendisi her kim olmuş olursa olsun, babamdan almadığım her şeyin annemden gelmiş olması gerektiği düşüncesi bana çok nahoş, hatta bazen utanç verici gelse de. Elbette annemi seviyordum, ama hoşlanmıyordum ondan.

Tanıdığım insanların arasında, anne babalarından gelmiş olmaktan gerçekten hoşlananların sayısı çok az, onlara benzemek isteyenler daha da az. Tam tersine, tanıdığım insanların hemen hepsi, anne babalarına benzemek gibi bir doğal tehdit karşısında öyle dehşete kapılmışlardı ki, hayatları kalıtımla geçmiş özelliklerin etrafında yapılan bir slalom yarışına benzemişti, böylelikle bu benzeyiş nihayetinde bir yazgı gibi gerçekleşmişti. Annem daha az utanmaz olsaydı, tombul tenini açışındaki insafsızlığa asla utanmazlık demezdi, ama doğal kabul ettiği şeyi utanmazlık olarak duyumsamak aklına gelseydi, belki de bir gençlik aşkım olabilirdi, belki de olmazdı, yine de olurdu belki.

Kadın teninden tiksiniyordum, kendiminkinden de. Ne mutlu ki, annem bana solgun, mavi mermerler gibi dağınık damarlı tenini ve kızıl sarı saçını kalıtımla geçirmemişti; bu dolgun uylukların arasındaki solgun kırmızı edep yerinin kıl demetiyle bu müstehcen, pastel renkli dişiliğini de. Zamanı geldiğinde ise, cinsiyetsiz zayıf bedenimin, annemin genetik mesajını yerine getirişine katlanmak zorunda kalmıştım: Dişil olmuştu, anneminkinden biraz farklı bir tarz-

da dişil olsaydı muhtemelen beni daha az rahatsız eder, hatta hiç rahatsız etmezdi. Annemin tehlikeli bir biçimde dişil olduğunu düşünüyorum.

Çıplak bedenim açık ve net yazgısıyla bana iğrenç geliyordu. Etli dişilliğinin belirginleşmesini engellemek için, üstüne uzun ve geniş erkek kazakları geçirdim, onu beslemeyi reddettim. Onu, yürürken bacaklardan daha fazlasını hareket ettirmemeye zorladım, günün birinde her adımda yanlışlıkla kalçalarımı annem gibi sallamayayım diye. Bir erkeğin yanına oturduğumda, annem gibi kadınların yaptıklarına inandığım ve erkeğin de hoşuna gidilmesi için yapıldığını zannedebileceği herhangi bir şey yapmayı yasakladım bedenime; erkeğin hoşuna gitmek istesem bile.

Yanında yattığım ilk erkek, benden bir yaş büyüktü ve ben on yedi yaşındaydım. Bir gün okuldan çıkınca onun evine gittim. Güneş parıldıyordu. Odası küçük ve dardı. Sağ duvara ahşap bir yatak dayalıydı, yatağın tam karşısında aynalı kapıları olan eski bir elbise dolabı vardı. Erkek, on dört yaşındayken bir kadın öğretmeni tarafından ırzına geçildiğini iddia etti, Baltık Denizi kıyısında bir çadırda, o zamandan beri de en az on beş yirmi kadınla yatmıştı, ama henüz bir kızın bekâretini almamıştı. Acı verdi. Aynada jüponumun dantelleri arasında dikilmiş bacaklarımı gördüm. Belki sonunda yatak ile dolabın arasına düştüm ve ikimiz de buna güldük, ama bunu çok iyi hatırlamıyorum. Sanırım adı Klaus'tu veya Peter ya da Klaus-Peter'di ya da buna benzer bir şeydi.

Daha önceki başka bir günü daha iyi hatırlıyorum. Okuldan sonra birlikte metro bekliyorduk. İstasyon hemen hemen boştu, sadece öteki uçta bir adam bir kovadan su dö-

küp peronu süpürüyordu. Klaus-Peter koyu yeşil, çapraz örülmüş, fermuarlı bir ceket giymişti, paralello diyorduk biz buna, Klaus-Peter'in koyu yeşil paralello'sunun kolları bir paralello'da gördüğüm en geniş kollardı. Ceketinin kocaman kolları içindeki kollarıyla bana sarıldı ve öptü. Ceketten sıcak, terli bir buhar yükseliyordu, istasyona giren trenin estirdiği küf kokulu rüzgâr da buna karışıyordu.

Franz'dan önceki dönemden hâlâ hatırladığım yegâne öpüşme bu; ilk öpüşme. Bir de sonuncusu, Franz'la sonsuz öpüşmemiz.

Yaz tatilinde Klaus-Peter bana bir kaplumbağa getirmişti. Romanya'da satın almış veya bulmuş. Bana bir hediye olduğunu iddia ediyordu. Galiba annesi onu evde tutmasını yasaklamıştı. Kışın benim yanımda öldü, çünkü öldüğünden korkarak onu uyandırmış, ama beslememiştim. Bu, Klaus-Peter'in merdiven boşluğunda geçirdiğim geceden çok sonraydı. Evinin önündeki basamakta ağlaya ağlaya uyuyakalmamdan sonra eve gelip de önümden geçerek yatağına gidip gitmediğini bugün bile bilmiyorum. Sabahleyin beni, işine giderken yolunda engel oluşturduğum yaşlıca bir adam uyandırmış, eve göndermişti. Hiç mi gururumun olmadığını sormuştu. Annem, buna ihtiyacımın olmadığını söylemişti. Buna hiç ihtiyacın yok, demişti, çünkü onun ihtiyacı yoktu, ya da ihtiyacı vardı da bu yüzden hiç olmazsa benim ihtiyacımın olmayacağını umuyordu, özellikle, iddia ettiği gibi ondan daha güzel bacakları olan benim. Benim her zaman her şeye ihtiyacım vardı.

Gerçekten de merdivende mi uyudun, bütün gece, diye sordu Franz.

Evet, dedim ve Franz sanki hiç mi gururum yok, ya da böyle bir saçmalığı hâlâ yapabilir miyim diye sorabilecekmiş gibi bakmıştı bana. Muhtemelen, günün birinde ardında ka-

rısıyla et suyunda mantı yedikleri ve beni düşünmediği kapısının önündeki merdiven sahanlığında oturacağımdan korkuyordu: Gece saat birde eve geldiğinde içinden geçerek gözden kaybolduğu kapının ardında, Ulmlu Franz için, "Eve gidiyorum," demekti bu. Franz evine diye, gizli saklı olmadığı yere gidiyordu. O zamanlar, kırk elli yıl önce, Franz ve karısının şeklini çok iyi bildiğime inandığım bu kapının ardında birlikte neler yaptıklarını anlayabilmek için çok vakit harcamıştım. Franz'ın karısıyla tiyatroya gittiğini ya da yemeğe davet edildiğini bildiğimde, akşam altı buçuk yedi gibi, ikisi için de üstlerini başlarını değiştirme vaktinin geldiğine inandığımda, bir koltuğa oturur, onları evli çift gezmesi için hazırlık yaparlarken seyrederdim. Franz'ın dolaptan temiz bir gömlek alışını, ayakkabılarını silişini, kravatını bağlayışını, karısının siyah beyaz şeritli bir ipek bluzun düğmelerini iliklеyişini ve üzerine parfüm—Franz'ın bana hediye ettiği parfümün aynısını—sıkışını görürdüm. Franz ziyaretime geldiğinde bu parfümü hiç kullanmazdım, Franz'ın bana üzerine yabancı bir koku sinmesin diye veya geceleri ellerini karısının bacakları arasına uzattığında onunla tamamen baş başa kalmasın diye karısının sevdiği parfümü hediye etmiş olmasından şüphelendiğim için, bu şüpheden asla kurtulamadığım için. Franz'ın karısının mantosunu giymesine yardım ettiğini görürdüm, kadın evin anahtarını bulamazdı, anahtar mutfak masasının üstündeydi. Franz'ın elinde arabanın anahtarı olurdu. Acele etmemiz gerek, derdi, ama pek sabırsız değildi. Sonunda kapı kilidinin sesi duyulur ve ben yalnız kalırdım. Kimi kez garajlarına kadar sokulur ve kadının harekete geçişinin mükemmel koreografisini gözlemlerdim; kapının önünde adımlarını hissedilmeyecek kadar yavaşlatmasını, böylelikle Franz'ın kapıyı ona telaşsızca açabilmesini, kadının içeriye adım atışını

ve Franz'ın kapıyı parmak uçlarıyla arkasında tutarak, onu izleyişini; hareketlerinin zahmetsizce, binlerce defa denenmiş senkronizeliği ve hep yeniden kapanan kapıların sesi, garaj kapıları, araba kapıları.

* * *

Aslında bugün bile bilmiyorum, benim yaşamım sıvasız kerpiç bir ev gibi sağanak yağmurla süpürülüp giderken neden Franz'ın yaşamında her şeyin olduğu gibi kalabildiğini. Yaşamımı zaman zaman, planlarla ya da çıplak ellerimle korumaya çalışsam da, ne yaparsam yapayım onu kurtaramamıştım. Bunun, Ulmlu olduğu için Franz'ı değil yalnızca beni etkileyen zamanın değişimiyle de bir ilgisi olmalı. Franz olmasaydı da yaşamımda çok az şey değişmeden kalırdı. Çete iktidarının onyıllarında kendime bazı yaşama düsturları koymuştum ve etrafımda bir düzen oluşturmuştum ama bunlar yalnızca saçmanın iktidarına bir tepki olarak bir anlam kazanabiliyorlardı, adeta bir eksi oluşturuyor yalnızca bir başka eksiyle birleşince artı sonucunu veriyorlardı, ama o tuhaf dönemin sona ermesiyle gereksiz olmakla kalmayıp engelleyici ve rahatsız edici oldukları ortaya çıkmıştı.

Şu kaplumbağalar, neden bu kadar çok kaplumbağamız vardı? Sanırım, komşularımızdan ya da akrabalarımızdan birinin bir çocuğu olmuş ve kızım da benden kendisine bir erkek ya da kız kardeş doğurmamı istemişti, ben de buna hiçbir biçimde sıcak bakmamıştım. Bir çocuğum olsun istemiş, onu doğurmuştum ve onu seviyordum. Bir çocuğun türün devamını garantilemediğini ve üreme isteksizliğimin ya doğaya aykırı olduğunu ya da dejenere edici bir gelişmeyle sonuçlanacağını bildiğim için, içimde yeni çocuklar büyütme düşünce-

si bile tiksintiye varan bir isteksizlik uyandırıyordu, öyle ki bir gün kızım benden öfkeyle ikinci defa hamile kalmamı istediğinde, üstdudağımda kocaman bir uçuk çıkmıştı.

Çocuk günün birinde pes etti ve onun yerine bir dev şnauzer köpeği alırsam, bebekten vazgeçmeye hazır olduğunu söyledi. Bir dev şnauzerin neye benzediğini bildiğini sanmıyorum, bu kelime hoşuna gitmiş olmalı. Gerçi bir dev şnauzeri doğurmam gerekmiyordu ama beslemem, gezdirmem, tüylerini taramam ve veterinere götürmem gerekirdi; bebek istemiyordum, dev şnauzer de istemiyordum. Çocuk dev şnauzer savaşını da kaybedeceğini anlayınca, günün birinde, hiç sormaya gerek duymadan, iki küçük kedi getirdi eve, anlattığına göre Schönhauser Alle banliyö treni istasyonunun önünde alenen boğulmak üzereymişler, görenlerin arasında merhametli birisi olmasaymış.

Bir yıl içinde dar evimizde yedi sekiz kedi dolaşır olmuştu, benim çocuğum her defasında onları kurtarmak için Schönhauser Alle istasyonunun önünde durmasaymış hepsi de turuncu renkli bir plastik kovanın içinde alçakça boğulacaklarmış. Daha o zaman, çocuğumun hayvan sevgisinden çok intikam düşkünlüğüne inanmıştım, çünkü daha başka kurtarma eylemlerinin gerçekleşeceğinden korkarak, ona sekiz kediyi bir dev şnauzer'e değişmeyi teklif ettiğimde, "Olsa olsa bir bebeğe karşı," demiş, yüzüme bile bakmadan orayı terk etmişti.

Kimi zaman çocuk bütün kedilerle birlikte odasına kapanıyordu; kapıyı açıncaya kadar mırıltı ve fısıltılar duyuluyordu oradan, sonra sekiz kedi de birbirinin ardından sessizce odayı terk ediyordu. Çocuğun kedilerle birlikte odaya kapandığında ne yaptığını bir türlü anlayamamıştım. Ama kediler

çocuğu seviyorlardı ve onları çağırır çağırmaz peşinden odasına gidiyorlardı, dolayısıyla bana tekinsiz gelseler de bu tuhaf buluşmalara karşı önlem almanın bir nedeni yoktu, üstelik daha sonra sık sık, kedilerin adeta emir almış gibi odadan dışarı fırlayıp deli gibi koşturarak evin içinde cirit atmalarına, yine de bir defa bile bir bardak ya da bir vazo kırmadan masaların, yatakların ve rafların üstüne sıçramalarına rağmen. Bu baskınlar beş on dakika sürüyordu, sonra yine gizli bir işaret almış gibi, kediler teker teker ya da ikişer ikişer köşelerine çekiliyor, tüylerini yalıyor ve uyuyorlardı. Belki de çocuğumun böylesi akşamlarda özellikle dengeli ve memnun olduğunu yalnızca kafamda kuruyordum; ama muhtemelen öyle değildi. Kocamın da ikinci bir çocuk fikrinden benim kadar ürktüğünü bildiğim halde, kızımdan bebeği esirgediğim için kendimi suçlu hissediyordum, çünkü kendisine yapılan bu haksızlıktan elbette beni sorumlu tutuyordu. Nihayetinde çocuk sahibi olan bendim, kocam değil, böylelikle suç sadece benim oluyordu ve kedilerin ayaklanması ile çocuğumun yalnızca kendisini ve kedileri içeren belirli bir gülümsemesine katlanmak yükümlülüğü bana düşüyordu.

Böyle birkaç yıl yaşadık, ta ki zaten uzunca bir süredir kronik bir nezleden mustarip olan kocam, günün birinde mutfak masasının üstüne hayvan tüyü alerjisinin belgelendiği bir rapor koyuncaya kadar; doktorun, hasta tüylü hayvanlarla sürekli temasa maruz kalmaya devam ederse bu alerjinin kısa süre içinde astıma, bunun sonucunda da ölüme bile yol açabileceği görüşünde olduğunu söylemişti kocam.

Her kolunda bir kedi, ayaklarını toplamış sandalyede oturan çocuk ne babasına ne de bana baktı. Kocam, kendine ayrı bir ev tutup gelecekte yalnız yaşamaktan başka bir seçenek görmediğini söyleyince, çocuk ağlamaya başladı. Bu seçene-

ği çocuğa, onun gözünde suçlu olan ben sunmuş olsaydım ne olurdu diye sık sık sordum kendime. Birkaç hafta içinde bütün kedileri arkadaşlarımıza ve tanıdıklarımıza dağıtmış ve onların yerine, çocuğun tüm tüysüz hayvanların arasından nihayet tercih ettiği sekiz kaplumbağayı almıştık.

Hiçbirimiz kaplumbağaları sevmiyorduk. Odanın bir köşesinden bir başka köşesine hantal hantal, sessiz sedasız sürünüyorlardı, bağalarını duvar ile kanepenin ayağı arasına sıkıştırdıklarında anlamsızca havaya kıhlıyorlar ve görünmez bir düşmanın kendilerini yakaladığını sanıyorlardı. Çocuk onları düzenli olarak taze yeşil yapraklarla besliyor, kendi kurduğu bir engeli aşmaya çalıştıklarında onları can sıkıntısıyla seyrediyor ama bu soğuk ve sert, kedilere hiçbir surette benzemeyen hayvanlara asla dokunmuyordu; ne zamanki kocam ya da ben aileye katılmalarının zorunluluğundan sakınarak kuşkulandığımızda, onlardan birini dizine oturtuyor ve kabuğunu parmak uçlarıyla nazikçe okşuyordu. Benim için bu sekiz kaplumbağanın evimde canlı canlı var olmaları gündelik bir küfür anlamına geliyordu. Her sabah başımı, dünyanın gidişatına yüz çevirmiş o harika *Brachiosaurus*'u görmek için kaldırdığımda, onun sekiz gülünç ama hayatta kalmış akrabası halının üzerinde dışkı izleri bırakıyordu. İçimizden hiçbirinin kaplumbağaların tiranlığına bir son verip onları bir çuvala sokmaya ve en yakın hayvan mağazasına ya da parka taşımaya neden cesaret edemediğini bilmiyorum, bana kalırsa çöpe de olabilirdi. Çocuğun Avustralya'ya mı Kanada'ya mı ne, gitmesinden sonra da kaplumbağaları neden evde tuttuğumuzu ise hiç anlayamıyorum. Muhtemelen onlara duyduğumuz nefrete öylesine alışmıştık ki, bu nefreti duymayacağımız bir yaşamı düşünemiyor olmuştuk. Kaplumbağalara lanet okumadığımız, o hayvanların ayak-

larımıza takılmadığı bir sabah, belki bize çok boş ve anlamsız gelecekti. Franz'la karşılaşmama kadar böyle olmuş olmalı. Bundan kısa bir süre sonra kaplumbağalar ortadan kayboldu, kim bilir nereye, herhalde beslemeyi unuttum ve öldüler. Belki kocam, hayatımdan sessizce çekilirken onları da beraberinde götürdü. Franz olmasaydı da herhalde onları artık evde tutamazdık, çünkü ben ünlü kuş benzeri ayak izlerini görmek için nihayet South Hadley'e, Massachusetts'e Pliny Moody Bahçesine gitmek istiyordum, kocam da Pompei'ye.

* * *

Gerçek şu ki, hiçbir zaman South Hadley'e gitmedim. Yola çıktım ve varamadım. Franz'ın bir gece evimi terk edip de bir daha geri dönmediği sonbahardan önceki yaz, New York'a bir uçak bileti aldım, oradan Holyoke ve Massachusetts'e uçacaktım, sonra da otobüsle veya varsa bir trenle South Hadley'e gidecektim. Yoldayken, muhtemelen New York'ta, ama belki de daha uçuş sırasında, Atlantik üzerindeki zaman boşluğunda, Pliny Moody Bahçesindeki kuşlarınkine benzer ayak izlerinin beni çoktandır hiç ilgilendirmediklerini fark ettim. Oysa, o tuhaf dönemin son yıllarında hiçbir yeri Pliny Moody Bahçesi kadar özlememiştim, elbette bunda Pliny Moody adının ve bu yerin, Pliny Moody'nin tüm mevsimlerde içinde gezdiği ve kuşlarınkine benzer ayak izlerini kâh karın altından çıkarıp kâh ağır sarmaşık kollarından kurtardığı bir bahçe, işte Pliny Moody Bahçesi olmasının rolü vardı. Pliny Moody Bahçesi yabanıllaşmış, cennet gibi bir arazi parçasıydı, gizemli bir sessizlikteydi, aydınlık ama gölgeliydi, hafif bir esinti aşırı sıcağı serinletiyordu. Bir defasında kendimi "Kapının Önündeki Çeşmede" şarkısını Pliny Moody

Bahçesinde söylerken bulup şaşırmıştım: "Pliny Moody Bahçesinde, var bir ıhlamur ağacı." Çete iktidarı döneminde, tutsakların en sevdikleri yemekleri hayal etmeleri gibi hepimiz yabancı ülkeleri ve manzaraları hayal ederken, imkânsız olan gerçekleşecek olsaydı nereye gitmek isterdim sorusunu: Pliny Moody Bahçesine, diye yanıtlıyordum ve South Hadley'e, Massachusetts'e uçmak için, ulaşabileceğim ilk uçağa bineceğime kesinkes inanıyordum.

Yapmadım oysa. Artık acelem yoktu. Pliny Moody Bahçesi diye adlandırdığım yer, artık bana ait olmaktan çıkmıştı birdenbire. Herkesin ulaşabileceği bir hedef olmuştu, muhtemelen dünyanın her yerindeki seyahat şirketleri için bir durak, klimalı, kuru wc kabinli otobüslerle, yarı çıplak turist sürülerini yarım saatliğine South Hadley'e taşıyacaklar, turistler orada otobüsün kendilerini bir sonraki şelaleye ya da ücra bir Kızılderili köyüne götürmek üzere tekrar içine çekmesine kadar, etrafı çoktandır çitle çevrilmiş, kuşlarınkine benzer ayak izlerini fotoğraflayacaklar, kola içecekler ve sosis yiyeceklerdi. Pliny Moody Bahçesinin özlemime karşılık veremeyeceğinden ve hatta en kötü durumda onu çürütebileceğinden korkuyordum. Yine de en kısa zamanda South Hadley'e gitmekten sık sık söz ettim, bu arada her türlü engeli de memnuniyetle kabul ediyordum. Kâh param yetmiyordu kâh vaktim, ya da kendimi zinde hissetmiyordum. Sonra da Franz'la karşılaştım.

Franz'a, onun da özlediği bir yerin olup olmadığını sordum.

Bilmiyorum, dedi Franz, belki, evet. Bir karınca-yuvasının içinde yolculuk etmeyi hayal ettiğini söyledi.

Bu, özlemin olanakları tüketir tüketmez olanaksız olana uzandığını kanıtlasa da, Franz gibi bir zarkanatlılar araştırmacısı için anlaşılabilir bir istekti. Daha o zamanlardan bu-

nu bildiğimi sanmıyorum ama; bunu ancak Franz beni terk ettikten sonra bilmeye başladım.

Benim aksime, araştıracağı türün sayısız canlı örneği duruyordu Franz'ın karşısında. Adını duyduğu her ilginç karınca halkına yolculuk edebilmişti yaşamı boyunca. Özel mikroskoplarla ve kameralarla donanmış bir halde, yüzlerce, binlerce halkın ve neslin ortaya çıkışı ile yok oluşunu görebilmişti, onların tanrısıymış gibi. Yok edilemez yaşam arzularıyla eğlenmek için, onlara tufanlar ve depremler, buzul çağları ve aşırı sıcak felaketleri göndermişti. Onlara yabancı kraliçeleri zorla dayatmış ve böylece ihtilalleri kışkırtmıştı. Halkların hâlâ hayatta kalıp kalmayacaklarını görmek için tüm çocuklarını ellerinden almıştı. Tüm bunlar da yetmemişti ona. Yapamayacağı bir şeyi istiyordu: Onlar gibi küçük olup onlardaki petek gözlerle yeraltı koridorlarının karanlığında ilerlemek, kendi kendine, korku yayan bu yabancıya bakmak; bir ya da iki günlüğüne, haklarında her şeyi bildiği ve yine de son bir şeyi, yaptıkları şeyi yaparken uydukları yasanın gücünü çözemediği onlar gibi yaşamak.

* * *

Emile'in öldüğü yıl, özgürlüğün yılıydı, en azından daha sonra böyle söylemek âdet oldu, gazetelerde ve resmi konuşmalarda; özel konuşmalarında duygu yükünden çekinmeyenler de, özgürlük yılından söz edebiliyorlardı; rüzgâr gibi gelip ağırı hafiften ayıran bir şey, gevşeği sabit olandan, geçici olanı kök salmış olandan ayıran bir şey özgürlük ise, o zaman o yıl özgürlüğün yılıydı. O zamanlar, hiçbir şey olduğu gibi kalmayacakmış gibi görünüyordu. Yeni para, yeni kimlikler, yeni görevliler, yeni yasalar, polis için yeni üniforma-

lar, yeni posta pulları, aslında eski olan, ama bu arada kırk elli yıllığına mülklerinden uzaklaştırılmış olan yeni mülk sahipleri vardı; caddelere ve şehirlere yeni adlar verilmişti, heykeller yıkılmış, yeni askeri ittifaklar kurulmuştu.

Bütün bunlar bana yetmiyordu. Bütün posta pullarının, üniformaların içine akacağı, sürekli hareketin başka boyutlara geçeceği muazzam bir şey istiyordum, belki dramatik bir iklim değişimi, bir tufan ya da başka bir felaket, her durumda, insandan ve onun değişken çabalayışından daha büyük olan bir şey. Elbette bu gerçekleşmedi. Sabahları, müzemize gitmek üzere caddeye çıktığımda, insanların ten renkleri aynıydı, konuştukları dil aynı, hava mevsim normallerindeydi, gerçi tramvay hattının numarası değişmişti ama yol aynı yoldu; daha sonra hiç olmazsa bu değişti, bütün şehrin altyapısı en modern teknikle yeniden kablolar ve kanallar döşemek üzere bozulduğunda, servis yolu yapılması unutulduğu için şehrin mahalleleri günlerce dış dünyadan koptu.

Bu arada, o zamanlar hiç kimsenin benim yıkıcı hırsımı paylaşmadığını hatırlıyorum. İnsanların çoğu bildik olana, genel değişime tabi olmayana ve bir gecede basitçe hükümsüz kılınamayacak ya da adı değiştirilemeyecek olana korkakça sıkı sıkıya tutunmuşlardı. Gündelik yaşamın gerektirdiği iki çift lafı bile artık birbirleriyle konuşmadıklarını sandığım evli çiftler şehrin yeniliklerini gezerken birdenbire el ele tutuşur olmuşlardı; birbirlerine bakarken gözlerinde daha bir yıl önceki gibi boğuk bir alay değil, şükran dolu bir adanmışlık vardı. Daha önce yapılmış olan boşanma başvuruları, yığınlar halinde geri alınmıştı. Herkes körü körüne yanındakine sarılıyor ve o zamana kadar kendisine ait olduğunu söylediği şeyi, çoktandır aşağılıyor olsa da, nihayetinde yeni koşullar altında gereksizliğinin ortaya çıkıp çıkmayacağı bilinmese de, sıkı sıkıya tutuyordu.

Karin ile Klaus'u okul döneminden beri tanıyordum. Onlar, benim asla sahip olamadığım bir şeydiler, bir gençlik aşkıydılar. Birisi bana bir gençlik aşkının ne olduğunu sorsaydı, Karin ile Klaus, derdim. Bir gençlik aşkı, basitçe insanın gençliğinde yaşadığı bir aşktan ibaret değildir. O kıyaslanamaz olandır, çünkü ona rastlayan, henüz aşkını ölçebileceği bir şey yaşamamıştır. Gençlik aşkı sadece kendisi uğruna vardır. Henüz bir hayal kırıklığını aşması, daha önceki bir mutluluktan daha iyi olması, bir şeyin yanlışlığını göstermesi, bir şeyi düzeltmesi, bir şeyi ikame etmesi gerekmez. Biz ötekiler, Karin ile Klaus'un birbiri için belirlenmiş olduklarını, daha ikisinin teneffüslerde okul avlusunun çitlerine yan yana yaslanmaya başlamalarından önce biliyorduk; kimi zaman yalnızlardı ama çoğu zaman kendilerini, akıl almaz, herkesin başına gelecek değişimi çoktan geride bırakmış olan, okul avlumuzun tozlu buğusu üzerinde şimdiden güzel kelebekler olarak dans eden o çift olarak onurlandıran okul arkadaşlarıyla çevriliydiler, oysa biz henüz kozalarımızın içinde, günün birinde neye inkişaf edeceğimizi ürkekçe bekliyorduk. Karin ile Klaus söz konusu olduğunda, otuz yaşlarında ya da kırk yaşlarında nasıl görüneceklerini, çocuklarına hangi isimleri vereceklerini ve evlerini nasıl döşeyeceklerini düşünmemek imkânsızdı.

Çocuklarına Cornelius ile Catherine isimlerini verdiler. Galiba C harfi insanların çoğuna bir tür seçkinlik vaat ediyor. Bir ismin C ile yazılıp K ile okunması o isme gizli bir görmüş geçirmişlik kazandırıyor.

Karin ile Klaus sonuçta çocuklarına Cornelius ile Catherine isimlerini verdiler, bu da bana o malum özlem dolu cümleden başka bir anlam ifade etmiyordu: Çocuklarımızın durumu dağlardan kalkıp vadilere, köylerden şehirlere, dört bir yerden Amerika'ya yerleşmiş anne babalarından daha iyi olsun.

Karin ile Klaus'un çoktandır öldüklerini tahmin ediyorum, belki çocuklarının da. Benim için fark etmeyebilirdi, çünkü ölmüş olup olmamaları yaşamımda bir fark yaratmıyor. Hâlâ yaşıyorsalar bile onlarla karşılaşmayacağım; karşılaşsam bile onları tanıyamayacağım, sırf bu bozuk gözlerim yüzünden. Gözleri sağlam bir insan bile onlarda, okulumuzdaki dört yıl içinde ifade ettikleri şeyi göremeyecektir kesinlikle. Karin ile Klaus Âdem ile Havva idiler, Romeo ile Juliette, Ferdinand ile Luise, Filemon ile Baucis, yaşamına ve ölümüne âşık bir çift.

İkisine duyduğum hayranlık kuşku ve hatta haset içermemiş olamaz. Yoksa Karin'in sevgiyle yerleştirdiği piknik sepetinden aldığı ve çayırın üstüne serdiği bir mutfak havlusunun üstüne koyduğu mayonez salatası kavanozu bende kibirli bir rahatlama duygusu uyandırmazdı. Bu bizim son okul gezimizdi, Treptow'dan Königs-Wusterhausen yakınlarına bir vapur gezisiydi, gondol biçimli, sapının iki yanından düğümlenmiş kareli bir örtüyle örtülmüş sepetten başka bir şey kalmadı bu geziden aklımda, Klaus fark ettiğimi zannettiğim sessiz bir direnişle, vapur iskelesinden sahildeki çayıra kadar taşımıştı onu. Karin ile Klaus ötekilerden ayrı oturmuşlardı, ama Karin'in havluyu çayırın üzerine evdeki öğlen sofrasını kurar gibi örtüşündeki kesin özeni gözden kaçıramayacağım kadar uzakta değil: çatal bıçak, bardaklar, limonlu çay, haşlanmış yumurta, tuzluk, köfteler, küçük bir kavanoz elma ezmesi ve büyük mayonez salatası kavanozu. Karin ile Klaus karşılıklı oturup atıştırmaya başlamışlardı. Belki görüntünün bu kadar ciddi bir izlenim bırakmasını istememişlerdi. Karin ile Klaus, hepimizin daha on yıl öncesine kadar oynadığımız gibi evcilik oynuyorlardı. Yine de o öğle sonrasında kaybolduklarını tahmin etmiştim. Geleceklerine bir bakış atmış ve yaşamına ve ölümüne âşık bir çift değil, yaşam için bir evli çift olduklarını anlamıştım.

İkisi de mühendis olmuştu, inşaat mühendisi ya da makine mühendisi, unuttum ya da hiç bilmiyordum zaten. Daha sonra bir ev inşa ettiler, Karin ile Klaus biraz para biriktirdikçe ya da çocuklarından biri doğdukça bir parça ekleme yapılan uzun tek katlı bir ev. Catherine'in doğumundan sonra bahçe, evin arka duvarı ile tel örgü çit arasına sıkışmış küçük bir çimen şeridinden ibaret kaldı. Yan duvar ile komşu arsanın kına ağacı çiti arasındaki boşluğu garaj kapatıyordu.

Schönholz çayırına yaptığım pazar gezintilerinde yolumu kimi zaman, ikisinin oturdukları caddeden geçiriyordum. Klaus çoğu zaman sadece kendi yarattığı gürültülerle, çekiç sesleri ya da testere gıcırtılarıyla mevcuttu, Karin ise bir bikini ve koyu mavi lastik çizmeler giymiş, bir el arabasını bahçe atıklarıyla dolduruyor ya da arabayı komposto yığınına götürüyordu. Sonraları bikini yerine tek parça bir mayo giymeye başladı, son yıllarda onun üstüne de Klaus'un eski bir gömleğini giyiyordu.

Hepimiz kolayca her şeyi hallediyoruz, derdi Karin bazen; çocuklar, ev, Klaus şimdi bölüm şefi olmuş, kendisi de, mesleğini gerçekten, gerçekten sevdiği halde sadece günde altı saat çalışıyormuş, ama nihayetinde birisinin ev işleriyle ilgilenmesi gerekiyormuş ve akşamlar da kendilerine kalsın istiyorlarmış. Özenle nazar değmesin işareti yapar, yetiştirdiği etli kaktüs bitkisini göstermeyi de hiç ihmal etmezdi; bitkilerden yana şanslı olmanın kendisine annesinden geçtiğini söylerdi.

Karin'in kendisini telefonla arayan herkese coşkuyla cevap verdiği o ses bugün hâlâ kulağımda, günde üç kez, dört kez, beş kez o sevinçli "Lüderitz," sanki bu üç hece, bir önceki cümlenin dünyadan esirgenemeyecek muzafferane sonucuymuş ve "Buyrun, karşınızda mutlu Frau Lüderitz" anlamına geliyormuş gibi.

Evliliklerinin sürdüğü her yıl, çevrelerinde bozulan her evlilik, Karin'in sesinin başlangıçtaki pürüzlerini törpüledi; ilk yıllarda muzafferane sinyali henüz gerçek bir mutluluğun işaretiyken, zamanla bunun arasına meydan okuyucu bir memnuniyet vurgusu da katıldı ve sonunda bir gün bu vurgu mesajın tümünü oluşturdu, sanki bu arada Karin için bu mutluluk onu tekzip etme zorunluluğunun artık olmayışından kaynaklanıyordu. Karin'e, yeni bir banyo teknesini nereden bulabilirim diye sormak için telefon ettiğimde, o dönemin sonlarına doğruydu. Lüderitz: kırılmış cam gibi bir ses, hiçbir şey vaat etmeyen, tamamen vurgusuz. Nasıl ki yaklaşık otuz yıl boyunca Lüderitz adını mutluluğunun savaş narası gibi kullandıysa, şimdi ondan mutsuzluğunu ilan etmek için yararlanıyordu: Buyrun, karşınızda mutsuz Frau Lüderitz. Acımamıştım. Çocuklarından birinin başına bir şey gelmiş olsaydı, ya da kendisi ölümcül hasta olsaydı, acırdım. Ne var ki Klaus'un başka bir kadını, çok olmasa da daha genç bir kadını sevmesini, Klaus'un boşanmaktan söz etmesini ve yeni kadınla seyahate çıkmak istemesini Karin'in pek doğru bulmamasını etkilenmeden dinledim, hayır, dahası acımasızdım. Bu acıyı ve bu incinmişliği ona reva görüyordum, hatta mutsuzluğunun sıradanlığını adil buluyordum ve aynı zamanda o canavarsı sağlamlığından mahrum kalışıyla, ilk kez onu kendime denk görüyordum. Adeta bir çocuk gibi kalıncaya kadar zayıflamıştı, kimi zaman, gözlerindeki şaşkınlık şimdi tamamen hazırlıksız yakalandığı ve neden oluştuğunu kendisinin bile söyleyemediği acıdan da kaynaklanınca, okul avlusundaki o âşık kızı hatırlatıyordu.

İnan bana, demişti, ölseydi daha iyi olurdum. Terk edilmeye alışkın değildi. Klaus'tan başka erkek tanımamıştı. Benim böyle bir şeye katlanmam elbette daha kolay olurdu,

benim Klaus-Peter ile olan hikâyemi çok iyi hatırlıyordu ve sonra daha başkalarıyla, ben böylesi darbeler için idmanlıydım, ama kendisi, Karin mutsuzluk için yaratılmamıştı.

Daha sonra, Franz bana karısını terk edemeyeceğini çünkü o kadının, mutsuzluğa hiç alışkın olmadığını söylediğinde, bir çığlık nöbetine yakalanmıştım.

Karin'e beklemesini söyledim, içimden de canın cehenneme dedim.

Tuhaf dönemin sona ermesinden bir yıl sonra ve Franz'la buluşmamdan birkaç hafta sonra, Karin ile Klaus'u tekrar gördüm. Knesebeckstraße'nin Ku'damm Meydanı köşesinde, Wiesenhavern'in bir vitrinine bakıyorlardı el ele. Bir anlığına, acaba merakım mı yoksa onlarla konuşacak olursam beni bekleyen sıkıntı mı daha büyük diye düşündüm. Karin'in "Ama Yamaha'nınki daha güzel," dediğini duydum ve önlerinden çekip gittim. Yine okul avlusundaki gibi yan yanaydılar; Klaus, sırf yeni dönem genç kız arkadaşını çoktan uzak kıyılara götürdüğü için geri dönmüş olsaydı bile bunu Karin'e söylemezdi, bana zaten hiç söylemezdi. Bunun yerine birbirine özgürlük çetesinin sonunun onları, Karin ile Klaus'u yeniden ait oldukları yere, taş üstüne taş koyarak inşa ettikleri evlerine ve yasalara aykırı olmasaydı yan yana gömülmek istedikleri bahçesine yeniden götürdüğü için bile bir nimet olduğunu anlatmışlardı. Nihayetinde ben de kimi zaman, Berlin'deki duvarın sadece Franz'la ben o sabah *Brachiosaurus*'un altında buluşabilelim diye yıkıldığına inanıyordum.

Karin ile Klaus'un sonuna kadar iyi olduklarına inanıyorum. Bu zaman, bu yeni, tuhaf olmayan, kesinliklere düşkün zaman onlara hak vermişti. Karin'i bir daha aramadım ve bu yüzden Karin'in "Lüderitz"iyle bundan böyle hangi mesajı ilettiğini bilmiyorum. Berrak bir sesi vardı, fanfar gibi tınlıyor olmalıydı.

Bu beklenmedik çağ değişimini o zamanlar herkes, gizliden gizliye beklediği bir şeyin işareti olarak anlamıştı. İster kendini nihayet tevekküle teslim etmiş ya da özellikle karakterinin ve gizli özlemlerinin sonucunda felaket bir başarısızlık pahasına ikinci bir hayat fırsatını kullanmış, ister kuruyup kalmış ya da kendi hallerine bırakılmış veya iyi beslenmiş ve sığınağında oturup yaşama arzusuyla dopdolu özgürleşmeyi bekliyor olsunlar.

Ben Franz'la karşılaşmıştım.

* * *

Franz ve ben, etobur bitkilerin arasında oturuyoruz. Franz bir gitarın tellerini tıngırdatıyor, bu gitarı ya kendisi getirmiş olmalı ya da kızım o zamanlar evden çıkıp gittiğinde unutmuş olmalı.

Çok zaman geçti üstünden, diyor Franz.

Evet, diyorum, çok zaman geçti üstünden.

Biribirimizle karşılaştığımızda henüz yaşlı değildik, ben Franz'ı yaşlı bulmuyordum, Franz da beni. Genç olmaktan da bir o kadar uzaktık, birbirimize anlatacak çok şeyimizin olması gibi bir avantajı vardı bunun.

O zamanlar ayakkabıların geldiği yerin adı neydi, diye soruyor Franz.

İgelit.

İgelit'ti adı, evet, diyor Franz.

Ben de bir kez daha: İgelit, İgelit, diyorum. Sen de kurutulmuş patates yemiş miydin?

Tabii ki, diyor Franz, ama kırmızıları daha çok severdim, beyazlardan daha tatlı olurlardı.

Hayır, Franz tabii ki demiyor, elbette diyor. Benim tabii

ki dediğim durumlarda, Franz elbette diyor, çünkü ben Berlinliyim, Franz Ulmlu. Bu yüzden Franz, savaştan sonra işgal askerlerinden çikolata ve çiklet aldı, bense almadım, çünkü Franz'ın askerleri Amerikalıydı, benimkiler ise Rustu ve onların kendilerinin de bir şeyi yoktu.

Sonra Franz'a, benim kuşağımdan her erkeğin evet diyerek yanıtlamak zorunda kaldığında—ki çoğunun da böyle yanıtlaması gerekirdi—abartılı içtenlikte bir kahkaha atmaya zorlayan soruyu, kelimesi telaffuz edildiği andan itibaren her ayrıntısıyla tarif edilmesi gereken iç yeleği sorusunu soruyorum: Gömleğe benzeyen, önden ya da arkadan düğmelenen, uzun çorap bağlarıyla donatılmış bu giysi parçası, oğlan çocuklarına da kız çocuklarına da giydiriliyor, oğlan çocukları için özel bir aşağılanma anlamına geliyordu. Hansi'nin kısa paçaları ile koyu kahverengi oluklu, jartiyer için beyaz çamaşır düğmeleri olan pamuk çorapları arasındaki, jartiyerlerin sıkıştırdığı uyluklarını çok iyi hatırlıyorum. Daha sonra Hansi uzun pantolon giymeye başlamıştı, bana da satenden, mazbut, aynı zamanda utangaçlık yüklü bir parça kadın iç çamaşırı verilmişti, jartiyer kemeri ya da kalça tutucu deniliyordu buna, çorapların yanı sıra kalçaları da mı tutacağı, yoksa kalçaların mı onu tutacağı belli değildi. Pembe çorap lastiklerinin kepaze ettiği bacağıma baktığımda, çoğu zaman Hansi'nin masum oğlan çocuğu uyluğunu ve şimdi gecikerek büyüyen göğsümün üstüne artık giyme hakkımın olmadığı o nefret edilen iç yeleğini düşünürdüm. Bunun yerine annem bana yine satenden pembe renkli bir sutyen hediye etmişti, gülünesi küçüklükte olduğu halde göğüslerime büyük gelmişti. Yine de annem onu takmamda ısrar etmişti. Sanırım, bir kadın olarak yaşamım böyle başladı.

Franz en azından bir kış boyunca iç yeleği giymek zorunda kaldığını itiraf etti. Ancak, erkeksi erdemlere büyük saygı

duyan Franz'ın sandığı üzere, yaşlanıncaya kadar bir kadın olarak doğduğuna üzülen annesi, biricik oğluna bu aşağılanmanın kaçınılmaz olduğunu düşünmemişti.

İki kızına da pembe ya da beyaz jartiyer kemeri ve sutyen giydirmiş olmalı, tıpkı bir ata koşum takımları takar gibi. Franz'ın üniversitede okumaya hakkı vardı, kız kardeşleri Annemarie ve Erika ticaret lisesine ve Ulm'da seçkin bir dans kursuna gitmişlerdi; Annemarie, daha küçük olanı, kabul gören bir aileden lise mezunu bir gençle tanışmış, bir buçuk yıl sonra onunla nişanlanmış ve dört yıl sonra evlenmişti. Erika bir de binicilik okuluna gönderilmişti. Başarısız geçen bir yıldan sonra annesi, tenis okulu için de parayı gözden çıkarmış, daha sonra bunun gereksiz bir harcama olduğu anlaşılmıştı, çünkü kısa bir süre sonra binicilik okulunda uygun bir aday bulunmuştu, on beş yaş daha büyük bir inşaat mühendisiydi bu, yaş farkından kaynaklanan başlangıçtaki tereddütünü yenmiş ve üç ay sonra daha samimi olmak için Erika'nın elini tutuvermişti.

Evet, ellili yıllar, diyor Franz, ama evlilikler dayanmıştı.

Külotlu çorap ne zamandan beri var, diye soruyorum.

Franz gitarını tıngırdatıyor, solgun ve uzun siyah çarşafın üstüne uzanmış zayıf ayaklarına bakıyor. "Duvarda asılı bir yular" diye şarkı söylüyor Franz.

Külotlu çoraplar, bilmem, Heidrun giymiyordu. "Soruyor musun bana, neden üzgünüm diye..." Franz öyle güzel şarkı söylüyor ki, ancak çok alçak sesle, duyulmayacak bir sesle ona katılmaya cesaret edebiliyorum.

Heidrun'un kim olduğunu sormuyorum, ama Franz'ın gençlik aşkı olduğunu düşünüyorum, bana bir defasında gösterdiği fotoğraftaki o saçları koyu renkli kız, eğer bu değilse, çok iyi hatırladığı bir başkasıdır, o kadar iyi hatırlıyor

ki kızın baldırlarındaki külotlu çorapları gözünün önüne getirebiliyor, tıpkı benim Hansi Petzke'yi gözümün önüne getirebildiğim gibi.

Franz çok şarkı biliyordu, bazılarını ben de biliyordum, örneğin çekip giden ve bir daha görülemeyen yabankazlarına dair olanı. Ya da bir kızın rüyasında gördüğü bahçe bir mezarlık ve çiçek tarhı da bir mezar olduğu için, sevgilisine "Sevgilim, öldün mü?" diye seslendiği şarkıyı. Bu şarkıları okulda öğrenmiştim, bu da Franz'ı şaşırtıyordu. Bizim tuhaf dönemimizde, daha eski bir başka zamanın yaşamaya devam etmiş olmasını tasavvur edemiyordu.

Bu sırada Franz'ın dağcılık derneğinin kamp ateşinin başında da muhtemelen bizim derneğin ateşinin başındaki gibi şeyler yaşanmıştı, yalnızca şarkılar farklıydı. Biz "İspanya'nın gökyüzü yıldızlarını siperlerimizin üstüne yayıyor" şarkısını ve "Katyuşa"yı söylüyorduk, Franz ve dağcılık derneği ise çoksesli şarkılarını Zillertal Vadisi'ne ve Edelweiß çiçeğine adamışlardı: "Zillertal, neşemsin benim" ve "Alm'deki en güzel çiçek, işte bu Edelweiß."

Ama "Şimdi gölün üstünde gidiyoruz, gölün üstünde" ve "Laurentia, sevgili Laurentia'm benim" ve "Tharau'lu küçük Anne" ve "Gerçek dostluk" gibi şarkıları hepimiz söylemiştik, ben Franz'dan farklı olarak zaten bunun böyle olduğunu hep düşünmüştüm. Sadece kilise şarkıları, sen onları bilmezsin, diyor Franz.

Franz'ın özelliği bana hiç kimseyi hatırlatmıyor oluşudur.

Daha önce Franz'la kıyaslanabilir bir adamla karşılaşmadıysam ve buna rağmen Franz bana uzun süredir ve yakından tanıdığım adamların hepsinden daha tanıdık geldiyse, bunun tek anlamı, Franz'la karşılaşmadan önce kafamda onun bir imgesini; zarkanatlılar araştırmacısı Ulm-

lu Franz'ın değil, doruğa varmış bir özlemin son anlamı olarak açığa çıkacak Franz'ın imgesini yaratmış olmam gerektiğidir; bu imgenin açığa çıkması gerekiyordu, yoksa tüm bu entrikacı umut, doğanın kötü bir hilesi, susuzluktan ölmek üzereyken görülen bir cennet serabı olacaktı.

Kilise şarkıları bilmediğimi itiraf ediyorum, ve bunun yerine Rusça Stalin ilahisini söylemeyi teklif ediyorum. Franz gülüyor. Ya Stalin ilahisini Rusça söyleyebileceğime inanmıyor ya da bunu söyleyebilmemi komik buluyor. Diz çöküyorum, sabahlığımın kemerini sıkıyorum ve o zamanlar, on bir on iki yaşımdayken okulda öğrendiğim gibi coşkuyla söylüyorum:

O Staline mudram, radnom i lyubimam,
Prekrasnyu pesnyu payot ves narod.*

Sanırım Franz'a bu şarkıyı söylemek, en azından benim yaptığım gibi söylemek bir hataydı: İki misli korkunç, inançta mahvolmuş ve ihanette engel tanımayan bir tarzda. Daha şarkıyı söylerken, Franz'ın içinde hoşnut görünmesine rağmen, aşağılık demenin abartılı olacağı ama tuhaf demenin de hafif kaçacağı bir şeyler parıldamaya başlamıştı.

Belki benim yanlış yönlendirilmiş inancımdan daha fazla utanç duymamı beklemiş olmalı, utanmıyorsam da kendimle böyle alay etmemeliydim. Belki de Franz, yanlış da olsa eski inancından böyle vazgeçebilen birisinin her zaman her şeyden vazgeçebileceğini, böyle birinin, annemin dediği gibi, hiçbir şeyi kutsal bulmadığını düşünmüştü. Franz da şarkısını söylediği Tanrı'ya inanmıyordu, ama onunla alay etmi-

* (Rus.) Bilge, candan ve içten Stalin için/ Enfes bir şarkı söylüyor bütün halk—e.n.

yordu, ne onunla ne de kendi kendiyle. Franz'ın şansı, kendisine doğru şarkıların öğretilmiş olmasıydı. Muhtemelen bugün, otuz ya da kırk yıl sonra, hiçbir çocuk, hiçbir Rus çocuğu Stalin ilahisini bilmez, ama kilise şarkılarını hep yeniden öğreniyorlar. Franz bir defasında, adeta görünmez bir biçimde, gecenin gölgesinde ve sadece bir ses olarak algılanırken, alçak sesle "Ellerimi al ve benim kutlu sonuma kadar götür beni ebediyen" şarkısını söylediğinde, zaten yalnızca benim için söylüyor diye düşünmüştüm.

Franz'a Stalin ilahisini söylediğim akşam, onun küçük turnabalığı grisi gözlerinde gördüğüme inandığım o kuşku tohumunu hemen yeniden unuttum. Ancak daha sonra, Franz ortadan kaybolunca ve ben onlarda ihanetin ilk işaretlerini bulmak için her cümleyi, her bakışı, her jesti geri çağırınca, tamamen içimden mi kaynaklandığını, kendimden emin olmadığım için Franz'ın beni suçlaması gerektiğine inanıp inanmadığımı, cesaretle kendimle alay edişimin, sadece devasa masum yanılgımın ruhumda bıraktığı hiçliği gizlemek için onurlu bir çaba olup olmadığını nihayetinde bugün bile bilmediğim küçük huzursuzluğumu hatırladım.

Bu arada geçmiş olan sayısız yılla birlikte, ilk hatırayı korumak giderek zor geliyor bana. Kimi zaman artık bu hatırayı hiç seçemeyeceğimden korkuyorum. Hatıralar da bir incinin içindeki yabancı cisimler gibidir, ilk önceleri sadece istiridyenin etine girmiş rahatsız edici bir yabancı cisim, sonra istiridye onu epitelyum dokusuyla kapatır ve sedef tabakalarını üst üste geliştirir, sonunda kaygan yüzeyli, parlak, yuvarlak bir oluşum çıkar ortaya; aslında insanların değerli kıldıkları bir hastalıktır. Elbette biliyorum, bu akşam Franz'ın yanımda olduğunu, yatağa diz çökerek ona Stalin ilahisini söylediğimi, daha sonra onun belirsiz bir tarihte,

bir sonbahar gecesinde—yağmur yağmıyordu—evimi terk ettiğini ve geri dönmediğini. Bu iki olay arasında bir bağlantı bulunduğu da, benim sürekli anlam arayan hatırlayışımın sonucu da doğru olabilir.

O akşam Franz'dan kaçak avcı Jennerwein'ın şarkısını bir kez daha söylemesini istemiştim. Franz'ın bildiği bütün şarkıların içinde en çok bunu dinlemeyi seviyordum ve onun da en çok bunu severek söylediğine inanıyordum. Şarkının uyakları ne kadar komikse, anlattığı kanlı eylem de o kadar acıklıydı. Franz bu şarkıyı, onu şarkıyı yazanların, alçakça katledilmiş Josef ya da Alois'lerini mezara taşırken söylemiş olabilecekleri gibi, erkeksi, kendine dönük bir infial içinde söylüyordu. Şarkının güftesini, mutlaka gururlu teklifsizliği yüzünden, bugün bile hatırlayabiliyorum:

Kaçak bir avcı vardı ömrünün baharında
Süpürülüp gitti bu dünyadan
Buldular onu ancak dokuzuncu günde
Schlier Gölü'nde, Peissenberg Dağı'nda.
Sert kayalara dökülmüştü kanları
Yüzükoyun yatarken buldular onu.
Arkadan vurulmuştu, parça parçaydı dizleri.
Lanet olsun senin kurşununa, korkak avcı
Bu atış madalya getirmeyecek sana.

Franz on dokuzuncu yüzyılın bir Bavyera madencisine uzaktan yakından benzemediği halde, bu şarkı ile onun arasında belli belirsiz bir akrabalık bulunduğunu hissediyordum. Franz şarkı süresince takınabildiği arkaik erkeksi jest içinde kendi hoşuna gitmiş görünüyordu; benim de hoşuma gidiyordu.

Franz ve ben birbirimizi bir mucize sayıyorduk. Muhtemelen bütün âşıklar birbirini bir mucize sayıyorlardı; biz de öyle yapıyorduk. Tabii ki mucize, birbirimize hayat hikâyeleri anlatmak için gece söylediğimiz şarkılar mucizevi bir türden olsalar da aynı şarkıları ve farklı şarkıları biliyor oluşumuz değildi. Asıl mucize, Franz'ın ilk kez parmağının tersiyle benim yanağımı okşamasından beri, bizden daha fazla şeyi biliyor görünen bedenlerimizdeydi. Bedenlerimiz olmadan aslında kim olduğumuzu ben bile tam olarak söyleyemesem bile, bedenlerimizin bizim örneğimizde başına buyruk aktörler olduğu iddiası, kesinlikle tamamen yanlış değildi. Sanki hayat boyu şiddet kullanılarak birbirinden uzak tutulmuşlar gibi birbirini özlüyorlardı ve nihayet yeniden birbirine sarılabildiklerinde, üzerlerine bitkin bir saadet çöküyordu, sanki nihayet, nihayet hedeflerine ulaşmışlar gibi, sanki birbirini bulmak yazgılarıymış gibi ve sanki bu yazgıyı kaçırma tehlikesinin her zaman bilincindeymişler gibi. Bizim yaşımızda, bedenlerimizin kör bir doymazlıkla, doğanın soy sürdürücü buyruğuna boyun eğdikleri bile iddia edilemezdi. Daha ziyade son düşüncesi ve kaçınılmaz gaipten duyulan korku olabilirdi, içimizdeki genç olan her şeyin düşüncesizce bir iktidar kazanmasını sağlayan. Seven, içimizdeki genç olan, söz dinlemez olandı. Yaşlılık, ümitsizliğe karşı, Franz'a duyduğum tutkuyla hiçbir ilgileri olmadığı halde yine sevgi diye adlandırılan çeşitli duygular uydurur kendine: hayvan sevgisi, çocuk sevgisi, tabiat sevgisi, çalışma ve Tanrı sevgisi, insan sevgisi, müzik sevgisi, genel olarak sanat sevgisi vesaire.

Söz dinleyen insan, kendisinden kaçamayacak olanı sever. Bir köpek satın alır ve onu sever. Köpek öldüğünde yeni bir tane satın alır ve köpeği sevmeye devam eder. Ben işin

kolayını seçmiştim; ben Franz'la karşılaşmadan önce, ölümsüz *Brachiosaurus*'u seviyordum.

* * *

Franz ve ben etobur bitkilerin arasında yatmıyoruz. Pencerenin önündeki masada karşı karşıya oturuyoruz. Aramızda, bileşenlerini Franz'ı beklerken bir şarküteriden satın aldığım bir natürmort: jambon, ciğer ezmesi, kavun, üzüm, peynir. Ben asla Franz'a yemek yapmam, çünkü bir sevgiliye yemek yapmayı müstehcen buluyorum. Alışveriş etmeyi ve sofra kurmayı neden müstehcen bulmadığımı bilmiyorum, ama açıkça bir fark hissediyorum. Müzemizin varlığını sürdürmesi ya da kapatılması hakkında karar verecek bir komisyonun üyesi olan Franz, bizim ve dolayısıyla benim de geleceğimiz hakkında galiba korkacak bir durum olmadığını, muhtemelen bizim bir başka müdüre bağlanacağımızı söylüyor. Bugün sanki o zamanlar müzeyi, *Brachiosaurus*'u ve beni tehdit eden tehlikeleri hiç mi hiç algılayamamışım gibi geliyor bana. Bende sadece Franz'la konuşmam, bu cümle ve bana o zamanlar bir şeyler söylemiş olduğunun anısı kalmış, sanki hafızam, üzerinde sadece Pliny Moody Bahçesindeki kuşunkine benzer ayak izleri gibi tek tük bazı izlerin bulunduğu kadim bir kayaymış gibi.

Franz peyniri övüyor ve ben ona sadece bu aynı üç çeşit peynirin isimlerini öğrenebildiğim için hep onları satın aldığımı söylemiyorum.

Şimdi yalnızca aynı şarkıları değil, aynı peynirleri de biliyoruz, diyorum, bunun üzerine Franz mütevazı koşullarda büyüdüğünü ve üniversite masraflarını kendisinin karşılamak zorunda kaldığını anlatıyor. Hayatında dondurma satı-

cısı, kanalizasyon işçisi, mobilya hamalı, kaloriferci, telgraf postacısı olmuş. Diğerleri tatile çıkarken ya da ilk arabalarını satın alırken o, gece vardiyasında çalışıyormuş. Daha sonra da, lüksün kendisine yabancı kaldığına yemin ediyor. Başkalarının bolluk içinde sefahat sürmeleri gibi, Franz gençliğinin yoksulluğu içinde sefahat sürüyor, ta ki ben bu kadar pahalı peyniri sadece kendim için asla satın almayacağımı, ama onu, Franz'ın alışkın olduğunu düşündüğümden daha kötü ağırlamak istemediğimi itiraf edinceye kadar.

Şimdi beklenmedik bir biçimde Franz'ı, hayalimde sık sık ardında gözden yittiği ve benim onu evlilik düzeni içinde karısıyla birlikte mutfak masasında, içinde iki üç büyük mantının yüzdüğü bir tabak et suyunun karşısında otururken kurduğum, dairesinin kapısının öte yanına kadar izliyorum. Bundan sonrasının daha ziyade fakir olduğunu tasavvur ediyorum, şarap yok, Fransızların çiğ sütten yapılmış peyniri yok, mevsimi olmadığı halde satılan üzüm yok, bunların yerine Mayer veya Kaiser ya da Bolle mağazalarının peynir reyonundan alınma bir parça Gouda, bir elma; bunlar da Franz'ın evinin düzenine yönelik ilgimi dağıtıyor, çünkü hiç de az olmayan gelirinin nihayetinde bir yere akmış olması gerekiyor, yaşamın duyusal lezzetlerine değilse o zaman kalıcı şeylere, Karin Lüderitz'in Biedermeier mobilyalarını ve özenle bir araya getirdiği soğan desenli sofra takımlarını adlandırdığı gibi evladiyelik olana, sırf zamanın geçmesiyle bile değeri artana akmış olmalı. Tabii ki, Franz'ın evinde değil yuvasında hissettiği, benden her ayrılışında yuvasına gittiği eve akmış olmalı.

Franz'ın üzümleri düzenli aralıklarla birbiri ardından ağzına atışını görüyorum. Belli belirsiz bir kuşku doğuyor içinde, bir baş ağrısının başlaması gibi. Hayır, Franz'ın yanımda

olmadığı zaman nasıl yaşadığını öğrenmek istiyor değilim. Yemek masasının yuvarlak mı köşeli mi olduğunu, üstünde ucuz mu yoksa pahalı peynirin mi servis edildiğini, duvarlarda asılı resimlerin klasik mi yoksa modern mi olduğunu, nevresimlerin beyaz mı yoksa renkli mi olduğunu, karısının sarışın mı yoksa koyu renk saçlı mı olduğunu öğrenmek istemiyorum, bunları çoktandır biliyorum. Tüm bunları öğrenmek istiyor değilim.

Benim bir Saint Bernhard köpeğine bindiğimi biliyor musun, diye soruyorum, aslında anlamsız bir soru bu, çünkü Franz'ın benim bir Saint Bernhard üstüne bindiğimi bilemeyeceğini, çünkü bunu ona anlatmadığımı ama her şeyden önce kendimin de bundan çok emin olmadığımı çok iyi biliyorum. Saint Bernhard, kilisemizin bulunduğu meydanın köşesindeki meyhanenin köpeğiydi, kilisenin pencerelerine henüz duvar örülmemişti, yani babalarımız, Hansi'nin babası ve benim babam savaştan henüz dönmemişlerdi. O zamanlar boyum yüz on beş ya da yüz yirmi santimetreden daha uzun değildi, savaş sonrası dönemin yetersiz beslenme koşulları yüzünden, yetişkin bir Saint Bernhard'ın benim için kuvvetli bir binek hayvanı olabileceği kadar zayıftım.

Daha sonra karşılaştığım hiçbir Saint Bernhard bunun kadar büyük değildi, bunun nedeni de bu kadar küçük olduğum süre boyunca başka bir Saint Bernhard'la karşılaşmamış olmamdı. Hava güzel olduğunda, öğleden itibaren, meyhane açıldığında, kapının önüne, çoğu zaman da yüzükoyun uzanıp yatar, kalın patilerinden birini çenesinin altına koyar, sarkık alt kapaklarını o zamanlar bir hastalığa yorduğum gözleriyle, hareket eden her şeyi kafasını kıpırdatmadan takip ederdi. Devasa bir hayvandı ve ben ondan korkmazdım. Meyhanenin bulunduğu bina, meydanda yıkılma-

dan kalmış yegâne binaydı. Yıkıntıların ortasında köpek ete kemiğe bürünmüş bir iyilik gibi duruyordu.

Kimi zaman ayağa kalkar, esneyerek gerinir, silkelenir, bu arada sarkık altdudaklarından salyalar akar ve yeniden kaldırımın üstüne başka bir pozisyonda çökerdi. Çoğu zaman yarım saat ya da daha fazla bir süre köpeğin yanında oturur, patilerini okşar ve parmak uçlarımla alnındaki kalın tüylü kabarıklara dokunurdum, bu arada meyhanedeki müşterilerden birinin sarhoşluğun verdiği rahatlıkla beni hayvanın sırtına oturtmayı ve hayvanı benimle birlikte meydana göndermeyi akıl etmesini umardım. Günün birinde böyle bir şey gerçekten de olmuş olmalı. Ansızın kendimi Saint Bernhard'ın üstünde buldum, harika yumuşaklıkta ipeksi kulaklarını, dizgin gibi tuttum ve köpek, sırtında ben olduğum halde sükûnet içinde bir iki kez hatta belki üç kez dolaştı meydanda.

Bu hikâyeyi anneme çok sonra anlatmıştım. Köpeklerden korktuğu için, böyle bir serüveni bir daha yaşamamı yasaklayacağından korkuyordum. Sonra günün birinde—artık büyümüştüm—meyhanenin önündeki Saint Bernhard'a binip meydanda dolaştığımı itiraf ettiğimde, buna inanmadı. Bunu ben uyduruyor olmalıydım ya da olsa olsa rüyamda görmüştüm, yoksa o zamanlar kesinlikle ona haber verirlerdi, yaptığım her şeyin eninde sonunda onun kulağına gittiğini söyledi ve sanki belirli bir şeyi hatırlamış gibi gülümsedi, bu da beni konuyu değiştirmeye yöneltti.

Saint Bernhard'ın üzerine gerçekten bindim mi, yoksa bunu onun üstüne bindiğime inanacak kadar içtenlikle isteyip ısrarla hayalimde canlandırdım mı, şimdi tam olarak hatırlamıyorum, diyorum Franz'a. Avuçlarım köpeğin kulaklarını çok iyi hatırlıyor, ben üstünde ata biner gibi, sır-

tım dik oturmuşken ve beni böyle görebilsin diye meydanda Hansi Petzke'yi ararken tüylerinin baldırlarımı gıdıklayışını ve altımda geniş sırtının hantal hantal salınışını hâlâ hissediyorum.

Ah evet, diyor Franz, ah evet, hatırlama tarzı da rüyalar gibi bir karakter meselesidir. Kimileri kâbus görür, kimileri de cenneti. Ben hiç rüya görmüyorum, ama gazetelerde de yazdığı gibi, elbette rüya görüyorum ama sadece bunları bastırıyorum. Buna karşılık sen bir rüyayı gerçeklik zannediyorsun.

Belki de gerçeklikti, diyorum.

Belki, diyor Franz ve son üzüm tanesini masanın bir köşesinden öbür köşesine yuvarlıyor, belki de değil. Benim daha çok, bana güzel görünen gerçekliği, rüya olarak kabul edesim gelir. Mutluluk, diyor Franz, geçicidir; kitaplarda yazıyor bu ve bizim yaşımızda insan kendi deneyiminden de biliyor. Bizi bir rüyanın geçiciliğinin ya da gerçek yaşamın hayal kırıklığına uğratması arasında bir fark var mı? Tam tersine; kendime bu bir rüyadır, diyorsam rüya olmalıdır, sonunu biliyorumdur ve ona o an için kayıtsız şartsız teslim olabilirim. Üzüm tanesinin Franz'ın parmak uçları arasında ileri geri yuvarlanışını görüyorum ve Franz'ın bizi—kendisini ve beni—er geç uyanılması kaçınılmaz olan bir rüya gibi mi kabul ettiğini yoksa bize bir gerçeklik olarak mı tahammül edebileceğini—bu da onun için gerçek olacak kadar güzel olmamak anlamına geliyor—bulmaya çalışıyorum.

Franz'a ayakkabıların hikâyesini anlatsam mı diye düşünüyorum, aslında, karakterimin bozukluğuna bir örnek olarak aklımda kalmış olmasa önemsiz bir hikâye bu. Bir çift İtalyan ayakkabısını tesadüfen ucuza düşürdüm. Bir kız arkadaşıma gösterdiğimde arkadaşım—gerçekten inandığı için

ya da bu dünya malı ayakkabıdan duyduğum sevinci münasebetsiz bulduğu için—bu ayakkabıların açıkça ucuza mal olduklarını, tabanlarının kısa süre içinde kırılacağını öne sürdü. Neşem bozulmuştu ve ancak tam tersi ispatlanırsa yeniden yerine gelebilirdi. Evde ayakkabılardan tekini aldım, iki ucunu birbirine doğru öyle büktüm ki, tabanı kırıldı.

Haftalarca yalnız parmak uçlarımda ya da topuklarımın üzerinde yürümüş olsaydım bile—ki zaten böyle bir şey yapmazdım—ya da ayaklarımın şişmesi, burkulması hatta çıkması durumunda bile ayakkabılarım benzer bir sınamaya maruz kalmış olmazlardı. Önceden görülen sonlarını kendi isteğimle ve zamanından önce gerçekleştirmiş olmasaydım, bu ayakkabıları muhtemelen bütün bir yaz boyunca ve belki onu izleyen ve onu da izleyen yaz boyunca giyebilecektim.

Franz üzüm tanesine nihai bir fiske vuruyor ve masadan düşmeden önce, öteki eliyle tutuyor.

Yolculuğa çıkmam gerekiyor, diyor.

Kiminle?

Bir cevap yerine şehrin batısında bir yeri işaret eden ya da beni yatıştırmaya çalışan veya savunmaya geçen belirsiz bir baş hareketi: Bu soru da neyin nesi, biliyorsun ya.

Ne zaman, diye soruyorum.

Ertesi sabah, diyor Franz ve üzüm tanesini nihayet ağzına atıyor. İçimde bir patlamanın yaklaştığını açıkça hissediyorum. Kalbimin her atışı sıcak bir şeyi boğazımdan yukarıya santim santim yükseltiyor. Şimdi ağzımı açsam lavlar fırlayacak dışarıya; hatırladığım son berrak düşünce bu. O akşam Franz'a ne söylediğimi yineleyecek olursam, sadece yeryüzünün içlerinden yukarıya doğru gürleyen, çölün ve ormanın tüm hayvanlarının üstüne aynı anda akan, ateş kızıllığında alevlenen tek bir korkunç sesi tasvir edebilirim. Muhteme-

len cümleler kurmuş olmalıyım, özneler, yüklemler, nesneler, ana cümleler, yan cümleler. Tek bir insanda kendisine yer olduğunu bilmediğim bu tek bir ses tonunda akan herhangi bir içerik olmuş olmalı, öfkeli, yalvaran, tehditkâr.

Ben bütün bir ilkbahar boyunca bu haberi beklemiştim, her şeyden önce kendi seyahatimi Franz'a göre ayarlamak istiyordum, çünkü Franz'ı görebileceğim ya da sadece onunla konuşabileceğim tek bir günü bile hiçbir surette Berlin'in dışında geçirmek istemiyordum.

Franz'ın muhtemel yokluğunu ima bile etmeyişiyle geçen her hafta, içimde Franz'ın evliliğinin gerektirdiği bu işi herhangi bir bahaneyle engelleyebildiği umudunu beslemiş olmalıyım; ayrıca yalnız bir insan olmasaydım, kocamla birlikte bir yolculuğa çıkmanın benim için de tasavvur edilemez olduğundan çok emindim.

Franz'ın hem de ertesi gün yola çıkması gerektiğini bildirmesinin beni neden bu kadar hazırlıksız yakaladığı üstünde yüz kere, bin kere, hatta üç bin kere düşündüm ve bu zaman diliminde başka herkesin—umut etmeyi bıraktığımdan beri benim de—ulaşamayacağı tamamen farklı bir mantığı izlemiş olmam gerektiği kavrayışına vardım. Hatta Franz'ın susmasını kendi arzularım doğrultusunda yanlış yorumlayarak, Franz'ın ve benim, birlikte yolculuğa çıkacağımızı, South Hadley'e, Massachusetts'e, belki Pliny Moody Bahçesine gideceğimizi, ya da Franz'ın bana anlattığı gibi yüksek bölgelerde ağaç kütükleri üzerinde ve sel bölgelerinde ağaçların tepelerinde bulunan *Camponotus rufipes* yuvalarını aramaya gideceğimizi umut etmiş olmam bile mümkün. Belki önce South Hadley'e sonra da Rio Grande'ye, ya da tam tersine önce Rio

Grande'ye sonra da South Hadley'e giderdik, her halü kârda Franz bana ertesi sabah yola çıkması gerektiğini söylediğinde ve sonra da ekleyecek bir şey olmadığının bir işareti gibi son üzüm tanesini ağzına attığında, birlikte yolculuğa çıkacağımız için olağanüstü sevinmiş olduğuma inanıyorum.

Eğer Franz'ın susmasını, olduğu şeyin tam tersi—yani karısına verdiği telaffuz edilmeyen bir söz yerine bana sessizce verilmiş bir sözün tam tersi—olarak anlamış olduğum doğruysa, bu akşam içine düştüğüm ve Franz geri dönünceye kadar içinde kaldığım öfke açıklık kazanır.

Franz bir cumartesi sabahı İskoçya'ya uçtu; Hadrianus Duvarını ziyaret etmek için, demişti. Franz seyahat edecekleri bu yeri kendisinin değil, kültür meraklısı karısının, İmparator Hadrianus hakkında bir tarihsel roman okuduktan sonra belirlediğini iddia etmişti; oysa bu bana kocamı ve Emile'i ve onların Maginot Hattına duydukları hayranlığı hatırlatmıştı. Hadrianus Duvarı hakkında o zamana dek hiçbir şey işitmiş değildim, Franz karısıyla birlikte, sarışın olduğunu ve tarihsel romanlar okuduğunu hiç öğrenmek istemediğim halde şimdi bildiğim karısıyla birlikte, bu 120 kilometre uzunluğundaki Roma Duvarı yüzünden İngiltere'ye hacca gitmiş olmasaydı yaşamımın geri kalanında da beni tıpkı Maginot Hattı gibi hiç ilgilendirmeyecekti.

Cuma günü, Franz'ın hangi uçaklarla uçabileceği hakkında bilgi almak için havalimanının danışmasını aradım. Öğleden önce Edinburgh'a bir uçak vardı, saat onda Tegel'den kalkıyordu. Bizzat havalimanına gidip, Franz'ın ve karısının taksiden ya da otobüsten, muhtemelen otobüsten, inişlerini, bavullarını otomatik kapılardan geçirişlerini, *check-in* yapışlarını ve art arda pasaport kontrolüne girişlerini görmeye daha o anda karar vermiş olup olmadığımı bilmiyorum. Bu

yolculuğa çok acı verici bir biçimde de olsa, herhangi bir biçimde katılmak istemiş olmam daha muhtemeldir. Franz'ın ne zaman uyanması gerektiğini, ne zaman tıraş olduğunu, ne zaman kahvaltı ettiğini, taksi çağırdığını bilmek istiyordum, sabah yola çıkışının küçük manevralarını izlemek istiyordum. Çalar saatim saat yedide çaldı. Kalktım, duş aldım, kahve içtim, yaptığım her şeyde Franz'ı ve sarışın karısını düşündüm; saat sekizden hemen sonra arabama bindiğimde, kararlaştırılmış bir hedefe gitmek yerine, hiçbir direnç gösteremeden kapıldığım bir çekimi izledim. O zamana dek hayatımda dört kez uçak yolculuğu yapmıştım: Bir defa Moskova'ya bir kongreye, bir defa Varna'ya ve iki defa da Budapeşte'ye uçmuştum. Havalimanları kendimi yuvamda hissettiğim yerler değillerdi; dünyanın bütün büyük şehirleri uçuş tabelasında yer alsalar ve *check-in* bankolarının önündeki insan kuyruklarından birine katılıp, bir uçağa—trene biner gibi bir uçağa—binmek ve Paris'e, Rio'ya ya da Edinburgh'a yollanmak için geçerli bir kimlikten ve bir uçak biletinden fazlası gerekli olmasa bile. Birkaç saat sonra kendini başka bir yerde, başka bir hava koşulunda bulmak ve evde de yapabilecekleri şeyleri orada yapmak, uyumak, yemek yemek, tartışmak, sevmek, bir yerleri ziyaret etmek, okumak, alışveriş etmek için sürekli belirsiz bir umut içinde göklerde dolaşmayı insanların bugün hâlâ normal karşılayıp karşılamadıklarını bilmiyorum. O tuhaf dönemde yaygın olan keyfi seyahat yasaklarıyla kıyaslandığında, gözüme insana iyi gelen bir normallik olarak göründükleri halde, daha o zamanlar bunun yanlış bir yaşam tarzı olduğunu düşünüyordum.

Beş numaralı uçuş kapısının yanındaki telefon kulübesine girip gözümü Franz ve karısının Hadrinaus Duvarı yolculuklarında zaten geçmek zorunda oldukları bankonun önünde-

ki yerden bir an bile ayırmadım. Büyük bir seyahat makinesi olan havalimanını, bir sinema perdesi gibi sürekli değişen görüntülerin geçtiği bu kesite indirgemiştim: sırt çantalı genç insanlar, biletlerini kayıtsızca tezgâhın üzerine koyan genç insanlar; mavili, altın yaldızlı giysiler içinde Hintli bir kadın, genç bir adam—belki de oğlu—bavul dolu bir arabayı arkasından sürüklüyor; şişman sarışın bir evli çift ve her birinin kolunda birer peluş oyuncak hayvan bulunan şişman sarışın üç çocukları. Bu arada sürekli bir o yana bir bu yana gidip gelen, elinde bir gül bulunan bir kız, belli ki gülü vermesi gereken kimseyi bulamıyor. Görüntümün içine sağdan ya da soldan girdi ve ince, gergin bacaklarıyla boydan boya geçti. Çok kısa bir etek giymişti, üstünde çok dar kesimli açık bir bluz, çocuksu bir ümitsizlik içindeki ağzı ve sivri çeneli yüzündeki eylemsiz gözleri bu kıyafetiyle etkileyici bir kontrast oluşturuyordu. Sonra Franz'ı gördüm, önce yalnızca onu, sonra da belli ki ona ait olan küçük sarışın kadını. Franz iki bavulu, itaatsiz köpekler gibi ardından sürüklüyordu, karısı ise bir seyahat çantası taşıyordu, uçak biletlerini tuttuğu elini göğsünün üstüne koymuştu. Franz'ın karısından ilk andan itibaren hoşlanmadım, başka koşullarda hoşuma gider miydi bugün bile emin değilim, sanmam çünkü o sabah küçük ayakları üstünde—ayakkabı numarası muhtemelen otuz altı—işlem koridorundan, boynunu ve başını uzatmış bir halde, telaşlanmadan, sağa sola bakmadan geçişini bugün hâlâ tam olarak hatırlıyorum. Kütüphaneci olduğunu bilmeseydim, onu beden eğitimi öğretmeni zannedebilirdim, ortaokulumdaki Fräulein Perleberg gibi ufak tefek ve dayanıklı, sadece elinde tef değil de uçak biletleri var.

Peki Franz'ın, bir *Brachiosaurus* iskeletine bakıp da bu iskeletin bir zamanlar taşıdığı o güzel hayvanı tanıyabilecek durumda olan benim solgun, melankolik Franz'ımın,

Fräulein Perleberg gibi bir kadınla ne işi vardı? Tam da o sırada pasaport kontrolünden geçen, benim gözümde dört ayaklı bir *Homunculus*'tu,* haksız yere var olan bir ucube, Franz ve gençlik aşkı gibi biribirleri için doğmuş olan değil, tepeden tırnağa yanlış bir şey yanlış yanlış yanlış yanlış, tüm öfkem bu tek sözcüğe akmıştı. Bu yanlış görüntünün Franz'ın kendi tercihi olduğuna inanamamıştım. Bu bir hırsızlıktı, insan hırsızlığı, Fräulein Perleberg gibi ufak tefek, becerikli bir kişi, kendisi için öngörülmemiş olan bir adamı çalmıştı ve Berlin'in çevresinde bir duvar olmasaydı ve bütün o tuhaf dönem Franz'ın ve benim yirmi yirmi beş yıl önce karşılaşmamızı engellememiş olsaydı bunu hiçbir zaman ve asla başaramayacaktı. Şimdi sırf bu yüzden bir telefon kulübesine yarı gizlenmiş duruyordum ve Franz'ın daha önce pasaportunu da eline geçirmiş olması gereken bir kadın tarafından, çünkü kadın elinde iki uçak biletinin yanı sıra iki pasaport da tutuyordu, onu Rio Grande'ye ya da South Hadley'e, Massachusetts'e değil de hiçbir şey kaybetmediği ve arayacak bir şeyinin de olmadığı bir yere, İskoçya'daki Hadrianus Duvarına götürecek bir uçağa binmek üzere pasaport kontrolüne doğru itildiğini görmek zorunda kalmıştım. Uçakta boş bir yerin olup olmadığını araştırdığımı sanmıyorum, oysa Franz'ı Edinburgh'a kadar izleme düşüncesinden vazgeçmiş ama yine de sormuş ve sonra unutmuş olmam düşünülebilir, ya da uçakta tek bir boş yer kalmamış olabilir; her halü kârda Franz'la ve sarışın, Fräulein Perleberg'i hatırlatan bir kişiyle Hadrianus Duvarına uçmadım.

* (Lat.) Küçük insan, insancık. Goethe'nin Faust'unda yapay olarak üretilmiş insan—ç.n.

* * *

Ne o yaz mevsiminde havanın nasıl olduğunu biliyorum, ne de bizim ilk yazımız mı yoksa üçüncü ya da son yazımız mı olduğunu; ne Franz'la benim tek bir yazı mı yoksa birden fazla yazı mı birlikte geçirdiğimizi ne de belki tüm mevsimleri bile bir arada yaşayamadığımızı söyleyebilirim. Franz'la geçirdiğim zaman benim için zamansız bir zaman olarak kaldı; hiçbir sayma sistemiyle düzenlenmemiş o zamandan beri bir kürenin havadar iç yüzeyindeymiş gibi içinde bulunduğum bir zaman.

Franz'ın ufak tefek sarışın karısıyla birlikte İskoçya'ya uçtuğu o cumartesi günü yağmur yağmıştı, belki de güneş açmıştı, ya da güneş açmamıştı, hava kuru ve serindi, bilmiyorum artık. Son saniyeye kadar, Franz'ın geri döneceğini umut etmiştim, tıpkı birisi beni Berlin'in dışına kaçırmak istese geri döneceğim gibi, ama bu gereksiz olurdu, çünkü bavullarımı hazırlayıp havalimanına getirmemiştim, çünkü hiç kimseye onunla birlikte yolculuğa çıkma sözü vermemiştim, çünkü Franz'ı hiçbir zaman, tek bir günlüğüne bile kendi isteğimle terk etmemiştim. Otomobil seli içinde şehirde amaçsızca sürüklendim, bana yer olmadığı görünen sıkıcı bir kaos, Franz olmadan anlamsızlaşmış, sanki tüm hayatımı Franz olmadan geçirmemişim gibi. Çok bildik, aşk hastalığına yakalanmış insan klişesine gülünçlük derecesinde uyduğumu bilmememin mümkün olamayacağı kadar yaşlıydım, ama yine de bu duruma tamamen teslim olmaktan başka bir şey yapamamıştım. Tıpkı umutsuzca ve nafile, tekrar tekrar pencereye toslayan, yolunu şaşırmış bir böcek gibi, savunmasızlığımdan kurtulmanın bir yolunu arıyordum. Franz benden daha fazla ait olduğu bir kadınla birlikte ula-

şılmazlığa uçmuştu; ölmek, diye düşünüyordum, ölmek. Beni bekleyen acıya karşı yalnızca ölümün bir şey yapabileceği kavrayışı, beni dizginsizce gözyaşlarına boğmuştu, öyle ki civarda oyun oynayan kara perçemli çocuklar arabamın etrafında toplandıkları ve pencerenin ardında kendilerini açıkça hayrete düşüren, artık genç sayılmayacak ağlayan bir kadının oturduğunu gördükleri ön cama merakla baktıkları için bir sonraki yan sokağa sapıp park edecek bir yer aramam gerekmişti. Nerede bulunduğumu bilmiyordum, nereye gitmek istediğimi hiç bilmiyordum ve önümde, plakası dışında tıpatıp Franz'ın arabasına benzeyen bir araba gördüğümde hemen onun peşinden gittim. Tabii ki, onun Franz'ın arabası olmadığını, Franz'ın şimdi uçakta karısının yanında oturduğunu ve muhtemelen gazetedeki bir haberi okuduğunu ya da karısı da benim gibi uçaktan korktuğu için, onun elini tuttuğunu biliyordum. Yine de bu yabancı arabayı Franz'ın avutucu bir gölgesi olarak duyumsadım; arabayı süren insan Franz'la aynı markayı ve aynı rengi seçmişti, oysa seçimi yapanın karısı değil de Franz mı olduğunu bile bilmiyordum. Böylece Franz ve ben birbirimizin ardından araba sürdük, şehrin batı kesiminde Franz benim önümdeydi, doğu kesiminde ben Franz'ın önünde. Önümdeki araba hızlı gidiyordu; bir defasında, onu gözden kaybetmemek için kırmızıda geçmek zorunda kalmıştım. 17 Haziran adlı caddeye geldiğimizde evimin yolunu tanıdığımdan, bir an için artık eve mi gitsem diye düşündüm ama kendimi Franz'ınkine benzeyen arabayı takip etme görevinin güvenliliğine teslim ettim. Kantstraße'nin bir yan caddesinde araba beklenmedik bir biçimde bir yeraltı garajında gözden kayboldu, bu yüzden arabayı sürenin erkek mi yoksa kadın mı olduğunu bile öğrenemedim. Daha sonra, şoförün benim tarafımdan ta-

kip edildiğini hissettiği ve bu yolla beni atlattığı geldi aklıma. Belki de kendilerini, Franz gibi ciddi ve düşüncesizliğe meyletmeyen insanların tercih ettiği, dikkat çekmeyen orta sınıf arabalarıyla kamufle eden, uyuşturucu mafyasının ya da Rus beyaz kadın tacirlerinin kuryelerinden birinin peşine düşmüştüm ve yeraltı garajında onu takip etseydim büyük bir tehlikenin içine düşecektim.

Hiç düşünmeden, bildiğim yolda yoluma devam ettim. Yolda bir kitapçının önünde durup İngiltere hakkında iki kitap satın aldım. Bilgi edinmek istediğim, İmparator Hadrianus hakkında bir tarihsel romandan satıcı kızın haberi yoktu.

Şehirde "anlam"dan başka bir ad veremeyeceğim şeyi benim için koruyan bir yer vardı hâlâ, çünkü gördüğüm her şey, caddeler, büfeler, iç içe akan insan ırmakları bana öylesine anlamsızlaşmış geliyordu ki, çok belirsiz de olsa bir aidiyet duygusunu nafile arıyordum içimde, sanki Franz'ın aracılığı olmadan artık hiçbir şeye ve hiç kimseye ait olamazdım. Bir tek *Brachiosaurus*'un altındaki yerimin, benim için sürekli kalıcı olanın, kendiminkiler dahil olmak üzere insani edimlerin saçmalığına tabi olmayanın güvencesi olarak kalacağını umut ediyordum.

Müze hemen hemen boştu. Salonu gözetleyen yaşlı hanımı kahve içmeye gönderdim, böylelikle sakin, başka türlü belki gülünç görünebilecek dalgınlığımı az sayıdaki ziyaretçinin önünde meşrulaştırarak, onun sandalyesine oturdum. Bekliyordum. O, budalaca ya da muzafferane, her zamanki gibi sırıtmayı sürdürüyordu.

Uzunca bir süre bekledim, ama o bildik avuntu gerçekleşmedi. Güzel bir hayvan, demişti Franz. O tuhaf dönem boyunca bir başka, benim daha üstün olduğunu kabul ettiğim bir anlamın simgesi işlevini görmüştü; çünkü o yok olduğu

için, bir gün her şeyin yok olacağının kesinliği, sıradan olduğu kadar kurtarıcıydı da. Oysa, kendisiyle aynı kökenden gelen bir şeye karşı nasıl yardımcı olabilirdi. Franz'a duyduğum hislerin dizginlenemez yönünün onların dinozorca hisler oluşundan kaynaklandığını da çok sonraları fark ettim veya şöyle oldu: İçimde böyle seven yanın dinozorca, biraz kadim, atavist bir şiddet içeren, her türlü uygarlık normunu hor gören bir yan olduğunu kavradım, dile gerek duyan hiçbir yan Franz'a olan aşkım karşısında haklı olamazdı.

Brachiosaurus'la karşılaşma ritüelimde onlarca yıl bulduğun toparlayıcı huzurun nihayet ortaya çıkmasını boş yere beklediğim bu cumartesi gününde, şimdi South Hadley'e, Massachusetts'e ya da başka bir yere uçmamı artık hiç kimse engellemediği halde neden yeniden veya belki de daima hâlâ müzemizin cam çatısının altındaki bu yerde oturduğumu sordum kendime, sanki kazanılmış özgürlük, sadece bir başka tutsaklıkla, bu defa gönüllü olarak tercih edilmiş bir tutsaklıkla değiş tokuş edilmeye yaramış gibi. Bu arada şimdi bu konuda farklı düşünüyorum. Tercihimi yapmıştım ve bütün ihtimaller arasında, Franz'ı sevmekten yana karar vermiştim. Günün birinde Pliny Moodys Bahçesindeki kuşunkine benzer tuhaf ayak izlerini görmek üzere yola koyulacağımı biliyordum. Ne benim ne de benim yaşımdaki başka bir insanın tuhaf dönemin sonunu yaşayacağına inanmamış olmasına rağmen, nasıl Pliny Moody Bahçesine gitmeyi istemekten asla vazgeçmediysem, şimdi de bu yolculuğa Franz'la ve yalnızca Franz'la birlikte çıkmakta diretiyordum. Bu en büyük arzumun gerçekleştirilebilirlik anında, en büyük arzum olamayacak kadar küçüldüğünü düşünebilirim. Yine de, hapishane duvarlarıyla çevriliyken özgürlükten başka bir şey istemeyen bir mahkûma, bir kez özgürlüğüne kavuştu-

ğunda bunu mutluluğunun önkoşulundan başka bir şey olarak görmediği suçlamasını kim yöneltebilir?

Brachiosaurus'u gözetleme görevlisinin küçük sandalyesinde oturduğumda, durumunun gülünçlüğünün bilincinde ve akıllı davranamayacak bir haldeyken, unutulmuş bir dize yavaş yavaş belirdi zihnimde, önceleri sadece: "Seni kazanmak veya bu dünyadan göçmek, seni kazanmak veya bu dünyadan göçmek..." Bu altı sözcüğü tekrar tekrar yineledim, eksik satırı soluğumla taklit ettim, sonunda hafızam onu geri verdi: "Yine de iki hızla karar verdim iki şeyden birine/ seni kazanmak veya bu dünyadan göçmek." Penthesilea'nın cümlesi böyleydi. Bunu öğrendiğimde yirmi ya da yirmi iki yaşımda olmalıydım. Bu cümleyi bir erkeğe hiçbir zaman söylemedim. Daha sonra da unuttum.

Geldim yine, diye fısıldadı, dinozorlar salonuna bekçilik eden yaşlı hanım. Ona iyi bir hafta sonu diledim ve sandalyeyi ona bıraktım.

...veya bu dünyadan göçmek, diye düşündüm, ama vazgeçmemek, artık vazgeçmeyeceğim.

Penthesilea'nın cümlesini Beate'den duymuştum, tiyatro oyuncusu olmak istiyordu ve konservatuvara giriş sınavı için Kleist'ın *Penthesilea*'sını çalışmıştı. Beate kendine Bea diyordu, ama başka herkesin onu Ate diye çağırmasına da itiraz etmiyordu. Ate'yi nereden tanıdığımı artık bilemiyorum, sanırım aradan geçen zamanda unuttuğum birisinin kız kardeşiydi. Ate'yi bir defa bile dar, siyah fitilli kadife pantolonun ve siyah bir erkek kazağının dışında bir şey giymiş olarak gördüğümü hatırlamıyorum. Benden üç yaş büyüktü, Prenzlauer Berg semtinde, aynı zamanda bir dükkân olan bir evde oturuyordu, bense anne babamın yatak odasının yanındaki çocuk odasında kalıyordum hâlâ. Ate'yle tanışma-

mızdan kısa bir süre sonra, hemen onun evinin bitişiğindeki, tuvaleti dışarıda, her yeri küf tutmuş tek odalı bir eve taşındım. Bir iki yıl boyunca birbirimizi hemen her gün gördük. Ben üniversitede okuyordum, Ate garsonluk yapıyordu; buluştuğumuzda bir sonraki giriş sınavında vereceği rollerini oynuyordu bana. *Penthesilea* her yıl repertuarındaydı. Şişesi beş marka satılan Bulgar şarabı içiyorduk: Gamza veya Mavrud. Doğacak çocuklarımıza da bu adları vermek istiyorduk, kız olursa Gamza, erkek olursa Mavrud.

Ate'nin sevdiği bir adam vardı ve on yedi yaşındayken evlilik dışı doğan bir çocuğu için ödemesi gereken, Alimente denen nafakayı ödemeyi ihmal etmesi yüzünden hakkında kovuşturma açılan bu adama Ali adını takmıştı. Ali de Berlin'in batı kesiminden işsiz bir tiyatrocuydu ve şehrin çevresine duvarın örüldüğü gece Ate'nin yatağında uyuyordu. Tam da o sırada Charlottenburg bölge mahkemesi ödemediği Alimente yüzünden ona karşı yeniden bir dava açtığı için, yeniden Moabit'in hapishane duvarlarının ardına gitmektense, duvarın gerisinde, Ate'nin yanında kalmaya karar vermişti.

Bir gecede suçlu damgasından kurtulan Ali'nin gözünü hırs bürüdü ve Ate'nin yardımıyla Berlin Metropol tiyatrosunda bir dramaturg yardımcılığı işi buldu. Ben Ate'yi tanıdığımda Ali, Ate'nin iddia ettiği gibi, üç yıl süren cennet mutluluğundan sonra henüz evden ayrılmıştı; Metropol tiyatrosunda çalışan, adı Elise olduğu halde Ate'nin sadece Lili dediği bir balerin yüzünden.

Ali'den geriye Parsifal'den başka bir şey kalmamıştı; küçük bir av köpeğini andıran sarı bir köpekti bu, tel gibi kıvrık bir kuyruğu ve daha çok bir çoban köpeğine yakışan çok büyük, güzel bir kafası vardı. Parsifal'le birlikte bir tramvaya

binip de çaresiz kahkahalara yol açmamak olanaksızdı, Parsifal de bu kahkahaları onaylama olarak algılar, spiral biçimli küçük kuyruğunun spastik seğirmeleriyle yanıt verirdi. Ali bir gece tiyatrodan eve dönerken, bu köpek peşine takılmıştı. Beate köpeğe bakmış ve başlangıçtan itibaren köpek vergisini ödemişti, daha sonra bu onun yegâne ikna edici argümanı olmuştu. Ali evden ayrıldıktan birkaç hafta sonra Parsifal'i ziyaret etmek için Ate'nin yanına gelmiş, onu evin bulunduğu bloğun çevresinde gezdirmek için izin istemiş, bir saat sonra da bir telefon kulübesinden arayarak köpeğin bundan itibaren yanında yaşayacağını, ayrıca yakında Metropol Tiyatrosunda sahnelenen *Beyaz Beygir* oyununda köpeğin bir rol üstleneceğini bildirmişti. Ate'nin Ali için ağladığını hiç görmemiştim, elbette bu onun için ağlamadığı anlamına gelmez, ama ben hiç görmemiştim. İşte şimdi, kendisi ya da başka birisi ondan söz ettiğinde Parsifal için ağlıyordu ve bugün, sanki Parsifal kaçırıldıktan sonra yalnızca ondan söz etmişiz gibi geliyor bana. Kısa bir süre sonra da *Beyaz Beygir*'in prömiyeri yapılmıştı. Ali yalan söylememişti, gerçekten de Parsifal'in rolü vardı ve her oyunda alkış alıyordu, her halü kârda Metropol Tiyatrosundaki bilgi kaynağı Ate'ye böyle bildiriyordu. Ate bu bilgi kaynağından Ali'nin köpeği gösterimden sonra saatlerce kapıcının yanında bıraktığını, kendisinin ise Lili ve diğer balerinlerle kantinde oturup içtiğini de öğrenmişti.

Beyaz Beygir'in oynandığı bir akşam—Ate *Beyaz Beygir*'in programda hangi gün yer aldığını daima çok iyi biliyordu—Ate'in üç ya da dört arkadaşı, aralarında ben de vardım, Ate'nin mutfak masasında oturuyor Gamza ya da Mavrud içiyorduk, sonra birisinin aklına gösterimden sonra kapıcının yanında yapayalnız oturuyorsa, Parsifal'i Ali'nin kaçırdığı gibi alıp getirme fikri geldi.

Neden ben seçildim, kura mı çektik, yoksa Ate'nin öteki arkadaşlarına kıyasla benim daha saf görünmemden midir, bilmiyorum. Hiç tanımadığım Rainer diye birisinin de bana eşlik etmesi kararlaştırılmıştı, çünkü o akşam annesinin arabasını almıştı. Kendimizi, Nazilerin mühimmat deposunu havaya uçurmak üzere yola çıkmış partizanlar gibi hissediyorduk; kendisine Ali'nin bizi köpeği almakla görevlendirdiğini söylediğimiz kapıcı hiç kuşkulanmadan Parsifal'i sandalyenin ayağından çözüp ipini birimizin eline tutuşturduğunda nerdeyse hayal kırıklığına uğramıştık. Eylemimizin tehlikeli olduğuna ısrarla inanmak istercesine tiyatronun arkasındaki boş araziden arabamıza kovalanıyormuş gibi koşmuştuk, köpek de kulaklarını titreterek aramızda koşmuştu. Parsifal nihayet Ate'nin kollarına kavuşunca, sevinçten bağırmıştı, Ate ağlamış ve gözyaşlarını Parsifal'in yalamasına izin vermişti. Bu sırada biz, adalet ve sevgi kazandığı için ve buna bizim de yardımımız dokunduğu için duygulanmış ve memnun olmuştuk. Bu dakikalar şimdi, yetmiş ya da altmış yıl sonra bile, hayatımın en mutlu dakikalarındandır.

İki saat sonra Ali aramış ve Ate köpeği derhal, en geç yarın teslim etmezse, önlem alacağını bildirmişti, bunun üzerine köpeğin vakit geçirmeden Berlin dışına çıkarılmasına ve Ali'nin ulaşamayacağı bir yere yerleştirilmesine karar vermiştik. Ate'nin kız arkadaşı Sieglinde Parsifal'i, Pasewalk civarında bir köyde yaşayan anne babasının yanına götürmeyi teklif etti; bu arada Ate işi sağlama almak için köpeği oraya götürmeden önce tüylerini boyasak mı, diye düşündü. Sieglinde ertesi gün Parsifal'le birlikte anne babasının evine gitti; Ate hayvana eziyet etme suçlamasından kurtulmak için ve Parsifal'in doğal görünüşünü sevdiğinden, boyama işinden vazgeçmişti.

Ne var ki, Ate ve Ali dışında hiç kimse için en küçük bir değer bile taşıyamayacak olan, ikisi için de yalnızca bir zamanlar onları birbirine bağlayan şeyi cisimlendiren, şimdi her birinin kendisi için alıkoymak istediği bu küçük, çelimsiz sarı köpek, koca kafalı ve kıvrık kuyruklu bu köpek bu arada Berlin'in doğu kesimindeki yegâne operet tiyatrosunun seyircisinin sevgilisi olmuştu; böylelikle bir ihtilaf konusu ve hesaplanabilir parasal bir değer haline gelmişti, bunun üzerine Metropol tiyatrosu avukatı Dr. Hans-Kurt Weiher aracılığıyla hak iddia ediliyordu. Ate'ye, "sanık" olarak tanımlandığı ve bir çarşamba günü saat on birde Litterstraße'deki Berlin-Mitte şehir bölge mahkemesine davet edildiği bir belge gönderildi. Ate bir avukat tutmaya gerek görmedi, çünkü hem de kendisi, Ate, köpeğe bakmışken ve her şeyden önce, baştan itibaren köpek vergisini ödemişken, yaptığı eylemin ahlaki açıdan haklılığından hiç kimsenin, hele ki bir mahkemenin kuşku duymasını imkânsız buluyordu. Çok çok saygıdeğer mahkemeye yazdığı ayrıntılı bir mektupta bunları belirtti ve bu davada Sieglinde'nin ve benim tanık olarak dinlenmemizi istedi. Ate'nin siyah fitilli kadife pantolon ve siyah bir kazak dışında başka bir şey giydiğini bir defa görmüştüm, evet. Mahkemeye çıkmadan önce bir tanıdığından çok şık, çok az giyilmiş bir Pepita elbisesi satın almıştı ve Sieglinde ile benim de mahkemeye elbise giyip gelmemizi istemişti. Yola çıkmadan önce Ate'nin koridordaki büyük aynasının karşısına geçtik ve hâkimin kafasında gözü varsa, inandırıcılığımızdan ve dürüstlüğümüzden bir an bile kuşku duyamayacağını düşündük. Sieglinde ve ben duruşma esnasında koridordaki sert bir sırada oturmak zorunda kaldık. Tanık olarak dinlenmeyi itidal ve sessizlik içinde bekledik. Ara sıra birbirimize bakıyor ve içimizden biri, "aman Tanrım", "zavallı Ate" ya da "işte

bak, kazanacak" diyordu. Sonra Sieglinde çağrıldı, iki dakika sonra yine yanımda oturuyordu, çünkü mahkeme anne babasının adresinden başka bir şeyi öğrenmek istememişti. Hiç olmazsa Sieglinde mahkeme salonuna girmiş ve küçük bir rol de olsa tanık rolünü yerine getirebilmişti, oysa Parsifal'i kaçıran ben olduğum halde, ne çağrılmıştım ne de bana bir soru sorulmuştu.

Ate, köpeği üç gün içinde geri vermeye mahkûm edilmişti. Ödemesi gereken mahkeme harcının neden sadece on üç mark seksen altı fenikten ibaret kaldığını ise artık hatırlamıyorum, sadece on üç mark seksen altı fenik olduğunu biliyorum. Belki de, Ate'nin anlattığı gibi, Ate ile Ali arasında kıvrık kuyruklu bir köpeğin kaçırılmasından başka bir davanın söz konusu olduğunu anlayan hâkim kadın, harcın geri kalanını Ate'nin ödediği köpek vergisine saymıştı; belki de Ali vicdan rahatsızlığını yatıştırmak istemiş ve masrafları gönüllü olarak üstlenmişti.

Yenilgimiz üzerine bir şişe tatlı şarap içtik. Ate berjer koltuğunun arkalığına oturdu ve Dr. Hans-Kurt Weiher'e karşı öfke tiradları söylemeye başladı, hikâyenin böyle sonuçlanmasının tek sorumlusu olarak onu görüyordu, onun bu hikâyede ne işi vardı, bu bir aşk hikâyesiydi, yalnızca Ate ile Ali'yi ilgilendirirdi ve Dr. Hans-Kurt Weiher gülünç bir oyun programı ve güzel paralar uğruna bunu bir hırsızlık hikâyesine dönüştürmüş olmasaydı hiçbir zaman bir mahkeme konusu olmayacaktı. Uğradığım hayal kırıklığı Ate'nin mutsuzluğuyla tabii ki kıyaslanamazdı ama ben de, gerçekten gurur duyduğum eylemimi iki çift berbat paragrafa bağlayan ve böylelikle hiç eden Dr. Hans-Kurt Weiher tarafından aldatılmış hissediyordum kendimi. Adaletin zaferi de Parsifal gibi kaybedilmişti.

Ate birkaç gün sonra, Sieglinde'ye ve bana, balmumundan yaptığı bir bebeği gösterdi. Bunun Dr. Hans-Kurt Weiher olduğunu söyledi ve şimdi onu öldürecektik. Aslında Ate'nin Malezya ölüm büyüsü dediği tören için suçlunun saçları ve kesilmiş tırnakları da gerekiyordu ama ne yazık ki bunlar elimizde yoktu ve bu yokluğu ortak konsantrasyon ve irade gücüyle telafi etmek zorundaydık. Ate bebeğin göğsüne bir iğne batırdı. Dr. Hans-Kurt Weiher'i biz öldürdük. Gerçekten de, birkaç ay sonra öldü, gazetedeki ölüm ilanında söylendiğine göre apansız ve beklenmedik bir biçimde. Daha sonra esrarengiz, hiçbir tedaviye cevap vermeyen bir ateşe kapıldığını ve birkaç gün içinde tükenip gittiğini öğrendik.

Franz'ın Fräulein Perleberg'e benzeyen bir kadınla birlikte İskoçya'ya uçtuğu o cumartesi günü Ate'ye gittim. Aklıma Ate gelince, içimde şiddetli bir özlem kıpırdanmaya başladı; bunun Ate'ye duyduğum özlem olduğunu iddia edecek değilim. Daha ziyade geçmiş zamana, sinsice yaklaşan vazgeçişten önceki zamana, tüm ideallerin henüz ulaşılabilir göründükleri, ortalama bir kariyer ve ortalama bir evlilik ümidinin henüz nefret ve aşağılama hissi uyandırdıkları, neyi mutlaka istediğimizi, neyi hiçbir zaman yapamayacağımızı henüz tam olarak bildiğimiz başlangıç zamanına duyulan bir özlemdi. Ate beni o zaman tanımıştı. O sıralar olduğum ve Franz'ı tanıdığımdan bu yana kendimi, aradan geçen zamanda olduğum kadından daha yakın hissettiğim kişiyi hâlâ hatırlıyor olmalıydı. Herşeyyadahiçbirşey'in, buyadaölüm'ün isyanını hissettiğimden bu yana çok zaman geçmişti. "...Seni kazanmak veya bu dünyadan göçmek." Böyle bir cümle bir başlangıca aittir ya da bir sona.

* * *

Ate gerçekten de tiyatro oyuncusu olmuştu. Onu yedi ya da on yıldır görmemiştim. Kimi zaman bir film jeneriğinde seslendiriciler arasında adını okurdum. Yeni telefon rehberleri çıktığında, onu aradım, ziyaret etmek istediğimden değil, sadece hâlâ var olduğuna göre onun bir zamanlar gerçekten var olmuş olması gerektiğinden emin olmak için.

Hâlâ aynı caddede oturuyordu, başka bir evde, artık zemin katta değil dördüncü katta. Hâlâ eskisi gibi görünüyordu, sadece daha yaşlıydı, benim kadar yaşlı. Saçları boyanmıştı, benimkiler gibi. Hadi bakalım, dedi Ate, gel içeri. Eski berjer koltuk, köşede pencerenin önünde duruyordu. Ate mutfaktan kadehler getirdi. Kırmızı mı yoksa beyaz mı, diye sordu. Gamza ve Mavrud'u düşündüm, kırmızıya karar verdim. Daha sonra Ate, onun üzerinde çok şaşkın bir insan izlenimi bıraktığımı, bu yüzden günün birinde birdenbire gaipten sesler duymaya başlayan ve bunun üzerine, ancak aylar sonra ve kafasında bitlerle taburcu edildiği kapalı bir kliniğe gönderilen bir arkadaşı gibi şizofren olmamdan endişe duyduğunu söyledi.

Parsifal ve Ali hakkında konuştuk; Ate o zamanlar aslında normal mi yoksa deli mi olduğumuzu sordu, ben de uzun süre deli olduğumuzu düşündüğümü, ama bir süredir kesinlikle normal olduğumuza, istediğimiz ve yaptığımız her şeyde haklı olduğumuza inandığımı söyledim.

Parsifal çoktan ölmüştü ve Ali Hollywood yolunda bir yerlerde takılıp kalmıştı, her halü kârda Hollywood'a hiçbir zaman varamamıştı, yoksa yazardı dedi Ate.

Ate'ye ne kadar uzun süre bakarsam, hafızamda *Penthesilea*'yı gösterişle okurken kalmış Ate'den o kadar az farkı olduğunu görüyordum.

Aslında eskisi gibi, dedim, sadece birdenbire böyle yaşlandık.

O zamanlar hepimiz otuz yaşında ölmek istiyorduk, dedi Ate.

O zamanlar kendimi elli yaşındaki, genç olmayan, yaşlı olmayan, saçları permalı bu cinselliksiz yaratık olarak tasavvur etmektense, yetmiş yaşında olmayı tasavvur edebilirdim.

Ya şimdi, diye sordu Ate.

Evet, ya şimdi, dedim.

Şarap içtik ve sanki bir şeyler biliyormuşuz gibi, yaşlılık hakkında konuştuk. Şimdi, kırk ya da elli yıl sonra, yaşlılığın ne olduğunu biliyorum ve bunda hiçbir iyi yön bulamıyorum, hiç. Yaşlılıktaki iyi yönler hakkında söylenen her şey ya aptalcadır ya da yalan; örneğin yaşlılığın bilgeliği hakkında söylenenler, sanki canlı canlı çürümeden bilge olunamazmış gibi. Yavaş yavaş sağırlaşmak, körleşmek, katılaşmak, bunamak. Artık hiç kimseyle görüşmediğim için ne başkalarına ne de kendime bir belirti göstermediğim halde, kendimin de bunadığını varsayıyorum. Yaşlılık hakkında söyleyecek iyi bir sözüm varsa o da, yaşlılığın iki açıdan ölüme hazırlanmaya yaradığıdır: Hatıralarımızı, sonunda hareketli dekor parçalarının az çok inandırıcı bir biyografi halinde monte edilebilecekleri kadar törpüleyip zımparalayacak vaktimiz vardır; ve sürekli çökme sonucunda kendimize bile o kadar yük oluruz ki, bizi yaşamdaki en sevdiğimizden, kendi kendimizden kurtarsın diye günün birinde ölümü özler hale gelebiliriz; ancak bu durum, çürümemizin bunamamızdan daha hızlı olması durumunda geçerlidir.

Ate kazağının kolunu dirseğine kadar sıyırdı ve üst kolunun altındaki sarkık deriyi çekiştirdi. Baksana şuna diye bağırdı, sesinde tiksintiyle, baksana şuna.

Ben bedenimden hiçbir zaman hoşlanmadım, dedim.

Sen?

Ate ayağa kalktı, kalçasının üstündeki kazağı sıyırdı, cesaretini yitirmiş bir halde kendine baktı; ben ona yaşamımın en güzel saatlerini borçluyum, dedi sert bir sesle ve ikimize de şarap doldurdu.

Ben de benimkine, dedim, ama ancak şimdi.

Nihayet Franz hakkında konuşabilirdim. Ate'ye onunla *Brachiosaurus*'un altında karşılaşmamızı, parmağının tersiyle yanaklarıma dokunuşunu anlattım, Franz'ın sesini, turnabalığı grisi gözlerini, gece söylediğimiz şarkıları, Franz'ın sarışın karısını ve Hadrianus Duvarını anlattım. Onunla, Ate'yle bu konuda konuşmak için geldiğimi, çünkü büyükanne olabilecek yaştaki, saçlarını boyayan benim başıma bir şeyin geldiğini—ve bu kadar çok duygu karşısında yalnızca Ate'nin gülmeyeceğini umuyordum—ve buna yalnızca yaşamına ve ölümüne bir aşk diyebileceğimi açıklayacak başka hiçbir insan tanımadığımı da söyledim. Ona Ali ve Parsifal ve Dr. Hans-Kurt Weiher yüzünden ve tüm o deli ya da işte deli olmayan zaman yüzünden, ama her şeyden önce "...seni kazanmak ya da bu dünyadan göçmek" cümlesi aklıma geldiği için gelmiştim.

Ate ayağa kalktı, çenesini ve sol kolunu havaya uzatıp bağırdı:

"Otrere büyük annemdi benim
Halk, Penthesilea diye selamlar beni."

Sonra yeniden koltuğa çöktü. "Yaşamına ve ölümüne" derken ciddi misin, diye sordu.

Ölümüne ciddiyim.

Şimdiye kadar onsuz yaşamıştın ama.

Yeterince kötü.

Yani ölmek de istemiyordun.

Neden aslında?

Ne?

Neden ölmek istemediğini soruyorum kendime. Buna yaşam denilir miydi?

Tabii tabii, dedi Ate, biliyorum: "Çok ıstırap çekiyorum, çünkü yaşamımın yegâne sevincini kaybettim, etrafımda dünyaları yarattığım o kutsal, canlandırıcı enerjiydi; gitti o." *Werther*, Goethe.

İşte, görüyor musun, dedim, doğru, adam haklı. Artık *Brachiosaurus*'la bile ilgilenemiyorum. South Hadley'e, Massachusetts'e de gitmedim. Doğru, yaşamımın biricik sevinci, gitti o.

Ate, şimdi onu kaybetmiş görünsem de, yaşamının erken sevincini hatırladığımı duymanın kendisini sakinleştirdiğini söyledi.

Şarabın içinden küçük bir sinek çıkarıp halının üstüne fiskeledi. Hayatımın, sorgusuzca ve kendi suçum olmadan içine düştüğüm çok eski bir saatine, şimdi onlarca yıl sonra, aynı kavşakta bir kez daha karar vermek ve öteki yönü tercih etmek üzere geri döndüğüm duygusuna kapılmıştım.

Franz da seni seviyor mu, diye sordu Ate.

Cuma günü hâlâ evet diyebilirdim, evet, Franz da beni seviyor. Ancak bu arada cumartesi oldu ve görüntüler zihnimde: Franz dar pasaport kontrolü geçidinde, arkasında karısı, Franz'ın sol kolu üzerinden iki pasaportu uzatıyor, Franz yanlışlıkla dirseğiyle sıkıştırdığı karısına gülümsüyor, evet, her şeyden önce gülümseyiş. Ben doludizgin atan kalbimin benimle birlikte doğruca ölüme koşturduğuna inanır-

ken, söz arasındaki bu nazik gülümseyişi başarıyor. Beni bir nebze bile düşünüp dudağını buruşturmuyor ya da gözlerini kısmıyordu. Beni unutmuştu. Bu gülümseyiş hafızamda iflah olmaz bir yara gibi açılıyor. O zamandan beri Franz'ın karısının benim için bir cinsiyeti vardı.

Başka türlü bir aşk olmalı, dedim Ate'ye, birlikte yaşanabilen.

Öyle bir aşk yok, sadece senin telef olduğun tür var, dedi Ate. Ali'den sonra ölü gibiydim. O zamanlar yatağın üstüne bir kâğıt astım, kâğıtta: "Birisi çiğnerse o benim/ birisi çiğnenirse, o sensin" diye yazılıydı. Buna bağlı kaldım, hiç olmazsa hayatta. Sahnede her türlü mutluluğu ve felaketi yaşadım. Her türlü aşk ölümünü öldüm, pazartesiden cumaya kadar, hatta hafta sonlarında günde iki defa. Aşk hakkında bilmediğim fazla şey yok. Trajik ya da sıradan bir sonu oluyor ve göründüğü kadarıyla sen tercihini trajik olandan yana ettin.

Ya sen?

Ona karşı, dedi Ate, ne trajik ne de sıradan, sadece ona karşı.

Açık pencereden halının, mobilyaların ve bizim üstümüze sıcak güneş vuruyordu ve ben, Ate ile benim, kehribara hapsolmuş böcekler gibi sarı ışığa hapsolduğumuzu düşünüyordum, sırt sırta, bacaklarımızı ters yönlerde uzatmış ve aynı ölüme hazırlıksız yakalanmış bir halde.

Boğuk bir keder, etkisini göstermesine izin verilmeyen bir uyku ilacı gibi duyularımı felç ettiği halde, kendimi iyi hissediyordum. Böyle Ate'nin yanında, tamamen bana ait olan, benim için belirlenmiş ya da onun için belirlendiğim bir sancıya gönüllü teslim olmuş bir halde oturmamda bir yanlış yoktu. Franz'ın ismini getirdim gözümün önüne, Tanrı'nın

öteki adları gibi; mutluluk, mutsuzluk, kurtuluş için hep bu bir kelime vardı elimde: Franz. Bugüne kadar da öyle kaldı.

* * *

Etobur bitkilerin arasında yalnızım, başka zamanlarda Franz'ın yattığı yere Edinburgh'un haritasını yaydım. Sabah satın aldığım iki kitaptan birinde, Edinburgh'un nüfusunun 452.000 yani Frankfurt'tan az, Potsdam'dan fazla olduğunu okuyorum. Saat on, Edinburgh'da dokuz. Şimdiye kadar gezmiş olmalılar, Royal Mile'de aşağı yukarı, şatodan Hollyroodhousa'a ya da Hollyroodhouse'dan şatoya. Yarın, pazar günü bir müzeye gidecekler, kahvaltıdan hemen sonra. Şu anda ise Old Town'da bir restoran arıyorlar, muhtemelen bir Çin restoranı, ucuz olduğu için, belki büfedeki *fish and chips*'le yetinecek ve sonra ellerinde torbayla, kazandıkları vakti Tolbooth Kilisesini ya da St. Giles Katedralini ziyaret etmek için kullanacaklar. Böyle olacak, büfeden *fish and chips*. Yağlı ellerini uçakta verilen, Franz'ın karısının tedbirlilik ederek cebine attığı kolonyalı mendillerle silecekler. Sonra Franz kolunu karısının dar omzuna atıyor, kadının omuzları dar, gördüm bunu, sonra yürürlerken kadın Franz'a yaslanıyor, sonra Franz onu pasaport kontrolündeki gülümseyişi gibi eğreti ve sevecen, alnından öpüyor. Karşılarına minik beyaz puantiye koyu mavi elbise giymiş bir kadın çıkıyor. Kadın bana benziyor ama Franz onu görmüyor. Bir daha, karşılarına minik beyaz puantiye koyu mavi elbise giymiş bir kadın çıkıyor. Kadın bana benziyor. Bir adımlık süre içinde Franz duruyor ve kadının arkasından bakıyor, o sırada Franz'ın karısı, omzunda Franz'ın eliyle, yavaşça yürümeye devam ediyor ve onu da çekiyor.

Evimin kuzeybatısını arıyorum. Bir Müslümanın namaz kılmak için Mekke'ye yönelmesi gibi, alnımı İskoçya'ya vermiş, yatakta diz çöküyorum, elimi Edinburgh şehrinin üzerine koyuyorum ve gözlerimi kapıyorum. Franz, diyorum, Franz, ve içimde gönderilebilir saydığım şeyi gönderiyorum, Berlin üzerinden, Brandenburg ve Mecklenburg'dan geçerek, Baltık Denizi üzerinden İskoçya'daki Edinburgh'a. Orada, Franz'ın şimdi karısıyla birlikte oturduğu *pub*'da, önünde bir Guiness, karısının önünde bir portakal suyu varken bulacak onu gönderdiğim şey. Biyoelektrik ve parapsikolojik fenomenler hakkında okuduğum her şeye inanmaya hazırım; ne de olsa bir defasında beynimdeki elektriği on beş dakikalığına durdurdular. Bir elektrik sinyali alıcısını kıtalar üstündeki gökyüzünden geçerek bulabiliyorsa, aşkımın elektriği Franz'ı niye bulmasın. Franz bu sırada karısının dikkatini *pub*'ın hiçbir zaman boyanmamış ahşap masalarının ve sarımtırak parşömenle örtülmüş duvar lambalarının üstüne çekiyor, bu vesileyle Almanya, savaş sonrası dönem ve geleneklerin kopması hakkındaki derin düşüncelerini açıklarken, tam da o sırada görünmez bir ışın, göğsünün ortasına batıyor ve onu susturuyor, çünkü birkaç saniyeliğine tek düşünüp söyleyebildiği benim adım oluyor, çünkü şimdi beni canlı olarak duyup görebiliyor, tıpkı gazetede okuduğum, parçalanmış bacaklarıyla bir kaya yarığının içinde yatarken kendisine seslenen sevgilisinin sesini duyan kız gibi. Sırf kız onu duyduğu için kurtarılabilmişti adam.

Daha sonra ikisinden ayrılmak zorunda kaldım. Televizyonda tanıdıkları aramam gerekiyordu, Kojak'ı, Derrick'i ya da Colombo'yu. Ate'ye telefon edebilir ve şimdi alnımı İskoçya'ya yöneltip yakarılarda bulunduğum için ve Franz'ın bunları duyacağına inandığım için gerçekten deli olduğuma

inandığımı söyleyebilirdim. Bu akşam ve seyahatlerinin geri kalan tüm akşamlarında onları otel odalarında takip etmeseydim, Franz ile aramızdaki hikâye başka türlü gelişir miydi, Franz beni o sonbahar gecesi belki de bir daha dönmemek üzere terk etmez miydi diye bugün bile soruyorum kendime.

Ne var ki onları takip ettim. Giyinirken ve duş alırken, çıplak ya da yarı çıplak otel odasının bir köşesinde dolaşırlarken seyrettim onları. Franz'ın karısının, Franz banyodayken, karın kasları gerilmiş, elini göbek deliğiyle edep yeri arasına koymuş, narsisistçe değil de, bir eteğin kalçalarının üstünde sıkı durup durmayacağını sınamak istermiş gibi düzenleyici bir bakışla aynaya yandan bakışını gözlemledim. Çıplak bedenlerini gördüğümde içimi saran tiksintiyle hep yeniden heyecanlanmak için tekrar tekrar soyunmaya zorladım onları. Kadının, kalça kemiği geniş olanlara özgü bu birbirinden çok ayrık duran uylukları ve tomurcuk halinde solmuş çiçekler gibi küçük göğüsleri vardı. Bedeni ne özellikle güzel ne de özellikle çirkindi ve bendeki bu içgüdüsel tiksintiyi neden uyandırdığını bir türlü anlayamamıştım. Yaşlılığın işaretleri benim bedenime olduğu gibi onun bedenine de sinmişti ve merhameti ve bencilce bir hoşgörüyü hâkim kılmak doğal olurdu. Ancak, beni bu bedene karşı hiddetlendiren, kusurlarından ve başlayan çürümenin izlerinden ziyade, onun insan türüne yabancı özüydü. Bir bedenin dişil olduğunu gösteren her şeye sahipti, göğüsler, bol edep kıllarının düz bir çizgi halinde sona erişi, uyluklar arasındaki, geceleri ben onları seyrederken Franz'ın içine girdiği yapışkan açıklık, bende olan ne varsa o bedende de vardı ve buna rağmen onda kendi cinsiyetimi görmeyi reddediyordum.

Franz'ın kadının üzerinde diz çöküp geceliğini özenle başının üstünden çıkarışını, kadının da buna bir çocuk gibi

izin verişini ilk kez görmek zorunda kaldığımda, benim içime girer gibi kadının içine girmekten onu beni hiçbir hatıramın alıkoyamayacağı, onun açgözlü kamışını içine almak için bacaklarını açanın kim olduğunun fark etmediği, bu edimin artık kaçınılmaz olduğu kesinleştiğinde, son ihaneti, kadınla da tıpkı benimle yaptığı gibi yapmasını bekliyordum. Benimle olduğunda altında yattığı yatak örtüsünü, sanki Franz'mış gibi kucakladım. Uyluklarımın arasına aldım, yüzümü Franz'ın kokusu hâlâ üstünde olan yastığa bastırdım ve solgun bedeninin, inlemeleri de bende bedeni kadar tiksinti uyandıran kadının üzerinde gidip gelişini seyrettim. Elimi cinselliğime bastırmış, Franz'ın sarışın karısının karnını arşınladığı darbeler altında uluya uluya ağlıyordum.

Salı günü Franz Newcastle'dan aradı. Cumartesi günü *fish and chips* mi yediklerini sordum, Franz cumartesi mi yoksa pazar mı *fish and chips* yediklerini artık hatırlamıyordu.

Onunla yatıyor musun, diye sordum.

Hayır, dedi Franz.

Onunla yatıyorsan, hiç olmazsa bana yalan söyleme.

Biz bugün bütün gün Hadrianus Duvarındaydık.

Siz. Siz. Sizin bugün birbirinizle yatıp yatmadığınızı sormuyorum ki.

Her milde küçük bir kale ve her beş yüz metrede bir kule var, dedi Franz.

Franz, dedim, Franz, bu gece yeniden onunla yatmak istiyorsan, beni düşünmek zorunda kalacaksın, ve yapamayacaksın. Lanet olası kamışını kaldıramayacaksın.

Franz sustu. Özür diledim ve hayatım boyunca daha önce hiç böyle bayağı bir cümle kurmadığıma yemin ettim, yanlış hatırlamıyorsam söylediğim şey o tarihte gerçeğe karşılık düşüyordu.

Bir süre Franz'dan piposunun ağızlığında şapırdayan dudaklarının sesinden başka bir ses çıkmadı, daha sonra Hadrianus'un biyografisini yazan adamın duvarı, bu surları, dedi Franz, Romalılarla barbarlar arasındaki sınır olarak tanımladığını söyledi.

Franz, yeniden arayıncaya kadar yarım ya da tam bir İngiliz Sterlini kadar daha sustuk. Ne zaman diye sorduğumda, önümüzdeki günlerde dedi. Sonra telefonu kapattı ve Newcastle kelimesinin ardında kayboldu.

Newcastle upon Tyne, Hadrianus surlarının doğu ucunda yer alıyor, Carlisle en batısında. Aradaki büyük yerleşimler Corbridge, Hexham, Haydon Bridge, Haltwhistle ve Brampton. Seyahat rehberinde Newcastle başlığı altında yedi otel buldum. Telefon numaralarını bir kâğıda yazıp telefonun yanına koydum. Franz'a ne söylemek istediğimi bilmiyordum; sadece onun gözünde bir barbar olduğumu biliyordum. Bir cümlede beni Franz ve karısı gibi uygar Romalıların, karşısında bir duvar örmeleri gereken barbar olarak tanımlamıştı.

Evli çiftin otel odasına uygunsuz bir anda telefonla girme tehlikesi de, Franz'ı yaptığı hata hakkında derhal aydınlatma ve kendisine bir barbar olmadığımı söyleme zorunluluğunu dengeleyemedi.

Konuşmamızdan usanarak, çünkü bana, barbar kadına duyduğu aşktan, bir körlük olarak şimdiden pişmanlık duymaya başladığı için küçük ayaklı sarışın Fräulein Perleberg'i şükranla, uygarlığının yoldaşı olarak görebilmesi düşüncesi, yapmak istediğim şeyin saçmalığını görebilmemi sağlayacak son akıl kırıntısını da aldı başımdan. İlk iki oteli baştan eledim, çok pahalıydılar. Daha önce İngiltere'ye hiç telefon etmemiştim. Telefon sinyalinin tuhaf kuğurdayan çifte sesi, sırdaşlar arasındaki bir selam gibi vaat dolu geldi kulağıma.

Franz'a yakındım. Bir kadın sesi bana bir şeyler söyledi ama tüm öncekilerin anlamının toplanmış göründüğü son iki hece dışında hiçbir şeyi anlamadım: *...help you?*

Excuse me, I want to speak to Mr...[*]

Bu cümleyi, telefon numaralarını yazdığım pusulaya not etmiştim.

Tuşların sessiz tıkırtıları arasında Newcastle'daki otel lobisinin ses kırıntılarına merakla kulak kesildiğim bir aradan sonra, kibar İngilizceyle bir şeyler duyuyordum, müteessir ses tonu dışında "sorry" ve "not" kelimelerinden de Franz'ın yokluğu sonucu çıkıyordu.

Her başarısızlık, Franz'ı arama tutkumu artırdı. O cümlenin söylenmesi gerekiyordu: Ben barbar değilim. Franz'ın ardına saklandığı ulaşılamazlık, benim ait olduğum yegâne kişi olan Franz'ın belirlediği dışlanmışlığım, diğer bütün düşünceleri kovdu ve cehennemsi bir kaybolmuşluk duygusundan başka bir şey bırakmadı.

Annemle babam bir doğum günü kutlamasına gidip de, odamı toplamadığım için ceza olarak beni evde tek başına bıraktıklarında yedi ya da sekiz yaşındaydım. Beni eve kilitlemişlerdi ve bugün bile tutsaklığımdan kurtulmak için pencereden atlayabileceğimden niye korkmadıklarını soruyorum kendime. Üçüncü katta oturuyorduk. Bağırdım, uludum, bedenimi sarsan hıçkırıklardan nerdeyse boğuluyordum. Evin kapısının önüne uzandım ve terk edilmişliğimi mektup aralığından merdiven boşluğuna böğürdüm. Annem babam akşam geç saatte eve geldiklerinde beni kapının arkasında uyur buldular.

[*] (İng.) ... yardımcı olabilir miyim? Şey, Bay... ile görüşmek istiyorum—ç.n.

Sorabildiğim son resepsiyonist de, verdiği bilgiye "sorry" ile başlayınca, telefondan barbar olmadığımı, bunun Newcastle'da bilinmesi gerektiğini, özellikle Almanya'dan gelen bir adamın bunu bilmesi gerektiğini, adamın adının Franz olduğunu böğürdüm. Newcastle'daki resepsiyonist telefonu çoktan kapattığı halde, ben hâlâ böğürüyordum. Sonraki günlerde Hadrianus Duvarı boyunca yer alan bütün şehirlerde Franz'ı aradım. Bir defasında, Haydon Bridge'de buldum onu. Resepsiyondaki kadın, *one moment please,** dedi. Franz ya da karısı ahizeyi almadan önce, bağlantıyı kestim. Yine de bundan sonraki günlerde de seyahat rehberinde yer alan, Haltwhistle ve Brampton'daki tüm otelleri aradım, ama Franz'ı bir daha bulamadım.

Franz'ın dönmeyi planladığı günden iki ya da üç gün önce Ate, köpek kaçırma eylemine katılanları akşam yemeğine davet etti. Ziyaretim onu, o dönemdeki arkadaşlarını aramaya teşvik etmiş ve hiç olmazsa Sieglinde ve Rainer'i bulmuştu. Tuhaf bir biçimde, dedi Ate, bu ikisi de, tıpkı benim gibi içsel ve dışsal bir çözülme durumundaymışlar, Sieglinde durumuna tahammül ediyorken, Rainer kendi durumuna kasten yol açmış. Her halü kârda acayip bir akşam vaat ediyorlarmış.

Ate bize, bir zamanlar bizim için pişirdiğini iddia ettiği bir Rus lahana çorbası ikram etti. Masanın etrafında yuvasına dönmüş yorgun insanlar gibi oturuyorduk ve her birimiz bir diğerinin yüzünde kendi yaşını bulmaya çalışıyordu. Sieglinde, iç kesiminde kas kirişlerinin yanı sıra kalın mavi damarların da belirginleştiği ince kollarıyla çorba kepçesine uzandı. Kocası onu altı ay önce terk ettiğinden beri on beş kilo vermişti, bu hesaba göre kırk iki buçuk kiloydu, bu yüzden bu hari-

* (İng.) Bir dakika lütfen—ç.n.

ka çorbadan mutlaka bir tabak daha içmeliydi. Etin birdenbire azalması Sieglinde'nin derisinde anlamsız kırışıklıklar bıraktığı halde, üzerinde hafifçe asılı duran yaz elbisesi içindeki zayıf figürü, yaşlanmakta olan bir kadından çok ergenlik çağı öncesindeki bir kız çocuğunu andırıyordu. Sieglinde'nin anlattığına göre, günlerden bir gün kocasının gençlik aşkı, on sekiz yaşındayken anne babasıyla birlikte bir gece Hamburg'a kaçan ve daha sonra bir İsveçliyle evlenip o zamandan beri Göteborg yakınında yaşayan bu kadın, şu Renate denen kadın, günlerden bir gün kapılarına gelmiş. Sieglinde önce bunu sadece sevinmek için bir neden olarak görmüş, kocası ile bu Renate daha sık buluşmaya başladıklarında, hatta Renate Berlin'de küçük bir ev kiraladığında bile kuşkulanmamış. Sadece kocasının şu Renate ortaya çıktığından beri, kendisine, Sieglinde'ye nerdeyse unuttuğu bir cinsel tutkuyla yaklaşmasını şaşırtıcı buluyormuş, öyle ki, kocasının sabırsız hararetinde bazen ümitsizlik izleri bulduğuna inansa da, ona, şu Renate'ye teşekkür bile borçluymuş. Bugün, o zamanlar kocasının, Renate'ye duyduğu isteği kendisinde dindirdiğini ya da nakledilmiş bir organ gibi ona aktardığını, oysa tutkusunun şöyle ya da böyle artık onun için geçerli olmadığını biliyormuş tabii ki. Birkaç ay sonra, Sieglinde evliliğinde ağır ve canlandırıcı bir evre yaşadığını algıladığı sırada, kocası Renate'ye olan aşkını bildirmiş, bunun üzerine, ortak yaşamlarında pratik işlere bakan Sieglinde, bu aşk nöbeti dininceye kadar kocasının Renate'nin küçük evine taşınmasının hepsi için en iyisi olacağına karar vermiş.

Anlıyor musunuz, dedi Sieglinde, bunu bir ameliyat gibi çabucak arkamızda bırakmamız gerektiğini düşündüm. Sanki az önce birisi ona iyi bir hikâye anlatmış gibi güldü. Ate ve Rainer de güldüler, bense, her zaman hoşlandığım Sieglinde'nin Fräulein Perleberg'le benzer yönlerini arıyordum.

Kocam, gerçekten de Renate'ye taşınmasının en iyisi olduğunu düşündüğümü mü sordu, ben de, mutlaka oraya taşınmalısın dedim. Bu kadar âşıksan ne yapayım ben seni. Bir de eşyalarını topladım. Sieglinde gülmekten çorbayı boğazına kaçırdı ve yüzünden yaşlar boşanana kadar öksürdü.

Bugün o zamanlar düşündüğüme inandığım şeyi o akşam düşünüp düşünmediğimi bilmiyorum, çünkü bugün bana o zaman düşünmemiş olmam ihtimal dışı geliyor. Ate, elbisesinin ince kumaşı altından küçük kanatlar gibi beliren kürek kemiklerinin arasına can yakıcı düz vuruşlarla vurduğu halde, Sieglinde gülmekten nerdeyse boğuluyordu. Sieglinde'nin boğazından giderek kaybolan bir sesle birkaç kez yirmi dört sayısı çıktı, yirmi dört, yirmi dört ve sonunda nihayet: Yirmi dört yıl, diyebildi; bunun üzerine Ate, "Bu da uzun bir süre," dedi. Sieglinde'nin cesur avutulamazlığı karşısında, çaba gösterdiğim halde içimde bir merhametin neden uyanmadığına kafa yormamış olduğumu tasavvur edemiyorum.

Sieglinde'yi de, o zamanlar Ate'nin mutfağında kavanozlardaki kavurma ve ciğer ezmesini gazete kâğıtlarına sardığı bazı cumartesi günleri geldiği düz, çorak yöreyi de seviyorum. Kavurmayı üstüne kara turp ezmesini kalınca sürüp yerdik. Belki de gerçekten lezzetli buluyorduk bunu, belki de sırf turp ezmesinin acılığının yol açtığı iç çekmeler ve inlemeler uğruna yiyorduk. Dizginsizce iç çekip inliyorduk, herkes kendi mizacına göre, herkes kendi ses tonunda, zevk içinde nefessiz kalışımızla ve gözlerimizin yaşlara boğulmasıyla birbirimize karşılıklı olarak haz veriyorduk. Ate'nin mutfağı doğrudan merdiven boşluğuna bakıyordu. Merdivenden geçerken bizi duyanların hiçbiri, bu sefahat kanonumuzun ardında kavurma ve kara turp ezmesinden oluşan masumane bir eğlencenin bulunduğunu tahmin edemezdi.

Sırf bu kavurma cümbüşleri yüzünden bile Sieglinde'yi hatırlamak her zaman hoşuma gitmiştir, çok belirli bir mum ışığı altında, tekinsiz bir koro müziği eşliğinde Sieglinde'nin körleşmiş kocasının tüm vücuduna yaptığı masajlarla birlikte şu Renate'ye, Sieglinde'nin hatırına lanet okumamak için hiçbir nedenim yoktu. Her halü kârda, Sieglinde'yle, kocasıyla ya da şu Renate'yle ilgili söyleyebilecek herhangi bir şeyim yoktu. Yine de Sieglinde'nin kocasının Sieglinde ile birlikte Hadrianus Duvarına ya da başka bir yere seyahat etmek yerine Renate'nin küçük evine taşınmasını, içimde hoşnutluk, hatta hınç, adaletin çok gecikmiş bir tecellisi olarak duyumsuyordum.

Ate, boktan erkekler falan gibi bir şeyler söylüyordu, ama ne Sieglinde ne de ben ona hak veriyorduk. İkimizin de hâlâ umudu vardı.

Ben daha sonraları da sık sık Sieglinde'yi düşünmek zorunda kaldım. Franz beni terk etmeden önce, birisi onun hikâyesinin nasıl sonuçlandığını anlatmıştı bana. Bunda ölümün bir rolü vardı. Ya kocası ona geri dönmüş ve Renate ölmüştü. Ya da kocası ona dönmemiş ve Sieglinde ölmüştü. Yanlış hatırlamıyorsam kocası ölmemişti, ama belki de ölmüştü.

Daha sonra, Franz ile benim aramızda her şey kesinleştiğinde, onun için böyle bir şeyin gerçekten dilenmesi gerektiğinden emin olmadığım halde Sieglinde'nin kocasının ona geri dönmüş olmasını diledim, çünkü Ate'nin evindeki akşam, çorbalar içildikten ve son kırmızı şarap şişesi de açıldıktan sonra, Sieglinde Pommeranyalı mahcubiyeti içinde, şimdi sadece tek bir şey bildiğini söylemişti: Yirmi yıldır bacağındaki bir egzamadan mustaripti; altı aydan beri, yani kocasıyla birlikte, egzama da ortadan kaybolmuştu, neden acaba?

Sieglinde'nin benden daha iyi bir insan olduğuna inanıyorum. Franz'a duyduğum aşkı, benim onun kocasına duyduğu üzüntüyü yorduğumdan daha az kötüye yormuştu. Hâlâ yaşıyorsa, bugün hâlâ benden iyi bir insandır. Torunlarıyla ve torunlarının çocuklarıyla ilgileniyor veya hâlâ gücü kuvveti yerindeyse, komşuları için alışveriş ediyor ve yemek pişiriyordur; oysa ben kızımı yalnızca belli belirsiz hatırlıyorum ve ara sıra duvarların ardından müzik ve insan sesleri gelmeyecek olsaydı, komşu evde insanların mı yoksa farelerin mi yaşadığını bile bilmeyecektim. Hayatım boyunca, iyi bir insan olamayacak kadar doğaya aşırı kesinlikle inandım. Bir deniz resmine, Claude Lorrain'in elinden çıkmış bile olsa, denizin kendisinden daha büyük bir hayranlık duymayı hiçbir zaman başaramadım, doğanın kendisi de, teknik dehaları bir yana, insanlarla birlikte her zaman eşsiz bir sanat eseri gibi göründü gözüme. En yetenekli istatistikçi bile, doğada benzer bir şey zaten mevcut olmasaydı, *Brachiosaurus*'un iskeletini uyduramazdı. Her şey taklitlerden ibaretti, prizden mikroçipe kadar sadece taklit, tekerlek bile, küre olmasaydı tekerlek de olmazdı.

Bugün bile bir yeri kanayan bir hayvan gördüğümde ve hepimizin içinde aynı sıvının aktığını, hepimizin, doğduğumuz anda göbek bağlarına bağlı olduğumuzu, hepimizin aynı tarzda peydahlandığımızı düşünmek zorunda kaldığımda kimi zaman ürperiyorum. Mikrokozmos kendi başına bir muammadır. Hayvanlığımı hiçbir zaman unutamadım ben. Ne kadar yaşlandıysam, uygarlık da benim için bir avuntu olmaktan bir o kadar uzaklaştı, onu bir o kadar aşağıladığım anlamına gelmiyor bu, ama dişleri döküldükten sonra insanın dişlerini aşağılamayız ya öyle.

Hayvani tarafımızın değeri hakkında Franz'la asla uzlaşamazdım, bunu da tuhaf bulmuştum, çünkü erkekler bana her

zaman kadınlardan daha hayvansı gelmişlerdi, sırf bedenlerinin güçlülüğü ve kürklerini korumaları yüzünden, ama özellikle de daha belirgin olan dürtüsellikleri yüzünden. Franz buna karşı çıkıyordu. Kadınların dürtüselliğinin, doğum sırasında gerçekleştiğini gözlemlemişti. Ayrıca uygarlığın gelişmesinde bu kıllı, ayı gibi güçlü dürtü eylemcilerinin ayva tüylü kadınlardan daha büyük bir payı vardı. Buna karşı söylenecek bir şey yoktu ve belki de Franz'ın neden tüm bu düzenlemeyi benden daha az kuşkulu bulduğunu da açıklıyordu.

Sieglinde, her şeyi ve hayatın her durumunu doğaya dönüştürebilen insanlardandı, kendisini çevreleyen her şeyi Tanrı'nın verdiği bir yaşam gibi ele alabiliyordu. Ağaç dalları ile otlar arasındaki açık havada bir yerde buldukları kaset şeritlerinden yuva yapan kırlangıçlar gibi, ya da evlerde tutulan ve kabuklu ağaç dallarının yokluğunda tırnaklarını bileylemek için mobilyaları kullanan kediler gibi, Sieglinde gibi insanlar da bir kerpiç kulübe ya da bir şato kadar prefabrike bir yeni apartmanı da kendisinin ve yavrusunun yaşayacağı bir mağara olarak görebilirdi. Bir cadde, onlara bir orman patikası kadar doğal görünürdü, derin dondurucudan aldıkları vakumlu paketteki bir parça eti, evlerine az önce yakaladıkları bir av gibi götürürlerdi.

Belki de kırsal alanda yetişmiş olan insanlar daha başka, daha güçlü bir yasaya itaat etmeyi öğreniyorlar, şehir çocukları ise görmeye ve anneleri tarafından pusetlerin içinde sokaklarda itilmeye başladıkları andan itibaren yaşamın değişebilen ve kalıcı olmayan, tamamen insanlar tarafından yapılmış olan, tanrısız olan yönünü görüyorlardı. Ben doğduğumda, savaş vardı; bunu Hansi Petzke'nin ve benim zehirlenmiş sıçanları normal bir oyuncak olarak görmemiz gibi, doğal bir yaşam olarak kabul etmeseydim belki de savaş er-

ken ölümüme kadar devam edecekti. Daha sonra insanların çoğu gibi ben de sıçanlardan korktum. Belki Sieglinde de sıçanlardan korkuyordu.

O cumartesi akşamında, Franz'ın Hadrianus Duvarından dönüşünden iki üç gün önce Ate'nin evinde karşılaşmasaydık, sırf Franz'ın karısına mutluluğunu layık görmediğim için ona mutsuzluğunu layık görmüş olmasaydım, muhtemelen Sieglinde'yi çoktan unutmuş olacaktım.

Neden birini unutup da bir başkasını hatırladığımızı kim bilebilir? O olmasaydı Rainer ile aramdaki o çılgın ittifak muhtemelen gerçekleşemeyeceği ve bunun sonucunda Franz beni belki de terk etmeyeceği için Sieglinde'yi çok iyi hatırlıyor olmam da mümkündür.

Rainer, Ate'deki buluşmadan birkaç hafta önce, on beş yıllık bir evlilikten sonra Bad Homburg'ta yaşadıkları evden ayrılmış, Berlin'e geri dönmüştü; söylediğine göre bunun özel bir nedeni yoktu, belki de tuhaf dönemin sona ermesine kadar, karısı Anke'yi, onu tanıdığında Berlin'in batı kesiminde üniversitede okuyan ve kendisini duvarın ardındaki tutsaklıktan kurtaran, doğuştan Düsseldorf'lu bu kadını hiçbir zaman terk etmeye hakkı olmadığına inanmıştı. Anke'nin görevlendirdiği ve parasını büyükannesinden kalan mirasla ödediği, kaçanlara yardım eden bir örgüt Rainer'i bir Mercedes'in bagajında transit yük olarak Berlin'den Hamburg'a taşımıştı, Anke Rainer'i orada, bir arkadaşının evinde, şişelerce buz gibi şarapla ve büyük bir kutu Çingene pavuryasıyla bekliyordu. Bir doğum günü kutlamasında tanışmışlar ve biribirlerine âşık olmuşlardı. Rainer, söylediğine göre, ilk başta çok belirsiz olan bir kaçış umudunun bile aşkının şiddetini büyük ölçüde etkilediği hissine kapılmıştı sonradan. En azından yalnızca Anke'ye özgü olan, Rainer'in de-

yişiyle onu Doğu'dan dışarı çıkarma yeteneği, Anke'nin kendisine diğerlerinden daha güzel görünmesine neden olmuştu, sesi daha vaatkâr, hareketleri daha kışkırtıcıydı.

Daha sonra, başlangıçtaki tutku daha ziyade kardeşçe bir eğilime dönüştüğünde, Rainer içinde zaman zaman boy gösteren Anke'den ayrılma arzusunu, duyduğu şükran yüzünden ve Anke'ye esasen kendisini kurtarma potansiyeli yüzünden âşık olduğu kuşkusunun doğru olması durumunda, günahı da düşünerek yasaklamıştı. Ta ki tuhaf dönemin sona erdiği güne kadar. O zamandan beri, demişti Rainer, onsuz da özgürdüm, bu dönemde ona artık hiçbir şey borçlu değildim. Şimdi özgürüm.

Peki ya Anke, diye sordu Ate.

Evet, Anke, dedi Rainer. Önündeki boş çorba tabağına bakan Sieglinde'ye güvensiz bir bakışla baktı, sonra gözlerini bana çevirdi ve aradığı onayı buldu. Mutluluklar, dedim ben.

Her hikâye benim hikâyemdi; Anke ve Rainer de, Franz ve ufak tefek sarışın karısı gibi haksız yere varlığını sürdüren birer *Homunculus*'tular. Anke, kendisi için öngörülmemiş bir adamı bir hileyle kaçırmıştı. Nasıl ki çılgın gangsterler onunla benim aramıza bir duvar ördükleri için Franz'la buluşamadıysam, çevremde bir yerde bir kadının da Anke onu elinden çaldığı için, büyükannesinin mirasıyla satın aldığı için, Rainer'siz yaşaması gerekiyordu. Şimdi Anke mutsuz ise, bunun tek nedeni onlarca yıl boyunca çalıntı bir mutlulukla yaşadığı içindi. Bu konuda böyle düşünmüştüm o zamanlar.

Rainer beni arabasıyla eve bıraktı. Bir reklam ya da müzik ya da seyahat ajansında çalışıyordu ve belli ki, gereksiz yere pahalı otomobillere harcayacak kadar iyi para kazanıyordu. Sanki spor yapıyormuş ya da hiç olmazsa jogging yapıyormuş gibi görünüyordu.

Parsifal'i nasıl kaçırdığımızı hatırlayıp hatırlamadığını sordum Rainer'e.

Bagajdaki kaçışının dışında, hayatındaki en çılgın olayın, Parsifal'in kaçırılması olduğunu söyledi, yazık ki sonuca ulaşılmamıştı.

Rainer'e Dr. Hans-Kurt Weiher'in ölümünden söz ettiğimi sanmıyorum.

Şimdi olsa köpek kaçırır mıydın, diye sordu.

Şu sıralar yine yapabilirim, dedim.

Kollwitz Meydanında, bizden başka otuzunu aşmış insan göremediğim bir meyhanede, bir kadeh şarap daha içtik. Daima benim evimde baş başa kaldığımız için yanında kendimi hiçbir zaman yaşlı hissetmediğim Franz'ı düşündüm. Franz'la geçirdiğim bütün o zamanı düşündüm. Rainer'in yanında meyhanede otururken Franz'ın tenini düşündüm, özel bir sıcaklığı vardı bu tenin veya bana dokunur dokunmaz beni sessiz bir mutluluk durumuna sokan tarif edilmez başka bir özelliği vardı. Yeni doğan kızım, vücut sıcaklığındaki suyun içine sokulduğunda hemen kesmişti ağlamayı, sonra da yarı açık gözleriyle sessizce ve doğaüstü bir memnuniyetle bakmıştı dünyaya. Annesinin dölyatağındaki suyun içinde geçirdiği güvenli dönemin hatırası olmalıydı bunun nedeni. Franz'ın sarılmasıyla neyi hatırlayabiliyordum, bilmiyorum, belki de cenneti.

Saat gecenin biriydi, Carlisle'da ya da Brampton'da, Franz'ın şimdi karısının yanında yatakta yattığı yerde, saat on ikiydi. Franz çıplaktı, bir kolunu uyuyan karısının üstüne atmıştı. İki ya da üç saat önce onu iki kolunun arasına almış olmalıydı, gözlerini, ağzını küçük göğüslerini öpmüş ve sonra belki de hızla beni düşünerek, dizleriyle karısının bacaklarını açmıştı. Rainer'e benimle gelmek isteyip istemedi-

ğini sordum. Aslında pek tanımadığım bir adamla kolayca yatmayacak kadar yaşlı hissetmem gerekirdi kendimi, hiç olmazsa adamın beni yaşlı bulmasından korkmam gerekirdi. Yine de, Rainer ve ben, henüz gençken birlikte bir köpeği kaçırmıştık ve elbette daha belirleyici olanı, bu akşam mutluluğu saygısızca arayanlar olarak ittifak kurmuştuk. Rainer'in Anke'yi terk etmesini haklı bulmuştum ve o bunun nedenini biliyordu. Rainer'in Franz olmadığından başka bir şey hissedemezdim ve onu zevkle kucaklayışım, yalnızca Franz karısının yanında yatarken, çıplak bir adamın altında yaptığım şeydi, aslında Franz'ın bana her akşam yaptığı şeydi nihayetinde. Franz'a bu akşamı nasıl anlatacağımı tasavvur ettim.

* * *

Newcastle'dan ettiği telefondan sonra, Franz bir daha aramadı. Evden artık hiç ayrılmıyor gibiydim. Muhtemelen iznimi kullanıyordum ya da hastalık izni almıştım, saatlerce telefonun yanında oturuyor ve bekliyordum.

Ne kadar uzun süre beklediysem, Franz'ın bu ölçülü adımlarla, hız alan ve doğru sıçrama noktasını kaçırmaması gereken bir yüksek atlamacı gibi kapımdan içeri girmesinin nasıl olacağını ne kadar sık tasavvur ettiysem, onun geri döneceğine de bir o kadar az inanıyordum, oysa onu beklemekten başka bir şey, başka hiçbir şey yapıyor değildim.

Franz'ın geri dönüşünü bildirdiği pazar günü yataktan çıkmadım. O gün bana öyle çok tehlike içeriyor görünüyordu ki, bunlarla ancak yatarak, deyim yerindeyse mücadele etmeden boyun eğerek ve kuştüylerine sarınarak maruz kalmaya cesaret etmiştim. Yeniden görüşmekten de en az yeniden görüşememek kadar korkuyordum. Bir şeylerin bittiği-

ni, yalnızca bittiğinin kanıtlanması gerektiğini biliyordum. Bunu biliyordum, yalnızca bilmek istemiyordum. Newcastle ve Haydon Bridge'deki, Brampton ve Carlisle'daki bu geceler boyunca çok şey görmüştüm.

Ate'yi aradım ya da Ate beni aradı ve benim hakkında düşündüğünü ve bu adamdan ne beklersem bekleyeyim elde edemeyeceğimi, çünkü insanın bu dünyada hiçbir şeyden ve hiç kimseden hiçbir şey elde edemediğini, bu yüzden benim de Franz'dan bir şey elde edemeyeceğimi bana söylemek istediğini söyledi.

Halbuki yirmi ya da otuz yıl önce yatağının üstüne, artık tekme yemek istemediğini yazdığı bir not bırakarak kendini asan Ate ne biliyordu ki?

Ate'nin bu dünyada elde edilemeyeceğini iddia ettiği şey gerçekten de elde edilebiliyorduysa, o zaman Ate sırf birkaç tekmeden kurtulmak için bundan vazgeçmişti.

Sustum. Ate'den telefonun izole ettiği ve iğrenç bir biçimde yüksek çıkan bir çiğneme sesinden başka bir ses gelmiyor, bu da beni öfkelendiriyordu.

Ne yiyorsun?

Bir parça tavuk...

Bir parça tavuk yiyip de bu sırada bana aşkın gülünçlükleri hakkında ders vermeyi iğrenç bulmuyor musun?

Ben gülünçlüklerden söz etmedim.

Ama kastettin, büyük bir aşk için kalın bir deri ve gençlik zarafetinin gerektiğini ve aşk genleri bize yalnızca türün devamını sağlamak amacıyla verildiği için benim gibi yaşlı cadalozların kendine hâkim olmasının daha iyi olacağını ve benim durumumda ancak halüsinasyon misali bir anının söz konusu olabileceğini kastediyorsun. Sonra böyle birisine âşık olan bir adamın sapık olması ya da miras avcısı olması

gerektiğini, ama benim durumumda böyle bir şeyin söz konusu olamayacağını, çünkü bana kalacak bir miras olmadığını söylüyorsun. Bu senin fikrin.

Ate güldü. Bunu sen söylüyorsun, başkalarının böyle düşündüğünü düşünüyorsun.

Kimi zaman, dedim.

İnsanları gönüllü köleliğe iten dürtünün ne olduğunu soruyorum kendime. Belki de özgürlükten korkuyorsun.

Ate, dedim, yalnızca Penthesilea yok, Heilbronn'un alçakgönüllü ama bir o kadar da dikkafalı Kätchen'i da var. Sonunda aynı kapıya çıkıyor: "... seni kazanmak veya bu dünyadan göçmek."

Bu cümleyi senden biliyorum.

Ben de diyorum ki sana, hiçbir şey kazanamazsın.

Ya sen, sen ne kazanıyorsun?

Hiç olmazsa aklımı kaybetmiyorum.

Delilerle ve âşıklarla tartışmamalı.

Kim söylüyor bunu?

Bir Rus atasözü. Ayrıca ben Franz'ı bekliyorum.

Ate, aşkın açıkça bir inanç meselesi, bir tür dinsel kuruntu olduğunu söyledi, ben de aşkın içimizdeki son tabiat kalıntısı olduğunu ve insanların kurduğu tüm düzenin sadece bunu evcilleştirmek için var olduğunu söyledim. Franz'ı sevdiğimden beri, dedim Ate'ye, neden yaşadığımı ve neden bir gün ölmek zorunda olduğumu her gün sormam gerekmiyor kendime.

Sadece yaşlanmaktan korkuyorsun, dedi Ate.

Konuşmamızın nasıl sona erdiğini hatırlayamıyorum. Muhtemelen, ben Franz'ı beklediğim için ve telefonun meşgul kalmasını istemediğim için konuşmayı yarıda kesmiştik. Ate'nin, aşkın bir inanç meselesi olduğu iddiası, beni sık sık meşgul etti. Belki Ate haklıydı, doğallığımıza ilişkin her tür-

lü kabul de bir inanç meselesiydi. Tabiatın insanlar üzerindeki gücünü yadsıyanların da, kendi arzusundan ve inançsızlık kılığında ortaya çıkan bir inançtan başka sunacak şeyleri yoktur.

Franz öğleden sonra saat üçte, mümkün gördüğümden bir saat önce aradı. O zamana kadar, aşırı sıcağa rağmen yatakta kuştüylerine sarınmış bir halde kalmıştım ve hep aynı kurtarıcı on saniyeyi sonsuz kere art arda yaşamıştım: koridor, kapı, Franz, Franz'ın kolları, ağzı, bu ten. Yine en baştan, koridor boyunca, kapıya, Franz'ın eve doğru bu defa telaşlı adımları, Franz'ın kolları, yaz sıcağını ıslak ıslak yayan teni. Bundan sonraki görüntüleri aradım, Franz ve ben masada, Franz gitarıyla, Franz ve ben etobur bitkilerin arasında; ya da cümleleri aradım, cümleler konuşacaktık, en azından kelimeler. Bunun yerine tekrar tekrar sadece koridor, kapı, Franz, ten. Daha ötesini bilmiyordum.

Saat dörde doğru geldi. Yüzlerce defa, kendimi koridordan kapıya uçar gibi giderken görmüştüm. Şimdi öyle yavaş yürüyordum ki, sanki hiç gitmek istemiyordum. Franz çiçekleri sarıldıkları kâğıttan çıkardı, mavi süsen ve papatya. Tatilden dönen birine benziyordu, bronzlaşmış, rahatlamıştı. Gülmesi beni incitti. Franz sanki beni iki haftalık bir işkenceye maruz bırakan, başka bir kadınla gönüllü olarak Hadrianus Duvarına gitmek ve her gece başka zaman bana yaptığı gibi onun içine gömülmek, onun içine dalmak için beni Berlin'de terk eden, benim bir barbar olduğumu söyleyen ve bundan sonra bir daha aramayan kendisi değilmiş gibi gülüyordu. Şimdi benim kurtarıcımmış gibi gülüyordu.

Çiçekleri suya koydum. Franz daha önce saplarını kesmem için diretti. Şarap ve kadeh getirdim. Birbirimize sarılmadık. Franz'a nasıl olduğunu sormam durumunda, bu soruma ve-

receği yanıta nasıl tavır alacağımı sordum kendime. Durumun çelişkili oluşunun hakkını vermeye çalışacaktı; yani belki, şimdi yeniden iyiyim diyecek, ben de bundan, daha önce, bensiz kötü olduğu sonucunu çıkaracaktım. Ya da iyi olacağımı düşünmüştüm, diyecekti ki bu da, benimle buluşacağına sevindiği ama benim onu suçlayarak kendimi geri çekmem karşısında, sevincinin onaylanmadığını gördüğü anlamına gelirdi. İlk yanıtın bir yalan olduğunu düşünecektim, çünkü Franz seyahatini yarıda kesmemişti, çünkü beni her gün aramamıştı ya da bana her gün yazmamıştı, çünkü benim gibi solgun ve eziyet çekmiş gibi değil sağlıklı ve gevşemiş görünüyordu, çünkü bu gezi hakkında çok şey biliyordum. İkinci yanıt ise beni öfkelendirecekti, çünkü bu kötü atmosferden beni sorumlu tutuyordu. Belki de, güzel bir seyahat olduğunu söyleyecek ve bana Edinburgh'dan, Newcastle üzerinden Carlisle'a giden, çok iyi bildiğim yolu tarif etmek isteyecekti. Benim tahammül edeceğim bir yanıt yoktu. Franz bir pipo doldurdu ve soluğuyla küçük, çaresiz sesler çıkardı. Muhtemelen o da basit soruların beklenmedik rizikosunu hesaplıyordu. Nasılsın? Kötü. Neden, diye sorması gerekecekti sonra.

Franz'ın eşyalarını bile boşaltmadığını ve beylik bir bahaneyle hemen bana geldiğini söylemesine kadar uzunca bir süre konuşmadık.

Franz'ın bu cümleyi, kendimi yukarı çekebileceğim bir halat gibi derinlere attığını anladığım halde, bu cümlenin de telaffuz edilmemesi gerektiği ortaya çıktı. Bana gelmek için bir yalan söylemek gerektiğine ve bu yalan üzerinde hak sahibi olan birisinin varlığına zor tahammül ederdim. Ancak, Franz'ın yalan söylemedeki becerisine hayran kalarak, onun o ufak tefek sarışın kadına ait olduğunu kabul etmemin gerekiyor oluşu münasebetsizlikti.

O senin bavullarını bu arada boşaltmıştır, dedim, bunun üzerine Franz ayağa kalktı, bana beyaz gri bir bakışla bakarak ceketini bir omzuna attı ve kapıya doğru yürüdü. Ancak bundan sonra birbirimize sarıldık.

Her ayrılma denemesinden önce boğazı daha da çok sıkan bir düğüm gibi bir suskunluğun içine ilk defa düşüyorduk. Tehlikeyi sezmiş, buna rağmen kendim hızlandırmıştım. Burada oturduğumdan beri, elli ya da on beş yıldan beri, tekrar tekrar sordum kendime, Franz'ın Hadrianus Duvarına çıktığı yolculuğu neden yağmurlu bir yaz mevsimi gibi, bir hastalık gibi ya da başka herhangi bir sevilmeyen durum gibi kabullenemedim diye. Ya da geceleri saat yarımda benim yatağımdan, başka bir yatakta başka bir kadının yanında yatmak üzere kalkmasını daha önce nasıl kabullendim diye. Belki bu seyahat olmasaydı her şey yine aynen böyle olacaktı, belki de katıksız şükran duyma dönemi bitmişti. Her halü kârda, aradan geçen dönemde bu durumu böyle açıkladım kendime. Bir insan bizi değiştirmeyi başarabilir. Arzuladığımız hatta içimizde sarsılmadan ya da uyanmadan gizli durduklarını bildiğimiz özellikler, âşık olduğumuz saniye, onlarla birlikte yaşamaya alışkın olduğumuz öteki özellikleri kovarlar. Bir daha kendimizi tanıyamayız. Daha güzel, daha uysal, daha bilge oluruz. Kibirimizden ve fesatlığımızdan kurtuluruz. En kötü düşmanımıza boyun eğecek durumdayızdır. Her ağacı, her caddeyi, her dakikayı mutluluğumuzla ışıtırız ve onların o zamana kadar keşfedilmemiş güzelliklerine şaşırırız. Kendimizi gökyüzüyle, yağmurla, rüzgârla bir hissederiz. Nihayet bu dünyaya aidizdir ve nihayet artık bu dünyaya ait değilizdir. Franz'la karşılaşmamdan sonra bir şiir haftalarca kalbim gibi attı içimde: "Sanki gökyüzü sessizce öpmüştü yeryüzünü/ şimdi çiçeklerin pırıltısında onu düşlesin diye./ Benim ruhum

da iyice açtı kanatlarını/ uçtu geniş topraklar üstünden, evine uçarcasına." Bir büyüyle bizi şimdi olduğumuz ve zaten hep olmak istediğimiz şey haline getiren insana şükran borçluyuz, o kadar şükran borçluyuz ki onu, feragat etmemiz gereken şeyden mahrum bırakmak istemeyiz. Ona kayıtsız şartsız hizmet etmek isteriz. Hayatımızı bizde gerçekleştirdiği mucizeye adarız. Bizi dönüştürebilenin neden o olduğunu sormayız. Odur o. Bize hedefini sonradan vahyettiği için hayatımızı yeniden yazarız: İçimizde hissettiğimiz şeyi tanrısal bulduğumuz için, gizliden gizliye yaratıcımız olarak adlandırdığımız kişiyle karşılaşma anımızı ve yılların akışı içinde aşk hakkında düşünebileceğimiz her şeyi düşündükten sonra, bunun, hissedebileceğimiz en hakikatli duygu olduğuna inanıyorum.

Bir şey olup bitinceye kadar; küçük, iddiasız ama bizi korkutmaya ve korumasızlığımızı tanımamıza yetecek bir şey. Açıklanamaz bir gecikme, gerçekleşmeyen bir telefon, tesadüfen bulunan bir resim. Korku dönemi başlar böylece. İhanete uğradığımıza inandığımız bir saat, en korktuğumuz durumun içinde bulunduğumuzu kavramamıza yeter de artar bile. Birisi kurşunkalem kadar ince bir doruğun üstünde ayak parmaklarının ucuyla, hemen hemen yerle hiç teması olmadan duruyor, elleriyle gökyüzünü tırmalıyordur ve en küçük bir esinti bile onu uçuruma itebilir. Bir diğeri katedral kadar yüksek bir yüzme havuzunun kaygan fayansları üzerinde yürümeye ve görünmez seyircilerin çınlayan kahkahaları eşliğinde her adımda düşmeye mahkûmdur. Ben de yüz tane kilitli kapısı olan yuvarlak bir mekânın içinde buldum kendimi. Herkese kendi kâbusu verilir. Kendimizi teslim etmişizdir.

Oysa sevgili gelir, geç gelir, ama gelir. Gerçekleşmeyen telefon, arızalı bir telefonla açıklanır, tesadüfen bulunan bir resmin önemsiz olduğu ortaya çıkar. Korktuğumuz şey başı-

mıza gelmemiştir, ama başımıza gelebilecek olduğu kuşkusu bizi bir daha terk etmez. Franz bana seyahate çıkması gerektiğini söylediğinde, bu kehanet gerçekleşmişti.

Ancak, Franz'ın geri dönmeyeceğini bildiğimden beri, bir daha müteşekkir olamamıştım. O zamandan beri yine tercih hakkına sahiptim. Tüm bu yıllarda, burada evimde oturup Franz'ı sevmekten başka bir şey istemedim. Franz için ağladıysam da, bunun için aylar, hatta belki yıllar harcadıysam da, bu benim özgür seçimimdi.

* * *

Franz derisi uçuk renkli bir hayvan gibi yatıyor etobur bitkilerin arasında. Tenini okşadığımda, kendi kendimi okşuyormuş gibi hissediyorum onu. Kimi zaman Franz ile kendim arasında bir ayrım yapamıyorum.

Ben bir barbar mıyım?
Bilmiyorum, belki, diyor Franz.
Romalı olmayanların hepsi barbar mı?
Romalılara göre, Romalı olmayanların hepsi barbardır.
Peki, sen bir Romalı mısın?
Evet, elbette.
Peki, ben değil miyim?
Bilmiyorum, belki yarı Romalısındır.

Franz, Romalılığın babadan mı yoksa anneden mi geçtiğini bilmiyor, ama bir Romalı olmak için bir Romalı gibi olmanın yettiğini söylüyor.

Birkaç saatliğine kendimizi bedenlerimizin muamması içinde tamamen kaybedebilmiştik. Karşılıklı olarak birbiri-

mizin biricikliğinin teminatını verdik ve Franz gençlik aşkı dışında hiçbir kadını, ama belki onu bile, benim kadar sevmediğini söyledi; ben de Franz'a onsuz yaşamak istemediğimi söyledim ve Franz, ağza alınamaz olan tüm bu müptezellikleri utanmazca telaffuz etmemizin ve üstelik de bunlara inanmamızın harika olduğunu söyledi. Franz'ın alt kaburga kemiği ucuyla kalça kemiği arasındaki çukuru, onun bir kız gibi narin olduğu o yeri öptüm ve Franz'ın gözünde neden bir barbar olduğumu öğrenmek istedim.

Yaşamları o tuhaf döneme maruz kalmış olan insanlar ile birdenbire beraber yaşamaya başladıkları öteki bütün insanlar arasındaki kültürel farklar, bu iki grup arasında yaygın olan anlayışsızlık için genel bir açıklama oluşturmasaydı, Franz'ın İmparator Hadrianus'un biyografisini yazan adam hakkında söyledikleri herhalde beni daha az etkilerdi. O tuhaf dönemi yaşamamış olanlar, o dönemi genellikle ötekilerin içine düştükleri ve bu yüzden dünyanın ilerleyişini onlarca yıl kaçırdıkları bir zaman boşluğuna benzer bir şey olarak tasavvur ediyorlar. Bense böyle bir lafı, müzemin cam çatısı altındaki muazzam dostum sayesinde özellikle ciddiye alamazdım, üstelik hangi gruba ait olunduğuna bağlı olarak övünülen ya da utanılan farklılıklar, lafını bile etmeye değmeyecek kadar küçüktüler.

Her halü kârda kasabalılarla büyük şehirliler arasındaki farklardan daha büyük değil, sadece daha alışılmadıktılar ve Franz ile benim aramdaki her türlü farklılık da, benim tuhaf dönemdeki yaşamıma dayandığı gibi, onun kasabalı kökenine dayanıyor olabilirdi. Buna rağmen Franz'ın kendisi de, bende kilise şarkılarının bilgisinden daha fazla şeyin eksik olduğuna inanıyordu. Nasıl ki Franz, kendisine Stalin ilahisini söylediğimde, benim sürekli ihanetimden kuşkulandıysa,

evliliğimi sessiz sedasız, dikkat çekmeyen bir biçimde sona erdirişimin ardında özellikle tuhaf dönem boyunca Hıristiyan ahlakının bozulmasını görmek istemişti. Franz'a olan sadakatimin değil, kocama olan sadakatsizliğimin önemi vardı.

Franz'ın Hadrianus Duvarına seyahatinden sonraki dönemi hatırlamayı sevmiyorum, beni çok yoruyor. Şimdi de yoruluyorum. Genellikle tam burada sekiyorum ve yeniden başlangıcı düşünmeyi seviyorum. Bu yüzden hatıralarımın bu bölümü düzensizdir ve pek tam değildir, birçok şeyi daha olduğu anda unuttum ya da hemen sonrasında. Hafızamda tek bir görüntü dışında hiçbir şeyin kalmadığı günler var. Franz kırmızı bir tuğla duvara yaslanıyor, açık yakalı koyu mavi bir gömlek giymiş, bir perçem sağ kulağının üstünden bir kalem gibi sarkıyor. Franz bana bakıyor, güneşe karşı gözleri yarı kapalı, işaretparmağını uzatmış yukarıyı gösteriyor. Bana bir bulutu mu yoksa bir kilise kulesinin alınlık penceresini mi göstermek istediğini bile artık hatırlamıyorum, sadece böyle durduğunu ve günlerden pazar olduğunu biliyorum. Herhalde daha sonra tartışmıştık. Evet, yoruluyorum, ama bu defa keyifli.

Franz'ın dönüşünden sonraki olayların kronolojisini ne tekrarlayabilirim ne de bunun bir önemi var; evimizin, içindeki eşyalarla birlikte yanması kadar bile önemi yok, önemli olan mobilyaların, resimlerin, kitapların ve yaşamımızın cisimleştiği öteki şeylerin hangi sırayla küle dönüştükleridir. Aslında hiçbir şey değişmemişti. Franz beni haftada iki kez hatta çoğu zaman üç kez ziyaret ediyordu ve Franz'ın zarkanatlılar bölümünden sorumlu olduğu müzemizin yeniden düzenlenmesi hâlâ tamamlanmadığı için, pazar günü buluşmaları bile Franz'ın karısında kuşku uyandırmadan açıklanabiliyordu. Yine de bana böyle beklenmedik ve muazzam bir biçimde çarpan mutluluk, benzer bir mutsuzluğa dönüş-

müştü. Franz'ın bundan yirmi ya da yirmi beş yıl önce karısıyla birlikte seyahate çıkmasından bu yana, ama özellikle onun karısına baktığı geçici, zarif gülümseyişi gördüğümden bu yana, beni sevdiğinden kuşkulandım. Sürekli sevgisini ikrar etmesini istiyordum, ama bunlar da beni Franz'ın onları telaffuz etmek için ihtiyaç duyduğu süreden daha fazla sakinleştirmiyordu. Beni sevdiğine az önce yemin etmiş olsa bile, birkaç dakika sonra yeniden işitmek istiyordum. Herhalde o zamanlar birbirimize saatlerce tekrar tekrar aynı cümleyi söylememizi normal bir eğlence olarak görmüştüm. Ya da daha da kötüsü, Franz'ın aşk cümlelerine, alaycı, onu yalancılıkla suçlayan bir gülüşle veya "demek öyle" diyerek yanıt veriyordum.

Beni bir daha terk edememeliydi. Artık her gece ufak tefek sarışın kadının yanında yatamamalıydı, hatta adeta artık tek bir canlı bitki gibi iç içe geçmiş olsak bile, onun elleri hâlâ benim saçıma ve terime yapışmışken, hâlâ o aynı yabanıl sıcaklık ve sperm kokusunu yayıyorken bile. Benim kocamı terk ettiğim gibi, ya da kocamın, artık terk edebileceği birisi olmadığı için dikkati çekmeden hayatımdan çıkıp gitmesi gibi, o kadını terk etmek zorunda kalmalıydı.

Artık hiç uyuyamıyordum. Kadının çıplaklığı, açılmış uylukları, açık cinselliği beni takip ediyordu.

Ate bana deli gözüyle bakıyordu. Nihayetinde Franz genç bir adam değildi ve nereden bakılırsa bakılsın, onun böyle sefahat içinde çifte bir cinsel yaşamı sürdürebileceğine inanmıyordu.

Adamın en iyi yanları sende, dedi Ate, seni seviyor, seni arzuluyor, senin hoşuna gitmek istiyor, geri kalanını niye istiyorsun? Mutlaka onun gömleklerini ütülemek, onun asık suratını çekmek, onun önemini takdir etmek ve işyerindeki

şefine yemek pişirmek mi istiyorsun? Dua et ki bunları başka birisi yapıyor. Onun yanında uyuyor ama seninle yatıyor.

Ben onunla yaşamak istiyorum, dedim Ate'ye.

Ben seninle yaşamak istiyorum, diyorum Franz'a da. Evet, güzel olurdu, diyor Franz sonra, ya da, bunu ben de istiyorum diyor, bu sırada turnabalığı grisi gözlerinin üstünden bir fanilik rüzgârı esiyor, bu dünyada benim ya da Franz'ın istediklerinin olmadığını söylüyor bu işaret.

Franz babasız büyümüştü. Bizim kuşağın çocuklarının çoğu babasız büyümüşlerdi ve bir babası olan ben, kaderime şükran duyuyordum.

Franz'ın babasızlığı ölümle kutsanmış değildi, hayatta kalmanın kusurunu haizdi. Savaşa kadar Ulm'da bir lisede Yunanca ve Latince öğretmenliği yapan Franz'ın babasını, ailesi Stalingrad'da bir toplu mezarda ya da bir Sibirya toplama kampında değil, Almanca ve Fransızca öğretmeni Lucie Winkler'in kollarında kaybetmişti; Franz'ın babası kısa bir süre İngilizlere tutsak olduktan sonra bu kadının evine taşınmış ve daha sonra onunla evlenmişti. O zamana kadar muhafazakâr bir kafa yapısına sahip ciddi bir adam olarak kabul edilen bu adamdan, böyle bir rezaleti, Franz'ın annesinin deyişiyle böyle bir cinayeti kimse beklemezdi. Boşanma sırasında, yoldaşlarının kolayca parça parça olan bedenlerinin karşısında, hayvanca ölümlerin ve sürekli kendi ölümünü bekleyişin ortasında, bir yaşam görüntüsüne tutunmak zorunda kaldığını ve bu görüntünün de içinde kendi karısının ve kendisini de dehşete düşürerek çocuklarının görüntüsü olarak değil genç meslektaşı Lucie Winkler'in görüntüsü olarak doğduğunu anlattığı söyleniyordu. O zamandan beri bu meslektaşına mektup yazmış ve kadın da ona karşılık vermişti, kendisi de bu savaştan sağ çıkarsa yaşama vizyonu-

nun peşinden gideceğine yemin etmişti. Karısına ve çocuklarına karşı büyük bir suçluluk duyuyordu, ama onları altı yıl boyunca hemen her gün milim milim kaybederken, onlar için artık hiçbir şey yapmamıştı.

Oysa, Franz bunun doğru olmadığını söylüyordu. O zamanlar annesinin başına, pek paylaşılmayan bir talihsizlik gelmişti. Dayakçı, sarhoş bir kocadan dul kalmış olsaydı bile, ölü kocasına hak ettiği gibi yas tutarak evlilikte çektiği eziyeti sonradan yok sayabilirdi. Oysa kocası geri dönmüş ama kendisine dönmemiş bir kadındı; barış zamanlarından kalma dünyevi bir talihsizliği yaşayan bir kadın, ne kocaları dönmüş olan mutlu kadınlara dahildi ne de yas tutan savaş dullarına.

Franz'ın annesi bir eczacıda tezgâhtar olarak iş buldu. Artık baba hakkında konuşmak yasaktı. Küçük bir miras annenin ve üç çocuğun mütevazı bir burjuva refahı içinde yaşamalarını garantiliyordu, Franz'ın üniversite öğrenimi ve kızların piyano dersleri de bu refah kapsamındaydı.

Üç çocuğun en küçüğü olan Franz, babasına öyle benziyordu ki, uzun süre görmemiş olan akrabaları utanarak bakışlarını ondan çeviriyor ve kendi kendilerine gizlice bir şeyler fısıldıyor ya da tevekkül içinde iç çekiyorlardı. Annesi, kendisini yalnızca mutsuzluğa değil, o zamandan beri bütün erkekleri aşağılamasına neden olan aleni bir rezalete de maruz bırakan adamın kopyasının büyüyüşünü izliyor, bundan böyle kendi oğlunun da sorumluluğunu unutan bir hain olmamasını endişe içinde kolluyordu. Kızlar her erkeğin karşısında her şeyden önce güvensizlik duymaları gerektiğini öğrenirlerken, Franz babasının suçuyla terbiye ediliyordu: Baban gibi olma.

Üçü birden beni gözetlediler, diyordu Franz. İçlerinden birisi sadakatsiz kocalar hakkında bir hikâye duyduğunda,

bu hikâye sofrada tehditkâr bir tavırla anlatılırdı. Çoğu zaman adam sonra iktidarsızlıkla ya da hastalıkla mahvolur ya da yeni kadın da ölür veya sakat bir çocuk doğardı. Bunda hayır yok, derdi annem her zaman ve bu sırada yalnızca bana bakardı.

Kocası geriye kendisine dönmediğinde, Franz'ın annesi otuz beş yaşındaydı. Franz'ın bildiğini sandığı gibi, fırsatlar çıktığı halde, yeniden evlenmemişti. Kocasını suçundan azade etmek istemiyordu, demişti Franz. Adam birkaç sokak ötede oturuyordu ve karısının, onu soktuğu sefil durumdan kurtulduğuna hiçbir zaman inanmamalıydı.

Franz babasını ilk kez ziyaret ettiğinde, yetişkin biriydi.

O zamanlar, benim şimdiki yaşımdaydı, galiba bana da benziyordu. Aslında hoşuma gidiyordu, yine de onu bağışlamamıştım. Çocuklarıyla ilgilenmek istemiş, ama annem bunu istememiş, o da annemin isteğine saygı duymuştu. Belki de benim yüzüme bakmamak için, piposunu dolduruşunu bugün bile hatırlıyorum. Birkaç gün sonra ben de ilk pipomu satın aldım. Lucie Winkler bize çay getirdi. Elini omzuma koydu, oldukça büyük, sağlam bir eldi, hiç olmazsa çocuklardan birisi geldiği için mutlu olduğunu söyledi. Gülüyordu ve gözlerinde yaşlar vardı; aynı zamanda hem gülüp hem ağlayabilmesi hoşuma gitti.

Franz, üniversitede okumak için Tübingen'e gitmiş ve artık sadece hafta sonlarında Ulm'a geliyormuş. Babası altmışıncı doğum gününden kısa bir süre önce kalp sektesinden gitmişti.

Ona, kararından pişman olup olmadığını da sormak isterdim, dedi Franz.

Hayatta aşktan başka hiçbir şey kaçırılamaz, dedim ben de.

O zaman annem her şeyi kaçırmış, dedi Franz, sonunda katı ve fesat birisi olmuştu. Babam mutlu olduysa, annemin sırtından olmuştu.

Baban onu terk etmeseydi, annen babanın sırtından mutlu olacaktı. Bu arada babanı bağışladın mı?

Babam öldü, annem öldü. Savaş zamanıydı. Herhalde yaşamını bitirmişti. Bu yüzden yeni bir yaşama başlayabilmişti. Çocuklar annemdeydi.

Seninle yaşamak istiyorum, diyorum Franz'a.

Evet, güzel olurdu, diyor Franz.

Franz ve ben etobur bitkilerin arasında yatıyoruz. Saat yarım, Franz saatin kaç olduğunu soruyor ve ben ona saatin yarım olduğunu söylüyorum. Franz'ın bir çarşamba ya da bir cumartesi akşamı bana geleceğini bildiğimizden beri, bu çarşamba veya cumartesi akşamı da saatin yarım olacağından korkuyoruz. On bir buçuktan ya da on ikiden itibaren ikimiz de sadece kaçınılmaz olanı, Franz'ın dikkatle karanlıkta fısıldadığı, eve gitmeliyim, cümlesinin ardından gelecek olanı düşünüyoruz. Haftadan haftaya bu cümleyi daha alçak sesle söylüyor, artık sadece fısıldıyor ama fısıltısı da kesik kesik oluyor. Buna rağmen bu cümleyi daima söylüyor. Bu cümleyi ne kadar kısık sesle söylerse, ne kadar korkuyla fısıldarsa, o kadar şiddetle saldırıyorum üstüne. Gitme, bugünlüğüne gitme, bir defacık olsun gitme. Ağlıyorum, kuduruyorum, kapıyı tutuyorum. Ama Franz gidiyor. Daima. Koridordan evin kapısına giden yolu başını sanki dolu yağıyormuş gibi içine çekerek yürüyor.

Bir defasında Franz uyuyakalıyor. Sabah olmadan uyanmasın diye umut ediyorum, dua ediyorum ve onu uyandırmak zorunda kalmayayım diye kendim de uyumaya çalışıyorum. Sessizce yatıyorum, nefes bile almıyorum ama sonra

Franz yine de, saatin kaç olduğunu soruyor ve ben ona saatin yarım olduğunu söylüyorum.

Franz'ın saat yarımda bedenini bedenimden çözüşündeki, giyinişindeki, üzerine sinen kokumu tütün kokusuyla yok etmek için arabasında tüttüreceği piposunu dolduruşundaki acımasızlık beni her defasında geride öfkeli bir savunmasızlık durumu içinde bırakıyordu. Tek bir düşünce vardı kafamda, içinde bulunduğum durumdan kurtulmak istiyordum; artık terk edilmek istemiyordum: "...Seni kazanmak veya bu dünyadan göçmek." O zamanlar ne düşünüp de gerçekte ne yaptığımı bugün hatırlamıyorum artık. Tam zamanında engelleyemediğimde, gerçekleşmiş olduklarına inanmak istemediğim olayları da hatırlıyorum. Hiçbir zaman yaşadığımdan kuşku duymayacağım kadar hakiki bir biçimde gözümün önünde canlanan kimi olaylar ise hiç gerçekleşmemiş olabilirler. Otobanda Hennigsdorf'a giderken bir köprü ayağına toslamış olmamın imkânı yok, ama bunu yaptığımı çok iyi hatırlıyorum. Sonbahardı, karanlık henüz çökmüştü. Otoban boştu. Hennigsdorf'a bin metre. 17 Haziran 1953 tarihinde binlerce grevci çelik işçisi Henningsdorf'tan Berlin'e yürüyüşe geçmişlerdi. Pankow'daki insanlar, daha Henningsdorflular henüz Oranienburg'a yaklaştıklarında 96 numaralı şehirlerarası yolun asfalt kaplamasının onların adımlarıyla sarsılmaya başladığını anlatıyorlardı. Gaza bastım ve direksiyonu gözlerim açık halde, köprünün sağ ayağına kırdım.

Ya da kendimi zehirlediğim akşam. Her zamanki gibi Franz yarımda gitmişti. Ağlaya ağlaya yatağın üstünde oturuyordum, elimde Franz'ın paltosunun bir düğmesi vardı. Kalan şarabı içtim, önce Franz'ın kadehindekini, sonra kendiminkini, en sonunda da şişede kalanı. Ate evde değildi ya da telefonu açmadı. Bornozumu giydim, koridordaki aynanın

karşısında durdum ve acımasız tepe ışığı altında çıplak bedenime baktım, karnımdaki ve uyluklarımdaki kırmızı damarlı deriyi, yumuşak, son zamanlarda çok dolgun olan, bana annemin ağır pembe göğüslerini hatırlatan göğüslerimi, dizin üstündeki pes etmiş kasları seyrettim. Franz'ın beni sevdiğine duyduğum inancı pekiştirebilecek bir şey görmedim. Böyle görünen birisi hâlâ sevebilirdi, ama artık sevilemezdi, diye düşündüm, elli ya da altmış hapı mikserde portakal suyuyla karıştırdım ve bu acı bulamacı birkaç yudumda içtim. Belki sonra çıkarmak zorunda kalmıştım. Her halü kârda, ertesi sabah tam saatinde ve olağanüstü bir şikâyetim olmadan uyandım. Tabii ki ölmek istememiştim, hatta ölü olmak bile istememiştim. Durumumu değiştirmek istemiştim. O zamanlar yaptığım ya da yaptığımı tasavvur ettiğim her şey, sadece durumumu değiştirme hedefine hizmet ediyordu. Durumumu iyileştirmeye gücüm yetmediği için, durumumu kötüleştirerek, örneğin şu ya da bu biçimde kendimi öldürerek değiştirmeyi de hesaba katmalıydım. Kendim ölmektense Franz'ın karısının ölmesini tercih ederdim; ne var ki, bu arzumu gerçekleştirmemle bağlantılı olan tehlikelerin bilincindeydim. Bu ölümün öncesinde, Franz'ı karısına merhametle, hatta belki de yeniden uyanan bir aşkla bağlanacağı bir hastalık olmamalıydı. Hiçbir surette Franz'ı suçlu kılacak bir ölüm olmamalıydı. Bir intihar felaket olurdu, bir trafik kazası da, hele ki kadının başına bir taksinin içindeyken gelsin. Ölümle sonuçlanan böyle bir kaza ise olasılık dışıydı. Aslında sadece bir uçak düşmesi hem hızlı bir ölümün kesinliğini hem de Franz'ı suçtan kurtaran gerekli yazgısallığı sunabilirdi. Ancak uçak düşmesi benim etki alanımın dışında kalıyordu, üstelik çok sayıda masum kurbanın zorunlu olarak ölmesinin vebalini üstüme almayı zaten istemezdim. Ayrıca

Franz'ın karısı hiçbir zaman Franz olmadan uçağa binmezdi ve onsuz uçağa binmiş olsa, uçak da tesadüfen uçmuş olsa bile, Franz yalnız kalmaya alışkın olmadığı için benim yanıma taşınmış olacağından bunu artık kanıtlayamazdı.

Franz'ın da benim gibi, o zamana kadar kesin sayılan her şeyi, sırf bir özlem uğruna yok etmeye hazır olup olmadığını öğrenememiştim. Hiçbir zaman, benim uğruma, demeye cesaret edemedim; yalnızca benim Franz'da karşıma çıkan ve bende onun karşısına çıkan, başka olan uğruna, Parsifal'i neyin uğruna kaçırdıysak ve Sibylle bale butiğinden neyin uğruna vazgeçtiyse, Franz'ın babasına, öleceğine inandığı sırada Lucie Winkler'in görüntüsünde ışıldayan şey uğruna; Franz bunu ikrar etmezdi. Franz'a göre karısının ölümü belki bir çözüm olabilirdi. Bu ölümü dileyip dilemediğini bilmiyorum. Hatırlamak çok zor geliyor bana. Hafızam, gözlerin, iğrenç bir görüntüden, irinli bir yaradan ya da kusmuş birinin kahkahasından kaçması gibi kaçıyor bundan. Yorgunluk zarifçe kapatıyor gözkapaklarımı, sanki ölüymüşüm de birisi bana son görevini yapıyormuş gibi; bu jesti sadece filmlerden biliyorum. Böyle, kapalı gözlerle, Franz'ı buluyorum, kollarında gri bir palto, benim yanımda, *Brachiosaurus*'un altında. Güzel bir hayvan, diyor Franz; ben de, evet, güzel bir hayvan, diyorum. Ancak bugün sonuna kadar hatırlamak ve sonra bir daha hiç hatırlamamak istiyorum. Bugün Franz'ı beklemeye son vereceğim.

Franz'ın karısının ölümünün, Franz'ın aşk yeminlerinin benim için değersizleştirecek itirafı elde etmeme yardımcı olmayacağını anladıktan sonra, bu ölümün değişik varyasyonlarını uydurmaktan vazgeçtim. Bunun yerine, Franz'ın karısını takip etmeye başladım. Öğlenleri saat bir buçuk ile iki arasında eve geldiğini, Franz'dan öğrenmiştim. Bu za-

man dilimine denk getirip iki saatliğine müzeden ayrılmayı ayarlayabildiğimde, arabamla Franz'ın oturduğu caddeye gidiyor, metro istasyonu yönüne giden yolun iyi görünebildiği bir park yeri bulup bekliyordum. Franz, Fasanenplatz'ın yakınında, Berlin koşullarına göre sakin bir caddede oturuyordu, caddenin bir yanında, yaşlı kayın ve çınarların yer aldığı küçük bir park vardı; bu park, Gründerzeit döneminden kalma görkemli konutlarda oturan ve aralarında Franz ile karısının da bulunduğu cadde sakinlerine lüks bir manzara sunuyordu. Birbirimizle telefonla konuşurken Franz pencereyi açtığında kimi zaman ağaçlarda yuva yapmış kuşların cıvıltısını duyardım.

Franz'ın karısı her zaman tam saatinde, yanlış yola sapmaları beklenmeyecek kısa, şaşmaz adımlarla gelirdi, her zaman kendisini bekleyen ertelenemez bir şey varmış gibi acelesi olurdu, komşu evin hizasına geldiğinde, elini sağ omzunda taşıdığı çantasına atar, evin anahtarını hiç aramadan çıkarırdı. Bir defasında komşu kadınla karşılaşmış, bir süre onunla sohbet etmişti. Konuşmasına ek bir vurgu vermek için konuştuğu kişilerin kolunu tutan ya da onlara teklifsizce yaklaşan insanlardan değildi. Mesafeyi korumayı tercih ediyordu. El kol hareketleri de yapmıyordu. Bir eliyle ceketinin düğme kıvrımını tutuyor, diğer elini kalçasının hizasında, çantasının üstünde tutuyordu. Güldüğü zaman başını yana doğru yatırıyor ve küçük bir kız gibi burnunu kırıştırıyordu. Bu gülüşün dışında onda sevimsiz bir yan bulamamıştım. Aradığım şeyi; Franz'a işaret eden, koyu renk saçlı veya kızıl saçlı uzun boylu bir kadınla değil de, ayaklarının küçüklüğü sokakta bile dikkatimi çeken bu ufak tefek, sarışın kadınla yaşadığı için, bu kadını Franz'ın gözlerinde eşsiz kılmış olması gereken, özel yönü ise bulamadım.

Kadın eve girdiğinde de dönüp gitmiyordum, belki pencereyi mi açacak yoksa kısa bir süre sonra elinde bir alışveriş sepetiyle tekrar dışarı mı çıkacak diye bekliyordum. Sonra onu, polisiye filmlerinden bildiğim uygun bir mesafeden, süpermarkete ya da Uhlandstraße'ye kadar takip ettiğim de oldu. Peşinden yürüyüp de, Franz için ne satın aldığını kendime de aynısını satın almak üzere gözetlemeden önce bir süre caddede bekliyordum.

Günün birinde onunla konuşmuş olmam mümkündür. Ne de olsa onunla konuşmaya yüz belki daha da çok defa niyetlendim. Metrodan geldiğinde bir tesadüfmüş gibi karşısına çıkmak, kendimi kocasının bir meslektaşı olarak tanıtmak, onu bir defasında kocasıyla birlikte gördüğümü ve şimdi hemen tanıdığımı iddia etmek istiyordum. Buralarda halletmem gereken bir iş vardı şimdi kalan vakitten küçük bir gezinti yapmak için yararlanıyordum. Belki müzemiz ve kocası hakkındaki ayrıntılı bilgilerle inandırıcılığımı gösterebilirsem, beni kendisinin ve Franz'ın evine davet ederdi.

Onunla ne kadar sık konuştuğumu, Franz'ın benden ayrıldığı saat yarım ile ilk tramvayın nihayet sefere başladığı dört buçuk arasında kaç saat—ancak ilk tramvay yeniden sefere başladığında uyuyabiliyordum—kaç umarsız gece saati boyunca onunla karşı karşıya oturup da ondan, Franz'ın hakkında konuşmadığı şeyi öğrenmek istediğimi bilmiyorum. Konuşmalarımızdan hangisinin yegâne gerçek konuşma olduğunu ve diğerlerinden nasıl ayırt edileceğini de bilmiyorum.

Ne var ki, uydurduğum yanıtların, onun kendisinin verdiği yanıtlardan pek farklı olmadığına, sadece onun da, Franz gibi görmek yerine bakmak dediğini, biliyorum, bakınız, diyordu bana ve ben ona, görüyor musunuz, diyordum ve o da Franz gibi, eve gitmek yerine yuvaya gitmekten söz ediyor-

du. Bunu bile, kadının Ulm yakınlarından geldiğini bildiğim için, kendim düşünmüş olabilirim. Umduğum gibi, beni evine davet etti. Franz'ın çalışma odasının kapısı açıktı, güneşli odanın içinden parktaki, kimi zaman telefondan ötüşlerini duyduğum kuşların yuva yaptığı ağaçların tepelerini gördüm.

Ampir üslubu kakmalı konsolun kendisine miras kaldığını söyledi, büfe de öyleydi. Elbette, bir doğrulama, beğeniden çok zenginliğin doğrulanması gibi geliyordu kulağa. Üzerinde av motifleri bulunan İngiliz porselenlerinde çay içtik; İngiliz porseleni olduklarını da, Franz'ın karısı süt almak için mutfağa gittiğinde, bardak tabağının altına bakınca anladım. Karşımda oturuyordu, çenesini yumruk yaptığı sol eline, sol dirseğini de sağ eline dayamıştı. Benim hakkımda bir şeyler düşündüğüne hiç kuşku bırakmıyordu. Dikkatliliği, müzemizin vitrinlerinde öğretmenleri onları orada bulup da ilgileri için övünceye kadar ciddiyetle ve büyülenmişçesine duran batı çocuklarınki gibiydi. Kendimin nasıl bir görüntü sunduğumu tabii ki bilmiyorum, ama huzursuzluğumun dikkati çektiğini ve kadının da bunu tuhaf dönemde felç olmuş ilişki kurma tarzıma ya da alışılmadık burjuva görkemi karşısında yaşadığım kültür şokuna yorduğunu tahmin ediyorum, kim bilir, her hâlü kârda sanki yüzüm kan gölüne dönmüş de kendisi de bu meydan okumayı mutlaka mertçe karşılamak istiyormuş gibi davranmıştı bana. Müzenin hangi bölümünde çalıştığımı sordu. Eşsiz *Brachiosaurus*'tan sorumlu olduğumu öğrendiğinde, gözlerimde bilgiç bir ışıltı gözlemlediğini sandım. Bunu çoktandır biliyor, diye düşündüm. Başını yana eğdi, gizlemediği bir zafer edasıyla bana baktı ve sonra, o zaman kim olduğumu bildiğini söyledi. Ellerim titrediği için, sigarayı söndürdüm. Siz, dedi, bu iskeletin güzel bir hayvan olduğunu söyleyen kadınsınız. Kocam bundan o ka-

dar etkilenmişti ki, daha o akşam bana anlattı. Harika. Bakın, sizden öğrenebileceğimiz naifliktir bu. Biz nerdeyse dünyanın bütün hayvanlarını gördük. Oysa siz hâlâ bir iskelete, canlı bir hayvanmış gibi sevinebiliyorsunuz. Harika.

Şimdi bile kör gözlerime yaşlar dolduran böylesine budalaca bir sözü gerçekten de telaffuz etmiş olması bugün ihtimal dışı geliyor bana. Ah, evet, gözlerde yaşlar, güzel bir duygu; haftalardır ağlamamıştım, ne kederden ne de neşeden. Tabii ki, Franz'ın daha o akşam en mahrem sırrımızı, aşkımızın yeminini, sıradan bir şehir dedikodusu gibi taşıdığını öne sürmesinden sonra dikkatimi tamamen nefes almaya vermek zorunda kaldığım için bütün bunları daha sonra kendimin böyle bir araya getirmiş olması da mümkündür. Bedenim, ünlü yunus Flipper'i oynayan dişi yunus Kathy'nin, çekimlerin tamamlanmasından sonra film şirketinin kendisini satması üzerine nefes almayı reddederek intihar etmesi gibi, hava almayı reddediyordu.

Franz'ın karısı, kocasıyla daha geçen hafta müzeyi ve *Brachiosaurus*'u ziyaret ettiğini ve bu korkunç hayvanın Tendaguru'daki canlı halini gözlerinin önüne getirdiklerinde kendisinin ve kocasının derin bir huşuya daldıklarını anlattı. Tendaguru'ydu değil mi dedi, soran bakışlarla çaydanlığı tuttu.

Evet, dedim, ve bana çay doldurdu, evet Tendaguru'da.

Franz, ufak tefek sarışın karısıyla benim yerimde durmuştu. Dünyadaki hangi yerlerin Franz'a ve karısına ait olduğunu bilmiyorum. Hadrianus Duvarı onlara ait, kesinlikle Markus Meydanı da, Via Veneto, Limmat Nehri kıyısı, Trafalgar Square ve Portobello Market, Bleecker Street ve bütün Floransa, ama *Brachiosaurus*'un küçük başının altındaki bu metre kare bana, yalnız bana ait.

Franz'ın karısı kışkırtıcı bir özenle çaydanlığı kaldırdı, masa örtüsünün üstündeki bir kırışıklığı itinayla düzeltti ve yapacak başka şey yokmuş gibi ellerini dizlerinin üstünde kavuşturdu. Gülüşünde bir özellik olduğuna inanmıyorum. Tahminen Tendaguru kelimesiyle, akla gelebilecek bütün ortaklıkları tüketmişti, ve böylece devam eden misafirperverliğinin işareti olarak sadece gülüşü kalmıştı, onda da zaferinden başka bir şeyi görebilmiş değildim. Biz, kocam ve ben, anlamına geliyordu bu gülümseme, senin yerinde durduk, sen ne dersin buna, tatlım.

Karısının bir mutsuzluğa idmanlı olmadığını söylemişti Franz. Böyle oturuyordu karşımda, ufak, zayıf, masun. Ona vurmak, ayağa kalkmak, yavaşça ona yaklaşmak ve hiçbir şeyden haberi olmayan yüzüne vurmak için dizginsiz bir istek vardı içimde. Yanağının pembemsi, yumuşak etini avucumun içinde hissetmek istiyordum, gözlerindeki inanmaz korkuyu ve çenesindeki ağlamaklı titremeyi görmek istiyordum. Böyle gülümsemeye son vermeliydi. Ona gerçekten vurduğumu sanmıyorum. Bunun yerine bir şey söylemiş olmalıyım. Belki de onu "kocam" sözünün gülünçlüğü hakkında aydınlatmış ve "kocamız" diye konuşmanın daha iyi olacağını önermiştim. Belki de basitçe, Franz'ı sevdiğimi ve Franz'ın da beni sevdiğini, onun gibi ufak tefek, sarışın, Fräulein Perleberg'i hatırlatan bir kişinin Franz'ın eşi olarak seçilmiş olmasının yalnızca kaderin bir yanılgısı ya da benim o tuhaf dönemden şimdi gerçekleşen kurtuluşum söz konusu oluncaya kadar kaderin bilgece bir önlemi olabileceğini bildirmiştim. Çünkü, demiş olmalıydım, onun benimle karşılaşacağı ve beni seveceği öngörülmüştü. Ve Franz onu *Brachiosaurus*'un altına, sırf onunla vedalaşmak için götürmüştü, benim yerimde, beni bulduğu yerde onunla vedalaşmak için.

Gerçi artık gülümsemiyordu ama onda bir dehşet ya da ümitsizlik belirtisi de göremiyordum. Sanki bir emre uyar gibi yüzündeki tüm ışıklar söndürülmüştü, öyle ki olası her türlü duygu kıpırtısı, bakan birinin gözünde karanlıkta kalıyordu. Gözleri şeffaf değildi, dudakları sıkı sıkıya kilitlenmişti. Sadece sol elinin parmaklarını eklemlerine doğru kuvvetle bükmesi, heyecanını biraz belli ediyordu. Tek kelime konuşmadan ayağa kalktı, mutfağa gitti, bir bardak suyla geri geldi, bardağı bana uzattı ve benim için bir taksi mi çağırması gerektiğini yoksa kendi arabamla evime gidecek kadar kendime güvendiğimi mi sordu. Sözlerinde nezaketsizlik yok gibiydi ve yeniden ona vurma isteği duydum. Siz bir canavarsınız, dedim ve gittim.

Bu karşılaşma hakkında daha fazla şey bilmiyorum. Daha fazlasını hatırlamaya çalıştığımda, gösterdiğim çaba yüzünden fenalaşıyorum. Daha tam olarak hatırlamam da gerekli değil, tam olmayan haliyle yeterince fena.

Bir süre sonra Franz geldi. Aynı günün akşamında mı yoksa bir gün sonra mı ya da daha sonra mı geldiğini bilemiyorum. Durmak bilmeyen bir zil sesi beni uykumun derinliklerinden uyandırdı. Herhalde kendimi haplarla uyutmuş ya da çok fazla şarap içmiştim. Franz sadece bir cümle söyledi, yüz defa aynı cümle: Bunu neden yaptın? Zaten başka bir cümleyi hatırlayamıyorum. Belki ona bir yanıt verdim, belki de vermedim, önemi yok, çünkü hakikati kendim de bilmiyordum.

Daha sonra, etobur bitkilerin arasında üzerime sıkıcı bir dinginlik çöktü. Franz'a bir maymun gibi kollarım ve bacaklarımla sarıldım ve bir süreliğine bir kürküm varmış gibi güzel bir duygu hissettim, yoğun kısa bir hayvan kürkü bedenimi ve yüzümü kaplamıştı. Hayvan burnumu Franz'ın omzu ile boynu arasındaki çukura gömdüm. Franz soluğumun göl-

gesinde, onda gizlenmek istermiş gibi, usulca nefes alıyordu. Uzunca bir süre böyle tamamen sessiz durduk. Bu saatte ölmeyi isterdim. Franz da benzer bir şey hissetmiş olmalı. Bana Paolo ile Francesca'nın hikâyesini anlattı, Vergilius onu aşk günahkârlarının cehenneminde gezdirirken Dante bu çiftin acıları yüzünden bilincini yitirmişti. Sonsuza kadar, korkunç fırtınalara kapılıp itilerek, cehennem boyunca uçmaları gerekiyor, dedi Franz. Cehennemin eziyetlerine rağmen, birbirlerini sevmekten vazgeçmiyorlar. Babam, Lucie Winkler'e olan aşkını bana açıklamak için, bu çiftin hikâyesini anlatmıştı.

Hayvanlar cehenneme gitmezler, dedim.

* * *

Daha sonra o zamanlar şehri neden hiç algılamadığım üzerine de sık sık düşündüm. Kazılmış caddeleri, çürümeye yüz tutmuş iç organlar gibi dört bir yana dağılmış olan kabloları ve boruları görmüştüm gerçi; çatıların üzerine dinozor iskeletleri gibi eğilen vinçler; mevsimin değişmesiyle şehrin renklerinin de doğa gibi değiştiğini görmüştüm. Ancak şu veya bu caddede, şu veya bu semtte neler olup bittiğini söyleyemezdim. Halbuki kendimi hiç bu günlerde veya aylarda olduğu kadar tamamen şehre ait hissetmemiştim. Şehrin içinde, önceden belirlenmiş yollarımda, içme suyu ırmaklarındaki bir damla gibi, aydınlık sellerindeki bir ışık parçacığı gibi dolaşmıştım, çöken duvarlarda bir taştım; şehrin caddeleri gibi kırılmıştım ben de. Şehrin de benim de delirdiğimiz söylense yalan olmazdı. Şehrin delirdiğini ben söylüyordum, benim delirdiğimi ise en azından Ate söylüyordu.

Bize, şehre ve bana, artık güvenilemezdi. İnsanların bizimle ilişkilerindeki alışkanlığa artık uymuyorduk. Şehrin

yolları her gün değişiyordu. Yarın gelecek misafiri için evinin yolunu tarif eden birisi, verdiği bilginin kararlaştırdıkları saatte hâlâ geçerli olup olamayacağını bilemezdi. Benimle ilişkilerinde de insanların başına mutlaka aynı şey geliyordu. O zamana kadar ben olduğumu kabul ettikleri kişi değildim artık. Artık mantıklı, ölçülü değildim, dakiklik hayatım boyunca bir hastalık gibi üstüme yapışmış olduğu halde artık dakik bile değildim. Dakik olmamam mümkün olamazdı bir kere. Hiçbir biçimde dakik olmamaya karar versem bile, bunun sonucunda en fazla erken gelmemiş oluyordum. Franz'ı sevdiğimden beri, herhangi bir yere sözleştiğim vakitte gelmem çok nadirdi, başlangıçta utanç verici geliyordu bana bu, daha sonra ise önemsizleşti ve şehir bunun için sayısız mazeret sunuyordu. Şehrin caddeleri tıkalıydı, sel basmıştı, kar yağmıştı, kapatılmıştı. Trenler çalışmıyordu, başka yönlere gidiyorlardı ya da aktarma yoktu. Şehir elverişsiz olanla ve kestirilemeyenle, benimle ittifak halindeydi. Hemen hemen aynı zamanda deliliğe kapıldığımız için, değişen şehrin elbette normal olduğunu düşünüyordum, tıpkı iki sarhoşun birbirlerinin sarhoşluğunda kendi esrik ruhlarıyla mutluluk verici bir uyumdan başka şey görememeleri gibi. Zaten deliliği kim anlıyor ki? O zamanki durumumu da, başka bir zorlamayı kabul etmeden, yalnızca kendi muazzam iç isteğime uyduğum için, kendi doğal normalliğim olarak tanımlayabilirdim. O zamanlar Franz'ın ve benim hayvanlar âlemine duyduğumuz ilginin bu kadar farklı türler üzerinde, benim nesli tükenmiş tek tabancalar üzerine ve Franz'ın da küçük, tek başına yaşayamayan, ancak bir halk halinde tam bir organizma oluşturan karıncalar üzerinde yoğunlaşmış olmasının bir tesadüf olup olmadığını sorardım kendime.

Franz herhangi bir karınca türünün anlamlı bir biçimde yapılanmış, her bir grubun kalbimizin kanı pompalaması, ciğerlerimizin soluk alması, böbreklerimizin kanımızı arındırması gibi bir işlev gördüğü devlet düzeninden söz ettiğinde, benzer bir kesinliği insan yaşamı için, hatta kendi yaşamı için de mi istediğinden, yoksa sesindeki bu büyülenmişlik titreşiminin daha çok böyle bir düşüncede hissettiği tehlikeden mi kaynaklandığından emin değildim. Benim mesleğim açısından komik olduğunu ve insan doğasıyla diğer, daha çok yazgısal ilişkimle de çeliştiğini kabul etmem gerektiği halde, karıncaların bu genetik diktatörlüğü beni her zaman öfkelendirmiştir.

Karıncaların yaşamı öylesine anlamlı bir biçimde düzenlenmiştir ki, en küçük bir gereksinimin bile duygusal olarak süslenmesine fırsat vermez. Franz'ın bana anlattığı hikâyelerin çoğunu unuttum. Ancak, bal karıncasını, herhalde somut bir ismi olduğu için, çok iyi hatırlıyorum. Bu karınca türü Güney Afrika'nın, Avustralya'nın ve Kuzey Amerika'nın güneyinin çöllük bölgelerinde yaşıyor. Yiyeceklerin azaldığı dönemler bal karıncasının, metabolizmasını yavaşlatarak vücuduna özgü yağ hücrelerinin hayatta kalmasını garantileyebileceği soğuk kış mevsimine denk düşmüyor. Kıtlık kuraklıktan kaynaklanıyor ve bal karıncasını yoğun bir stok ekonomisi sürdürmeye zorluyor. Kısa bir yaz dönemi boyunca bodur meşelerin üzerindeki mazılardan usare topluyorlar ve bununla karınları hâlâ en elastik olan ve bir bezelye kadar genişleyebilen en genç işçi karıncaları besliyorlar. Karınları dolan karıncalar, bir bal çanağı gibi yapının tavanından aşağı yan yana sarkıyorlar, bir çanak işlevi görerek içlerindeki bal kullanılıncaya kadar orada bekliyorlar. Yüz karınca on dört gün boyunca bir bal çanağının içindekiyle beslenebiliyor. Doldurulan karınca usareyi için-

den kusuyor ve böylelikle diğerlerini besliyor. İçindekiler boşaldığında ise eski yaşamını sürdürüyor.

Bal karıncasının hayatta kalma görevi ölümcül bir sonla sona ermediği halde, hatta belki de ölümle sona ermediği için, Franz'ın anlattığı karınca hikâyeleri içinde en gaddarca olanı bal karıncasının hikâyesi gibi gelmişti bana; bu hikâye daha anlamlı sonuçlanamazdı. Bir şeyin mantıklı olmasından hoşlandığım için, karıncalar söz konusu olduğunda her zaman insanlık dışı deyiminin aklıma gelmesi üzerinde tekrar tekrar düşünmek zorunda kalıyordum, oysa bu deyimi insana daha çok benzeyen başka hayvanlar için asla kullanmazdım, çünkü tabii ki doğayı ya da gayri insani bulmak çelişkili ve gülünç olurdu.

Kendi mantık dışı duygumdan daha zekice olan bir yanıt bulamadım. Karıncalar bize, içinde yüz otuz beş milyon yıl ya da daha uzun yaşanabilecek bir devletin nasıl düzenlenmesi gerektiğini gösteriyorlar. Peki ama, karıncalar gibi yaşamayı kim ister? Kim yerin altına iner? Ben yerin altına inmekten yana karar verdim ve Franz bunun benim durumumu andırdığını öne sürdü. Sürekli karar vermek istiyorum. Hiç kimse benden bir karınca gibi yaşamamı istemediği halde, tutkuyla bundan yana karar veriyorum, hatta yeraltına inmek pahasına.

* * *

Franz'ın karısına evinin önünde pusu kurduğum ve aynı akşam Franz'a bir maymun gibi sarıldığım günden sonra Franz'ı bir daha ancak müzemizde bir işi olduğu zaman gördüm, bu da haftada en fazla bir defa oluyordu, çünkü gerekli personel ve yönetim tekniği değişiklikleri hemen hemen tamamlanmıştı. Yeni bir müdür atanmış ve bazı çalışanlar işten çıkarıl-

mıştı. Beni niye işten çıkarmadıklarını bilmiyorum ama çıkarmamışlardı işte. İşimi bundan önceki yirmi yıl gibi özenle sürdürmüş olmalıyım; belki de düzen değişiklikleri ve yeniden düzenlemelerin yarattığı karışıklıklar içinde, hiçbir iş yapmayışım dikkatlerden kaçmıştır. Etrafımda gerçekleşen devirmelere ve devrilmelere ancak beni Franz'la bağladıkları ya da beni ondan ayırdıkları ölçüde ilgi duyuyordum.

Franz, artık karısı beni öğrendikten sonra, belirsiz bir süreye kadar beni ziyaret edemeyeceğini söylemişti. Moabit'te bir İtalyan restoranının ön bahçesinde oturuyorduk, burada Franz'ın bir tanıdığa rastlamaktan korkmasına gerek yoktu. Uzun bir süre sonra ilk kez kocamı düşündüm, şimdi Pompei'deydi ya da Himalayalar'da, belki de Berlin'de, ama benim yanımda değildi. Bir esinti, çok geç kalmış bir ıhlamur çiçeğini masamızın üstüne getirdi. Ağladığımı ve Franz'a şimdi ne olacak diye sorduğumu, Franz'ın da bunun üzerine sustuğunu varsayıyorum. Sadece Franz'ın parmağının tersiyle yanağımı okşadığı anı çok iyi hatırlıyorum. Ihlamur ağacının yapraklarının arasında Franz'ın yüzüne güneş lekeleri düşüyor ve gözlerinin turnabalığı grisini bozuyorlardı.

Bu dakika ile müzeye giden bütün yolların kapandığı sabah arasında çok zaman var, artık onları yaşadığımdan başka hiçbir şeyi hatırlamadığım günler ve haftalar. Hatırlamanın bir dayanağı yok; bir yorgunluk girdabının etrafında dönen bir sis bulutu; şimdi de öyle. *Brachiosaurus* bana yabancılaşmıştı. Franz'ın karısına geçmişti, Franz'a ve karısına. Bir *Zerberus* gibi bana dişlerini gösteriyordu. Tepeden sırıtışında artık bir adanmışlık yoktu. Daha sonra, Franz beni nihai olarak terk ettikten sonra, onunla yeniden barıştım. Daha sonra yeniden bana ait oldu.

İşte bir sabah müzemize giden bütün caddeler kapanmıştı. Chauseestraße üzerinden Invalidenstraße'ye giden

bildik yolumdan PTT ya da sular idaresi ya da gaz işletmesi caddeyi boydan boya kazdığı için geçemeyeceğim ortaya çıkınca, Hannoverschestraße üzerinden gitmeyi denedim ama bu cadde de daha Friedrichstraße'den itibaren kırmızı beyaz şeritli bir bariyerle kapatılmıştı. Üçüncü olasılık, eskiden ve daha sonra Luisenstraße olan Otto-Grotewohl-straße yalnızca Reinhardtstraße'ye kadar varıyordu, orada da itfaiyenin çok sayıda söndürme aracı bir kablo yangınıyla veya bir su borusu patlağıyla uğraşıyordu. Yolun geri kalanını yaya gitmek için bir park yeri aradım. Civardaki tüm caddelerde arabalar yollara veya kaldırımlara ikişer sıra park etmişlerdi. Oranienburger'e, Tucholskystraße'nin köşesine kadar gittim, orada geri mi dönsem yoksa aramaya devam mı etsem diye düşündüm, ve geri dönüş imkânı olmadığı için Hakeschen Markt'a ve sonra da eve kadar devam ettim. Franz'ı kaybettiğime inandığımdan beri, o kadar isteksizdim ki gündelik hayatın rastlantılarında ortaya çıkan her işareti, benim için alınmış bir karar olarak şükranla algılıyordum. Müzeye giden yolların kapalı olması eve gitmeme izin vermekle kalmıyor, bunu emrediyorlardı. Müzede mekanik olarak yaptığım görevimden başka bir şey yapmalıydım. Franz'la karşılaşmadan önce, her şeyden çok istediğim bir dileğim olduğu için, müzeye giden yolların geçilemez olduğu bu sabah, nihayet çok uzun zamandır gitmek istediğim yere, South Hadley'e, Massachusetts'e, Pliny Moody Bahçesine gitmeye karar verdim.

* * *

New York'ta nerdeyse ölüyordum. Elbette benim gibi, kısa süreliğine de olsa New York'ta bulunan insanların çoğunun,

orada nerdeyse ölecek olduklarını ya da en azından kanıtlanabilir bir yaşamsal tehlikeyle karşı karşıya kaldıklarını iddia ettiklerinden kuşkulanıyorum. New York'ta herkesin ne yaşamak istiyorsa onu yaşayabileceğine inanıyorum. Orada bu kadar çok insanın ölümün eşiğinden dönmeleri, New York'un bu kadar tehlikeli olmasından çok, bu kadar çok insanın, hiç olmazsa bir kere ölümü atlatma arzusuna sahip oldukları anlamına geliyor, ki bu da daha önce ölüme yakınlaşmış olmalarını gerektiriyor. Her yerde ve her zaman içinde bulunduğumuz hayati tehlikeyi, onu orada beklediğimiz için yalnızca New York gibi bir şehirde algılıyor oluşumuz, kendi memleketimizde, akşam eve dönerken altında kalmaktan kılpayı kurtulduğumuz otomobili ise sıkıcı ve saygısız olarak duyumsayıp, olayın gündelikliği yüzünden yaşamı tehdit eden özelliğini göremiyor olmamız da mümkündür.

New York'ta en fazla iki gün kalıp sonra otobüsle South Hadley'e devam etmeye niyetlenmiştim. Birisi, kendisi de yolculuğa çıkmış olan ve evinde geceleyebileceğim bir akrabasının adresini vermişti. Anahtar bir komşudaydı.

Bu evin Houston Street'in güneyinde, fabrikadan bozma yüzlerce metre karelik bir kat olduğu ortaya çıktı. Batı ve doğu yönünden ışık yüksek pencere cephelerinden, birbirlerine cam bir kapıyla bağlanan iki devasa mekâna akıyordu. Az sayıdaki mobilyanın arasında insan boyunda bitkiler yükseliyordu, bunlar belli ki banyodan evin ortasına kadar uzanan bir hortumla sulanıyordu.

Tesadüf bana akla gelebilecek bu en güzel evi sunmuş olmasaydı, belki de South Hadley'e, Massachusetts'e, Pliny Moody Bahçesine giderdim. Halbuki, New York'ta çıktığım saatler süren gezintilerden bitkin düşmüş bir halde, daha önce bir benzerini görmemiş olmama rağmen, bu şehir gibi ta-

nıdık gelen evin içinde oturdum. İnanılmaz boyutlarına rağmen içinde korkutucu bir şey yoktu. Zamanla, içinde sağlam bir mobilya bulunmadığını keşfettim. Sandalyeler kırılan yerlerinden çivilenmişlerdi ya da arkalıklarında bir payanda eksikti, bir hasır koltuk kalın bir sicimle bir arada duruyordu, yatağın bir ayağının yerine iki tuğla konmuştu, duvardaki iki pencerenin arasına bir metre yüksekliğinde bir ayna parçası yaslanmıştı. Geçici olanın hafifliği, caddedeki yüzlerce sesin bir araya gelip açık pencerelerden içeri akmasıyla oluşan, hep aynı kalan uğultulu gürültüye karışıyordu.

Evin büyük boşluğunda yabancı ve saklı, tanımadığım bir insanın yaşamının izleriyle çevrili bir halde kendimi tamamen yalnız başınalığımın kahramanca duygusuna bıraktım. Franz'ı düşünüşümde bile alışılageldik ümitsizlik yoktu. Ona telefon etmeyi bile denemedim. New York'ta ilk kez, belki Franz olmadan da onunla mutlu olabileceğimi düşündüm.

Gökdelenlerin, klimalarını, buz makinelerinin ve ambülansların sürekli sirenlerinin ortasında kendimi daha önce, ne kadar keşfedilmemiş ve ayak basılmamışsa o kadar benim doğallıktan uzaklığıma işaret eden doğanın içinde hissetmediğim kadar hayvansı hissediyordum. Birdenbire bütün dilsel klişelerin hem paradoks hem de doğru olduğu ortaya çıktı: Büyük şehrin cangılı, şehrin nabız atışları, gürültünün sahile vuruşu, trafik uğultusu, akan insan selleri, bina ormanları, caddelerin kuytulukları, sanki şehrin kaosu içinde bize uygun doğa yeniden yetişmişti.

South Hadley, Massachusetts'e yolculuğumu her gün erteliyordum, ve şehrin içinde kaldığım her geçen gün, Pliny Moody Bahçesindeki tuhaf kuş benzeri ayak izlerinden beklentim azalıyordu. New York'ta yeniden dirilmiş olan *Brachi-*

osaurus, ölçüsüz olanın timsali, canlı canlı çıkmıştı karşıma. Dahası, bir dizi tuhaf olay, bu şehirde tam olarak ne olabileceğini bilemediğim, ama şaşkınlığımı sona erdireceğini sezdiğim bir şeyi bulabileceğimi inanmama yol açmıştı. Çocukluğumda bir masal okumuştum, adından başka bir şey kalmamış aklımda: "Git oraya, kim bilir nereye; al getir şeyi, kim bilir neyi." New York'ta bu kimbilirneyin de kendini bana bildireceği doğru yeri bulmuşum gibi geldi bana.

New York'ta kalışımın dördüncü ya da beşinci gününde, feribotla Staten Island'a gitmek istedim. Sabah da bir önceki akşam kadar sıcak ve buğuluydu. Binaların kalın duvarları sıcaklığı emiyor, bu yüzden şehir, geceleri de soğumuyordu. New York televizyonu bu sabah, doğru anladıysam, şehirdeki beyazların artık çoğunluğu oluşturmadıklarını ve Central Park'taki sıçanların kontrolden çıktıklarını bildirmişti. Güpegündüz yerdeki yapraklarla çalılar arasında koşuşturup duran korkusuz sıçan sürüleri görülebiliyordu. Ara sıra içlerinden biri uyanık sıçan gözleriyle kameraya bir bakış atıyor ve beni korkutuyordu. Sanki New York televizyonunun onları ne zaman ve nasıl kayda alacağını çoktan biliyormuş gibiydiler. Ertesi gün mutlaka Central Park'a gitmeye karar verdim.

Nihayet Staten Island'a gitmek için feribota binmek üzere evden çıkarken, evin ağır, dışarıya doğru açılan demir kapısı on, en fazla on beş santimetre sonra, aşılmaz bir engele çarptı. Kapı aralığı, koridorda açık kapının önüne çıkan şeyin ne olduğuna bakamayacağım ve göremeyeceğim kadar dardı. Bütün gücümle ittim, kendimi kapıya vurdum ama bir santim bile ilerleme kaydedemedim. Birisi, benim evden ayrılmamı engellemek için kapının önüne bir demir blok ya da dev bir kum sandığı koymuş olmalıydı. Merdiven boşluğuna kulak kesildim ama oradan sadece boğuk cadde gürültüsü ge-

liyordu. Evin tüm sakinleri bu pazar günü kırsal alana ya da New York civarındaki sahillere gitmiş görünüyorlardı. Yalnız ben hâlâ buradaydım. Sakince nefes almaya ama öncelikle de nefes vermeye zorladım kendimi, korktuğum zaman çoğu kez unutuyordum nefes vermeyi. New York'ta beni kimse tanımıyordu, dolayısıyla kimse de öldürmek isteyemezdi. Ancak, birisi sonra yangın merdiveninden eve girmek için beni eve kilitlediyse, bana bir şey yapmak istiyor olmalıydı. Çünkü sadece bir şey çalmak isteseydi ya da gizli belgeleri ya da bir vasiyeti aramak isteseydi, benim yokluğum onun için daha elverişli olurdu. Muhtemelen, bu birisi evin gerçek sahibini hedeflemişti ve onun yolculuğa çıktığını bilmiyordu.

Odanın hem kapıyı hem de yangın merdiveninin geçtiği küçük paslı balkonu gözetleyebileceğim köşesine oturdum ve ellerim artık üşümeyene kadar, kısa kısa hamlelerle nefes alıp verdim. Böylece en azından yarım saat oturduktan sonra balkona çıkmaya cesaret ettim ama orada huzurumu bozacak bir şey keşfedemedim. Sonra kapıyı bir kez daha denedim. Hız aldım ve var gücümle kapıya bir omuz attım, bu yüzden sol omzum günler sonra bile ağrıdı. Şiddetli çarpışmayla bu defa başımın hemen üstünde sert, hareketli bir metal tıngırtısı duydum. Emniyet zincirini küre ucuyla önceki akşam yerine nasıl taktıysam, beni korumak için kapının ve çerçevenin üstünde hâlâ öyle duruyordu. Ev sahibimin stoklarından kendime cin tonik veya benzeri bir şeyler karıştırdım ve Staten Island'a gemi yolculuğundan bu pazar için vazgeçtim. Şimdi kendimi kilitlediğimi biliyordum ve kendimi sakinleştirebilirdim. Ancak, kendi neden olduğum hapisliğimin beni içine düşürdüğü panik yatışmak bilmiyordu, sanki kapı olayı, panik duygusunun beni yeniden ele geçirmesi için çok iyi bir fırsat olmuştu. Beni saat yarım olduğunda her zaman ele ge-

çiren ve kendini giden Franz ile geride kalan benim aramızdaki evimin kapısına kilitleyen bildik duyguydu bu.

Ate bana tanıdığı, muhtemelen eski Berlinlileri bulabileceğim iki adres vermişti; onlarca yıldır New York'ta yaşayan hatta belli bir başarıya ulaşmış bulunan bir klarnet sanatçısı ile bir pazar günü Bergama Müzesinde tam Bergama sunağının önünde Amerikalı bir üniversiteliyle karşılaşıp daha sonra onunla evlenen fakat bunun için Musevi dinine geçmek zorunda kalan eski bir tiyatro oyuncusu kadın.

Önce tiyatro oyuncusunu denedim. Telesekreterde, telefon numarasını söyleyen ama telefon sahibinin ismini vermeyen bir erkek sesi duyuldu. Bu cadde benim kaldığım evden yürüyerek birkaç dakika uzakta olduğu için, bir öğleden sonra, Ate'nin arkadaşının bu evde hâlâ oturup oturmadığını öğrenmek üzere Washington Square yakınındaki verilen adrese gittim.

Kapıcı heyecanlı üç zanaatkârla konuşuyordu, bu arada bir kiracıya gelen postayı verdi, gerçi yüzü bana dönüktü ama zanaatkârlardan birisiyle konuşmaya devam etti. Yüksek sesle, Ate'nin arkadaşının adını söyledim, ama bu ismi açıkça o kadar kötü telaffuz etmiştim, kapıcı ismi tekrarladığımda bile anlamadı. Ona Ate'nin yazdığı pusulayı gösterdim, kapıcı katı ve daireyi söyledi, bu arada zanaatkârlar hâlâ onunla konuştukları için, beni telefonla bildirmeyi ihmal etti. Asansöre binip beşinci kata bastım, ama asansör ne beşinci ne de altıncı katta, ancak yedinci katta durdu. Bir kez daha asansörün keyfine maruz kalmamak için bu defa merdiveni kullanmayı daha uygun buldum. Üstünde büyük kırmızı harflerle EXIT yazılı bir kapıdan geçerek küçük bir mekâna ulaştım, bu mekânın solunda da başka küçük bir kapı bulunuyordu. Ben küçük kapıyı açınca üzerinde EXIT

kelimesi yazılı kapı arkamdan kapandı, ancak bu kapının ardında, beklediğim gibi bir merdiven değil, kapısı ve penceresi bulunmayan, anlamsız minik bir oda vardı sadece. Merdiven yoktu ve daha da kötüsü, buraya gelen yolun dönüşü yoktu. Çıkış giriş değildi. Beni EXIT vaadiyle kandıran yandaki kapı, açılmıyordu. Kendimi kilitlemiştim.

O an, kapıların ardındaki şeyleri fark ettim: İçinde resim araç gereçlerinin bulunduğu boş odalara açılan açık kapılar. Cuma öğle sonrasıydı. Ben asansöre bindiğim sırada zanaatkârlar herhalde kapıcıyla hafta sonu için vedalaşıyorlardı. Kısa bir süre sakinliğimi korudum, korkudan kaskatı kesilmiştim. Sonra kapıya saldırdım ve kolumu morartıncaya kadar kapıya vurdum. *Help me, help me,** diye bağırdım. Kapıyı kudurmuş gibi, ne kadar uzun süre yumrukladığımı bilmiyorum. Birden bire kapı açıldı. Beyaz ressam önlüğü içinde, koyu tenli bir adam karşımda duruyordu, kafasını sallayıp gülümsedi. Ne söylediğini anlamadım. Asansörle zemin kata indim. Ate'nin tiyatro oyuncusuyla hiç karşılaşmadım.

Klarnetçi, kendi tabiriyle Doğu Berlinli çılgın Ate'den haber aldığına sevinmiş görünüyordu. Gerçi müthiş yoğundu ama, en azından Bea'ya götürmek üzere bir hediye vermek için, ama özellikle de Almanya hakkında çok şey, Berlin hakkında her şeyi öğrenmek istediği için benimle mutlaka buluşmak istiyordu. Bir yıldır, o lanet olası duvarın kalıntıları üzerinde dans etmek için oraya uçmayı bir türlü başaramamıştı. Ertesi gün, bir mesenin sekseninci doğum günü vesilesiyle Riverside Drive'daki evinde verilecek bir konsere gelir miydim? Daha sonra da bir kadeh şarap içmek için bir bara gidebilirdik. Kapıda sadece geldiğimi bildirmemin ye-

* (İng.) Yardım edin, yardım edin—ç.n.

terli olacağını, kendisinin klarnetli adam olarak bilindiğini söyledi.

Konser saat sekizde başlayacaktı. Erken geldim. Klarnetçi dışında misafirlerden hiçbirini, aslında onu bile tanımadığımdan ve İngilizcem iddiasız bir konuşma için bile çok yetersiz olduğundan, kalan vakti dışarıda geçirmeyi tercih ettim. Sanat hamisi kadının oturduğu ev, Riverside Park boyunca yer alan caddelerden birinde, sondan bir önceki evdi, caddeye paralel çekilmiş bir çitle caddeden ayrılıyordu. Parkın üzerine akşam sessizliği çökmüştü. Cadde neredeyse boştu. Yalnızca üniformalı bir kapıcı evin önünde volta atıyordu. Bermuda şort giymiş yaşlı bir adam bir Terrier köpeği gezdiriyordu. Şose yoldan yavaşça park tarafına yürüdüm. Batmak üzere olan güneşin ışığı, ağaçların yaprakları arasında kırılıyordu. Sırtımı çite dayadım, önümdeki caddeye öylesine baktım ve buraya, New York'a, Riverside Drive'a kadar gelmeyi başardığımı, bunu uzun süre olanaksız bulduğumu, bu yüzden buradaki varlığımın şimdi olduğu gibi bilincine vardığım her anda buna derinden şaşırabildiğimi düşündüm. Kendimi gecikmiş özgürlüğümün zaferine tamamen vermişken, birdenbire önümden bir cümle geçti. Daha sonra, bu cümleyi gerçekten duymuş muydum, yoksa sadece düşünmüş müydüm, söyleyemezdim. Cümle şöyleydi: "Sen burada iyi durmuyorsun." Durduğum yerde, iyi durmadığıma inanmak için bir neden yoktu. Yine de, daha fazla düşünmeden, çitin yanındaki güneşli yerimden ayrıldım ve geldiğim gibi yavaş adımlarla öteki tarafa geçtim, orada bermuda şortlu yaşlı adam şimdi Terrier'inin dışkısını kürekle plastik bir torbaya dolduruyordu. Sanat hamisi kadının oturduğu evin doğrultusunda birkaç adım yürümüştüm ki, önümden hızla koyu renkli bir otomobil geçti, yol ayrımında sağa sap-

maya çalıştı, patinaj yaptı ve çite çarptı. Genç bir adam arabadan fırladı, çitin üzerinden atladı ve bir polis arabası, takip ettiği arabanın arkasında canhıraş frenlerle durduğunda, genç adam çoktan çalılıkların arasında kaybolmuştu. İkinci kattaki bir balkondan bir kadın polislere bir şeyler seslendi ve iki elini de sallayarak, parkı işaret etti. İkinci bir polis arabası da sirenlerini inleterek bir yan caddeden buraya doğru saptı. Tıpkı Amerikan polisiye dizilerinden bildiğim gibi gerçekleşen bu sahne karşısında büyülenmiştim. Belli ki polisler parktaki kaçağın peşine düşmeyi anlamsız bulmuşlardı, kendi aralarında konuştular, birisi telefon etti; bense bu adamın arabasını tam da iki dakika önce durduğum ve "Burada iyi durmuyorsun" cümlesini duyduğum ya da düşündüğüm yere doğru sürdüğünü yavaş yavaş kavramaya başladım. Ölümden kıl payı kurtulduğumu anladım. Kendimi çit ile araba arasında, ezilmiş, kanlar içinde gördüm, cesedimi teşhis edebilecek tek bir insanın bile yaşamadığı New York'ta Riverside Drive'da. Yanlış bir anda uçuruma bakan bir kaya tırmanışçısı gibi başım döndü. Açıklanamaz kurtuluşum, muhtemel ölümümden daha çok karıştırmıştı kafamı.

O zamanlar, Friedrichstraße'de birisinin on beş dakikalığına beynime elektrik verip bana, ölümümün simülasyonunu gösterdiği ve benim şok olmuş halimde bir anlam bulmak istediğim o nisan gününde, şu cümleyle karşılaşmıştım: Hayatta aşktan başka hiçbir şey kaçırılamaz.

Bu defa tersi olmuştu, bu defa cümle önce gelmişti. Sen burada iyi durmuyorsun. Franz'ı düşündüm; önümde ve ardımda kilitlediğim kapıların bir anlamlarının olması gerektiği gibi bu cümlenin de bir anlamı olmalıydı. Riverside Drive'da bir çit ile bir suçlunun arabasının arasındaki tesadüfi ölümümün, Franz'a olan aşkımla ne ilgisi vardı. "...Se-

ni kazanmak veya bu dünyadan göçmek." Ama New York'un caddelerinin pisliğinde dikkati çekmeden ve yanlışlıkla değil, Franz'ın inanabileceği gibi onun uğruna değil, sadece mesleğine göre kötü araba kullanan küçük bir gangsterin yolunda durduğum için ölmüş olurdum.

Ne klarnetçiyle karşılaştım ne de Central Park'taki sıçanları ziyaret ettim. Berlin'e uçan mümkün olan en yakın tarihli uçağa bilet aldım. Franz'a gitmek istiyordum.

* * *

Döndüğümde sonbahardı. Artık çok fazla vaktimiz olmuş olamaz, Franz ve benim. Sık sık buluşmuş olamayız. Franz'la geçirdiğim bu dönem, en az hatırladığım dönemdir. Aslında hiçbir şey hatırlamıyorum. Sadece Franz'ın çekip gittiği ve geri dönmediği o sonbahar gecesini hatırlıyorum. Yağmur yağmıyordu. Çünkü bugün Franz'ı beklemeye son vereceğim için, hatırlamam gerekiyor. Kendimi zorlamalıyım. Kendimi zorlarsam, belki bir ipucu yakalayabilirim ve hiçliğin arasından caddelerin kuru olduğu bu geceye kadar el yordamıyla ilerleyebilirim. Belki de böyle ölecek kadar yorgun oluşum iyidir. Belki de, hatırlamaya karşı bir şey yapmak bana zor gelecek kadar yorgun olduğum için, böylece daha kolay hatırlarım.

Hatırlasam da hatırlamasam da bazı şeyler su götürmez. Uçak Tegel'e inmiş olmalı. Bavullarımla havalimanı binasında taksiye bindiğimde, Franz'ın Hadrianus Duvarına giderken yanlışlıkla dirseğiyle dokunduğu için karısına öylesine ve tatlı tatlı gülümsediği o pazar sabahını düşünmemiş olmam ihtimal dışıdır. Yolculuktan bitkin olmalıydım. Evde, bir şeyler yemeden veya telefon etmeden önce, etobur bitkilerin arasına uzanmış ve onlarda Franz'ın kokusunu aramış

olmalıyım. Böyle uyuyakalmışımdır. Ertesi gün biraz alışveriş etmiş ve gelen postaları okumuşumdur. Galiba, kızım beni ziyaret etmek istediğini yazmıştı. Galiba, buna sevinmiştim. Franz'dan da bir mektup gelmişti, evet böyleydi, bir mektup zarfının içinde bir kartpostal. Kart bizim müzenin satış standından alınmıştı, *Brachiosaurus*'un bir fotoğrafıydı. Franz, Berlin'e gelir gelmez onu aramamı yazmıştı. Bunu mutlaka yapmış olmalıyım, belki daha o gün, belki de ertesi gün, ama muhtemelen hemen o anda.

Franz'ın kapımın önünde durduğunu, elinde çiçek olmadığını, sanki saatlerce ve günlerce orada beklemiş ve sonsuza kadar öyle dikilmeye hazırmış gibi kapının çerçevesine yan yaslandığını çok iyi hatırlıyorum.

Sabaha kadar kalmıştı. Bugün, sanki o gece tek kelime konuşmamışız gibi geliyor bana, hafızamda tek kelime kalmamış, sadece ormandaki gibi bir fısıltı ve inilti, en derinlerden gelen bir gürleme ve fokurtu sesi, yalnızca eriyen tenlerimiz ve susamış soluğumuz. Ertesi sabah şehrin üstünde yağışlı bir hava vardı, yağmur beyaz perdelerin ardındaki pencerelere çağlayanlar halinde sökün ediyordu. Ancak bu başka bir sabah da olmuş olabilir, Franz'ın kalkıp giyindiği ve üzerine sinmiş kokumu dumanıyla yok etmek üzere piposunu doldurduğu bu sabahta ben, şehrin üstünde yağışlı bir havanın olmasını ve yağmurun perdelerin ardındaki pencerelere çağlayanlar halinde sökün etmesini istemiş olabilirim sadece; bu da mümkündü.

Mümkün olanı gerçekleşmiş olandan ayırmak zor geliyor bana. Yıllar boyunca mümkün olan her şeyi gerçekleşmiş olan her şeyle karıştırdım ve birleştirdim, düşünülmüş olanı söylenilmiş olanla, gelecektekini hiç unutulmamış olanla, umut edilmiş olanı korkulmuş olanla, ama yine hep aynı

hikâye kaldı geride. Son çok açıktır ve her şeyi belirler, son düzeltilemez. Bu yüzden unuttum onu.

Bedenim benim tek işkencem. Bıçaklıyor ve ısırıyor beni, kemiriyor, ayaklarım can çekişiyor ve sırtım ağrıyor sanki birisi omurgamdan sinir tellerini canlı canlı çekiyormuş gibi. Sonuna kadar hatırlamayı başarabilirsem, etobur bitkilerin arasına uzanacağım ve uzun uzun uyuyacağım. Yağmurun yağmadığı ve Franz'a caddede eşlik ettiğimi çok iyi hatırladığım son geceye kadar kısa bir parça kaldı. O gece Franz'ın evine otobüsle dönmesi gerekiyordu, çünkü karısı arabayla bir yere gitmişti, ya da araba bozuktu. Her halü kârda biz, Franz ve ben, oturduğum caddedeki yapraklarının yarısı şimdiden dökülmüş ağaçların altından yavaş yavaş otobüs durağına yürümüştük. Franz'ın müzemizdeki işi bitmişti. Beni arşive kaydırmışlardı. Artık *Brachiosaurus*'la işim yoktu. Bunun beni incitmesi gerekirdi, ama bundan etkilendiğimi sanıyorum. *Brachiosaurus*'un ayaklarının dibindeki sabah duama, zaten bundan bir süre önce son vermiştim, tıpkı insanın inanmayı artık başaramadığında, kilisedeki pazar ayinlerine gitmeyi bırakması gibi. *Brachiosaurus*'un karşısında durduğumda, artık onunla onun öldüğü ve muhtemelen de yaşadığı yer olan Tendaguru'nun sabah güneşinde karşılaştığımı tasavvur edemiyordum, onun kemiklerini artık etle dolduramıyor, yüreğinin atışını artık duyamıyordum. Nasıl ki ben New York'tayken Pliny Moody Bahçesindeki tuhaf kuş benzeri ayak izleri artık hiçbir anlam ifade etmez olmuşlarsa, *Brachiosaurus* da gerçekten olduğu şeye, zaten kemiklerinin çoğu sahici olmayan, ustalıkla taklit edilmiş olan bir iskelete dönüşmüştü. Franz'a otobüs durağına kadar eşlik ettiğim sırada, üzerinde beyaz bir gömlek vardı. Gece hava yumu-

şaktı. Franz ceketini öylesine üstüne geçirmişti ve gömleği karanlıkta parıldıyordu. Franz kolunu omzuma atmıştı, tıpkı Edinburgh'ta karısının omzuna attığı gibi. Franz hemen hemen her zamanki gibi saat yarımda evine döndüğü halde, neden bu kadar mutluydum? Mutluydum ama, çok iyi hatırlıyorum. Franz'ın gömleği parıldıyordu, gece hava yumuşaktı, yağmur yağmamıştı ve ben mutluydum.

Franz ne zaman "Babam haklıydı," demişti? Hiçbir görüntü, hiçbir ışık yok, sadece Franz'ın sesi. Franz, "Babam haklıydı, insan yaşama aittir, yaşam onun için Lucie Winkler anlamına geliyorduysa, o da ona aitti," dediğinde karanlık çökmüş olmalıydı, gözlerim görmez ve dilsiz bir halde Franz'ın kollarında yatmış olmalıyım.

Etkilenmedim, nefes almaya kalkmadım, hâlâ bir cümle eksikti.

Babamın faturasını benim ödemem gerektiğini her zaman düşündüm. Peki ya haklı olduğu için, kararını Lucie Winkler'den yana vermek onun hakkı olduğu için, geride bir fatura bırakmadıysa...

Franz konuşmasını sürdürmedi. Beyaz gömleği sandalyenin arkalığında parıldıyordu. Hâlâ daha bir cümle eksikti.

Peki o zaman ne, diye sordum, Franz'ın duyamayabileceği kadar alçak bir sesle.

İnsanlar o kadar yaşlanıyorlar ki, dedi Franz, eskiden yaşamın sonu olan, şimdi ortası oluyor. Aslında biz ancak otuz, en fazla otuz beş yaşındayız.

Sen benim gecikmiş gençlik aşkımsın, dedim.

Bir adamın bir ev yapması, bir erkek çocuk sahibi olması ve bir kitap yazması gerekir. Ben bunların hepsini yaptım. Franz sırtını duvara dayayıp oturdu ve piposunu yaktı. Flüt çalan bir Faunus gibi, etobur bitkilerin arasında duru-

yordu. Bir erkek çocuk sahibi daha olabilirdim, bir ev daha yapabilirdim ve karıncalar hakkında yeni yeni kitaplar yazabilirdim.

Karanlığın içinden Franz'ın turnabalığı grisi küçük gözleri parıldıyordu ve birkaç saniyeliğine tütün dumanlarıyla birlikte canlı gözleri olan, cini andıran hayali bir görüntü oluşturdular. Ben hâlâ, Franz'ın babasının faturasını ödememesi gerektiği, çünkü onun bir fatura bırakmadığı düşüncesinin ardından gelmesi gereken cümleyi bekliyordum; aynı zamanda Franz'ın bu cümleyi neden söylemesi gerektiğini, bunu neden yapması gerektiğini, bana, kendisini Hadrianus Duvarı boyunca yer alan otel odalarında takip etmiş olan, ağlayan, yakınan, yaşlanan, karısının peşine düşen ve onunla gülünç sahneler yaratan, adamın yaşamında değerli olan her şeye, çocuğa, adama *Brachiosaurus*'a ihanet eden bir kadına neden gelmesi gerektiğini soruyordum kendime. Bu zavallı şahıs için neden kendi ufak tefek sarışın karısını ve sevimli kuşların şakıdığı parktaki evini bıraksındı?

Daha sonra bir odayı boşalttık. Franz yazı masasını nereye koyabileceğini sormuştu. Bu cümleyi söylemiş olmalı ya da benzeri bir cümleyi, belki de sadece yazı masasının nerede duracağını sormuştu. Franz'ın ve benim gece yarısı arka odadaki mobilyaları evin geri kalanına dağıttığımızı, bu arada bira içtiğimizi ve Franz'ın giyinirken ve beyaz gömleğinin düğmelerini iliklerken, bilmediğim bir şarkı söylediğini hatırlıyorum, şarkının son cümlesi şöyleydi: "Yoksa ben yaşamayı unutmuş muyum?"

"Yoksa ben yaşamayı unutmuş muyum?" diye söylüyordu Franz, kimi inançsızca, kimi isyanla, kimi zaman da yine tevekkül içinde. Evden ayrılmamızdan önce gitarını boş odaya koydu. Buna rağmen geri gelmedi.

Daha caddenin sonuna varmadık. Henüz birkaç adım attık ve yapraklarının yarısı dökülmüş ağaçların altına geldik. Franz ceplerinde otobüs için bozuk para arıyor. Caddenin sonunda, elli metre sağda otobüs durağı var. Belki ben Franz'a yolda, benimle South Hadley'e, Massachusetts'e, Pliny Moody Bahçesine gitmek isteyip istemediğini soruyorum. Belki Franz hâlâ o şarkıyı söylüyor veya yalnızca mırıldanıyordu, belki de ne şarkı söylemiş ne de mırıldanmış, karısını düşündüğünden ve yarın parktaki evden benim yanıma gelmek için taşınacağını karısına nasıl söyleyeceğini bilemediğinden susmuştu. Hatırlamıyorum. Sadece, sabaha kadar boş odada gitarın yanında oturduğumu ve Franz'ı beklediğimi biliyorum. Şimdi caddenin sonuna geldik. Otobüs durağına kadar sağ koldan bir elli metre daha kaldı sadece. Soldan iki far, henüz uzakta, otobüs, diyor Frank. Koşmak istiyor, yarın gelirim. Sokak lambasının ışığında bir saniyeliğine Franz'ın yüzü, gözlerinde vaat yok, küçük gülümsemesi şimdiden af diliyor. Bir daha gelmeyecek. Odayı yeniden düzenlemek zorunda kalacağım. Kollarım Franz'ın boynunda, gitme. Otobüs yaklaştı, Franz'ın ceketinin kolunu sıkı sıkıya tutuyorum. Burada kal. Franz kurtulmaya çalışıyor. Kendi kollarımla ve onun kollarıyla ona sarılıyorum. Yarın geliyorum. Biliyorum, yalan söylüyor. Peki git, git o zaman. Tutuyorum onu, itiyorum, benden kurtuluyor. Daha önce hiç duymadığım bir ses, ıslak bir kartonun buzun üstündeki gıcırtısı gibi. Bir köpek sürüsünün uluması gibi bir feryat. Kim bağırıyor böyle? Otobüsün altında birisi kanlar içinde. Kaldırımın kenarında küçük bir göl oluşmuş. Ön tekerleğin altında ezilmiş bir erkek kolu.

* * *

Ben öldürdüm Franz'ı. Yoksa ben değil miydim? Onu ben itmedim mi? Gitmesine izin vermediğim için kendisi mi sendeleyip düştü? Öyle ya da böyle, Franz'ı ben öldürdüm. Şimdi yeniden bilmem gerekiyor. Belki de uzun yıllar boyunca, bunu öğrenmek zorunda kalmamak için bekledim onu. Geçti bitti. Artık beni ayakta tutan bir şey yok. Etobur bitkiler arasındaki yerimde birkaç adımı ancak atabiliyorum. Yabancı bir rüzgâr yüzümü yalıyor ve bitkilerin yapraklarıyla oynuyor, yaprakların arasından gözler parıldıyor, dört bir yanda, bana bakan gözler. Bunlar hayvanların gözleri. Etobur bitkilerin arasında oturuyor, başıma bir şey gelmemesi için bana göz kulak oluyorlar. Hep daha çok hayvan geliyor, büyüklü küçüklü hayvanlar, sessizce ötekilerin yanına oturuyorlar. Ben onların ortasında yatıyorum, onlardan korkmuyorum. Ben onlardan biriyim, kahverengi tüylü bir dişi maymun, düz burunluyum, uzun kollarımı kendi hayvan bedenime sarıyorum. Böyle uzanıp kalıyorum.

"Son yılların en güzel aşk romanlarından biri (...) Olağanüstü yoğunlukta, son derece erotik bir kitap"
Marcel Reich-Ranicki
Der Spiegel, 12 Şubat 1996

Triste est omne animal post coitum, præter mulierem gallumque...
Her hayvan cinsel birleşme sonrası hüzünlüdür: Kadınlar ve horozlar hariç.

Hafızanın kişiliğimiz üzerinde oynadığı roller. Geçmişi yeni baştan yazarak kendimizi şekillendirdiğimiz güç. Tutkulu ve hayvansı yanımız. Kendimizi aşkın kollarına bırakarak sosyal rollere ve hayatta kalma içgüdümüze başkaldırmak. Akıllılık ile delilik arasında gidip gelmek. Arka planda Berlin Duvarının yıkılmasından önce ve sonraki atmosfer. Bütün bunlara dair bir roman *Animal Triste*.

KİTAPTAN
"Gençliğimde, genç insanların çoğu gibi ben de genç ölmem gerektiğine inanmıştım. İçimde öyle çok gençlik, öyle çok başlangıç vardı ki, ancak şiddetli ve güzel bir son düşünülebilirdi; ben yavaş yavaş ölüp gitmek için yaratılmış değildim, çok iyi biliyordum bunu. Şimdi yüz yaşındayım ve hâlâ yaşıyorum."

Kapak resmi: Banu Birecikligil

